

**Wojewódzka Stacja Sanitarno – Epidemiologiczna
we Wrocławiu**

**STAN BEZPIECZEŃSTWA SANITARNEGO
WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO
W ROKU 2011**

WROCLAW 2012

SPIS TREŚCI:

1	WPROWADZENIE	7
2	ANALIZA ZAGROŻEŃ EPIDEMIOLOGICZNYCH	8
2.1	ZAKAŻENIA HIV I AIDS	8
2.2	CHOROBY SZERZĄCE SIĘ DROGĄ PŁCIOWĄ	9
2.3	RÓŻYCZKA	9
2.4	KRZTUSIEC	10
2.5	NAGMINNE ZAPALENIE PRZYUSZNIC	10
2.6	WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU A, B i C	10
2.7	BAKTERYJNE ZATRUCIA POKARMOWE	12
2.8	GRUŻLICA	13
2.9	CHOROBA MENINGOKOKOWA	14
2.10	BORELIOZA	14
2.11	GRYPA I PODEJRZENIA ZACHOROWAŃ NA GRYPE	14
2.12	ODRA	15
2.13	SZCZEPIENIA OCHRONNE	15
2.14	OGNISKA EPIDEMICZNE W SZPITALACH	16
3	OCENA ZAOPATRZENIA W WODĘ DO SPOŻYCIA PRZEZ LUDZI	18
3.1	WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI 10000 - 100000 M ³ /DOBE	18
3.2	WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI 1000 - 10000 M ³ /DOBE	19
3.3	WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI 100 - 1000 M ³ /DOBE	19
3.4	WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI < 100 M ³ /DOBE	19
3.5	STUDNIE PUBLICZNE	26
3.6	INNE PODMIOTY ZAOPATRUJĄCE W WODĘ	26
3.7	STOPIEŃ ZWODOCIĄGOWANIA MIAST I TERENÓW WIEJSKICH	26
3.8	OCENA JAKOŚCI WODY UJMOWANEJ DO CELÓW WODOCIĄGOWYCH	27

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

3.9	POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE ZWIĄZANE Z NADZOREM NAD JAKOŚCIĄ WODY	27
3.10	OCENA JAKOŚCI WODY W KĄPIELISKACH I MIEJSCACH WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI	27
4	POMIARY NATĘŻENIA HAŁASU WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ	29
5	OCENA ZANIECZYSZCZENIA CHEMICZNEGO POWIETRZA WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ	30
6	STAN SANITARNY MIAST I TERENÓW WIEJSKICH	31
6.1	MIASTA I TERENY WIEJSKIE	31
6.2	TERENY REKREACYJNE	31
6.3	BASENY KĄPIELOWE KRYTE	31
6.4	BASENY KĄPIELOWE ODKRYTE	32
6.5	PARKI WODNE	32
6.6	KĄPIELISKA	33
6.7	MIEJSCA WYKORZYSTYWANE DO KĄPIELI	33
6.8	DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ	33
6.9	NOCLEGOWNIE	34
6.10	HOTELE, MOTELE I PENSJONATY	34
6.11	DOMY WYCIECZKOWE	35
6.12	KEMPINGI, SCHRONISKA I POLA BIWAKOWE	36
6.13	INNE OBIEKTY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ USŁUGI HOTELARSKIE	36
6.14	ZAKŁADY FRYZJERSKIE	37
6.15	ZAKŁADY KOSMETYCZNE	37
6.16	ZAKŁADY TATUAŻU	38
6.17	ZAKŁADY ODNOWY BIOLOGICZNEJ	38
6.18	ZAKŁADY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ ŁĄCZNIE USŁUGI UPIĘKSZAJĄCE CIAŁO	38
6.19	USTĘPY PUBLICZNE	39
6.20	ZAKŁADY POGRZEBOWE, CMENTARZE	39

7	PODMIOTY LECZNICZE	41
7.1	SZPITALE	41
7.2	SZPITALE UZDROWISKOWE	42
7.3	SANATORIA I PREWENTORIA	43
7.4	PRZYCHODNIE, OŚRODKI, PORADNIE, AMBULATORIA	43
7.5	STACJE DIALIZ	44
7.6	PRAKTYKI LEKARSKIE, PRAKTYKI PIELEŃNIAREK I POŁOŻNYCH	45
7.7	ZAKŁADY OPIEKUŃCZO - LECZNICZE I PIELEŃNACYJNO - OPIEKUŃCZE	45
7.8	HOSPICJA	46
8	STAN SANITARNY OBIEKTÓW I ŚRODKÓW TRANSPORTU	47
8.1	PRZEJŚCIA GRANICZNE	47
8.2	DWORCE I STACJE KOLEJOWE	47
8.3	DWORCE AUTOBUSOWE	47
8.4	WIATY PRYZSTANKOWE	48
8.5	PORTY LOTNICZE	48
8.6	PRYZSTANIE	48
8.7	ŚRODKI TRANSPORTU PASAŻERSKIEGO	48
9	OCHRONA PRZED PROMIENIOWNIEM JONIZUJĄCYM I NIEJONIZUJĄCYM	50
9.1	PRACOWNIE RENTGENOWSKIE	50
9.2	ŹRÓDŁA PROMIENIOTWÓRCZE IZOTOPOWE	50
9.3	PLACÓWKI POMIARÓW SKAŻEŃ PROMIENIOTWÓRCZYCH	50
9.4	PROMIENIOWANIE NIEJONIZUJĄCE ELEKTROMAGNETYCZNE	50
10	OCENA STANU SANITARNEGO ZAKŁADÓW PRODUKCJI, OBROTU	51
10.1	ZAKŁADY PRODUKCJI ŻYWNOŚCI	51
10.2	WYTWÓRNIE LODÓW	52
10.3	PIEKARNIE	52
10.4	CIASTKARNIE	53

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

10.5	PRZETWÓRNIE OWOCOWO-WARZYWNE I GRZYBOWE. _____	54
10.6	WYTWÓRNIE NAPOJÓW BEZALKOHOLOWYCH I ROZLEWNIE PIWA _____	54
10.7	ZAKŁADY GARMAŻERYJNE _____	54
10.8	WYTWÓRNIE NATURALNYCH WÓD MINERALNYCH, NATURALNYCH WÓD ŹRÓDLANYCH I STOŁOWYCH _____	55
10.9	SKLEPY SPOŻYWCZE _____	55
10.10	MAGAZYNY HURTOWE _____	57
10.11	OBIEKTY ŻYWIENIA ZBIOROWEGO _____	58
10.11.1	Zakłady żywienia zbiorowego otwartego _____	58
10.11.2	Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego _____	59
10.11.3	Stołówki pracownicze _____	60
10.11.4	Bufety przy zakładach pracy _____	60
10.11.5	Stołówki w domach wczasowych _____	61
10.11.6	Bloki żywienia w szpitalach _____	61
10.11.7	Kuchnie niemowlęce _____	62
10.11.8	Bloki żywienia w sanatoriach i prewentoriach _____	63
10.11.9	Bloki żywienia w domach opieki społecznej _____	63
10.11.10	Stołówki w żłobkach i domach małego dziecka _____	64
10.11.11	Stołówki szkolne _____	65
10.11.12	Stołówki w bursach i internatach _____	66
10.11.13	Stołówki na koloniach, półkoloniach, obozach, zimowiskach _____	66
10.11.14	Stołówki w przedszkolach _____	67
10.11.15	Stołówki w domach dziecka i młodzieży _____	68
10.11.16	Stołówki studenckie _____	68
10.11.17	Stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych _____	69
10.11.18	Zakłady usług cateringowych _____	69
10.11.19	Inne zakłady żywienia _____	70

11 ZAGROŻENIE ŚRODOWISKA PRACY Z UWZGLĘDNIENIEM CHOROÓB ZAWODOWYCH _____ 71

11.1	OCENA ŚRODOWISKA PRACY _____	71
11.2	CHEMIKALIA – WPROWADZANIE DO OBROTU I STOSOWANIE W DZIAŁALNOŚCI ZAWODOWEJ _____	71
11.3	OCENA NARAŻENIA ZAWODOWEGO _____	72
11.4	CHOROBY ZAWODOWE _____	74

12 STAN SANITARNY ZAKŁADÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA _____ 77

12.1	SZKOŁY PODSTAWOWE, GIMNAZJA I SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE _____	77
12.2	OCENA WARUNKÓW POBYTU DZIECI I MŁODZIEŻY W PLACÓWKACH NAUCZANIA I WYCHOWANIA _____	78
12.3	NADZÓR NAD SUBSTANCJAMI CHEMICZNYMI W SZKOŁACH _____	80

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

12.4	ŻŁOBKI I PRZEDSZKOLA I PLACÓWKI WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO	80
12.5	DOMY DZIECKA	81
12.6	INTERNATY I BURS Y ZAKŁADY Z POBYTEM CAŁODOBOWYM ORAZ Z POBYTEM DZIENNYM I CAŁODOBOWYM	81
12.7	SZKOŁY WYŻSZE	81
13	WYCHOWANIE ZDROWOTNE I PROMOCJA ZDROWIA	83
14	DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNO – REPRESYJNA	89
15	WNIOSKI	90

1 WPROWADZENIE

Zgodnie z delegacją zawartą w art. 12a ust. 3 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2006 r. Nr 122, poz. 851, ze zm.), Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu przedstawia ocenę stanu sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

W 2011 r. organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego prowadziły wszechstronne działania w celu zapewnienia i zwiększenia bezpieczeństwa zdrowotnego ludności, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami higieny środowiska, higieny pracy w zakładach pracy, higieny radiacyjnej, higieny procesów nauczania i wychowania, higieny wypoczynku i rekreacji, zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku, higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne – w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobiegania powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.

Laboratoria wyposażone są w nowoczesną aparaturę i zestawy komputerowe, co umożliwia dostosowanie baz laboratoryjnych do zwiększonych wymagań, co do zakresu badań jak i ich wiarygodności. Badania wykonywane są w oparciu o wdrożony i stale doskonalony, pod względem skuteczności, system zarządzania, zgodny z wymaganiami normy PN-EN ISO/ICE 17025 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”.

Informacje uzyskane w ramach badań monitoringowych wykorzystywane były przez organy administracji, w tym jednostki administracji rządowej i samorządowej dla potrzeb zarządzania środowiskiem, w profilaktyce zdrowotnej, zapobieganiu powstawania chorób zakaźnych i innych chorób powodowanych warunkami środowiskowymi.

Ciągle doskonalony jest system zarządzania. Wdrożone systemy jakości i nowoczesna aparatura poszerzyły znacznie zakres możliwych do wykonania wiarygodnych badań laboratoryjnych. Umożliwiają one skuteczniejsze identyfikowanie zagrożeń sanitarnych i tym samym umożliwiają podjęcie właściwych działań zwiększając bezpieczeństwo sanitarne województwa.

W 2011 r. organy PIS woj. dolnośląskiego wykonywały działania zgodnie z Wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego, wprowadzonymi zarządzeniem nr 84 A/10 z dnia 13 października 2010 r., do zabezpieczenia sanitarno-epidemiologicznego Turnieju UEFA EURO 2012.

Wzorem lat ubiegłych Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa dolnośląskiego realizowała liczne programy edukacyjne mające na celu propagowanie zdrowego stylu życia i poprawę zdrowia społeczeństwa.

Realizując zadania statutowe Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa dolnośląskiego ściśle współpracowała z organami rządowymi i samorządowymi. W razie potrzeby podejmowała wspólne działania.

Dokonane zmiany usprawniły działalność służb sanitarnych województwa dolnośląskiego, umożliwiając skuteczniejsze egzekwowanie należytego stanu sanitarnego, a w tym zagwarantowanie bezpieczeństwa sanitarnego województwa.

Przekładana ocena stanu sanitarnego województwa dolnośląskiego oparta jest na wynikach kontroli obiektów i wynikach badań laboratoryjnych dokonanych przez Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną we Wrocławiu i 26 powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych na terenie województwa dolnośląskiego.

2 ANALIZA ZAGROŻEŃ EPIDEMIOLOGICZNYCH

2.1 ZAKAŻENIA HIV I AIDS

Zakażenia HIV

- Województwo dolnośląskie:

W 2011 roku zarejestrowano podobną liczbę zakażeń na HIV. Podobnie jak w 2010 roku w większości zgłoszonych nowo wykrytych przypadkach zakażenia HIV nie podano informacji na temat możliwej drogi zakażenia (93%).

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	129	4,55 / 100 tys.
2010	131	4,55 / 100 tys.

- Polska:

W skali ogólnokrajowej zarejestrowano znaczny wzrost liczby zakażeń na HIV. Ogółem rozpoznano zakażenie HIV u 1220. Było to o 455 przypadków więcej niż w 2010 roku (wzrost o 59,5 % w stosunku do 2010 roku).

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	1220	3,19 / 100 tys.
2010	765	2,00 / 100 tys.

Zakażenia HIV w woj. dolnośląskim stanowiły 10,6% wszystkich przypadków odnotowanych w Polsce (w 2010 roku – 17,1%).

Zachorowania na AIDS

- Województwo dolnośląskie:

W 2011 roku zarejestrowano nieznaczny wzrost liczby zachorowań na AIDS.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	36	1,25 / 100 tys.
2010	33	1,15 / 100 tys.

- Polska:

W Polsce w 2011 roku zarejestrowano znaczny wzrost zachorowań na AIDS – rozpoznano 237 przypadków AIDS. Było to o 80 przypadków więcej niż w roku poprzednim (wzrost o około 51% w stosunku do 2010 roku).

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	237	0,62 / 100 tys.
2010	157	0,41 / 100 tys.

Zachorowania na AIDS w woj. dolnośląskim stanowiły 15,2% wszystkich przypadków odnotowanych w Polsce (w 2010 roku – 21,0%).

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

2.2 CHOROBY SZERZĄCE SIĘ DROGĄ PŁCIOWĄ

Jednostka chorobowa	Rok 2011	Rok 2010
Kiła	56	56
Podejrzenia zachorowania na kiłę	3	4
Rzeżączka	15	9
Nierzeżączkowe nieżyty	276	546
Kłykciny kończyste	5	14
Opryszczka narządów płciowych	0	3
Rzęsistkowica	35	46
Inne NGU	0	1
RAZEM	390	679

W roku 2011 zgłoszono na terenie województwa dolnośląskiego 56 przypadków zachorowań na kiłę - wsp. zap. 1,94/100 tys. (56 przypadków w roku 2010), 15 przypadków zachorowań na rzeżączkę - wsp. zap. 0,52/100 tys. (9 przypadków w roku 2010), 276 zachorowań na choroby wywołane przez *Chlamydia trachomatis* - wsp. zap. 9,59/100 tys. (546 przypadków w roku 2010), 35 zachorowań na rzęsistkowicę - wsp. zap. 1,21/100 tys. (46 przypadków w roku 2010), 5 zachorowań na kłykciny kończyste- wsp. zap. 0,17/100 tys. (14 przypadków w roku 2010). Nie odnotowano zachorowań na opryszczkę narządów płciowych (3 przypadki w roku 2010).

2.3 RÓŻYCZKA

- Województwo dolnośląskie:

W 2011 roku odnotowano w województwie dolnośląskim spadek liczby zachorowań na różyczkę.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	552	19,19/100 tys.
2010	615	21,38/100 tys.

- Polska:

W skali ogólnokrajowej zarejestrowano nieznaczny wzrost zachorowań na różyczkę.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	4284	11,21 / 100.000
2010	4196	10,99 / 100.000

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

2.4 KRZTUSIEC

- Województwo dolnośląskie:

W 2011 roku zarejestrowano w województwie dolnośląskim wzrost liczby zachorowań na krztusiec.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	72	2,50 /100 tys.
2010	46	1,60 /100 tys.

- Polska:

W skali ogólnokrajowej również zarejestrowano wzrost zachorowań na krztusiec.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	1667	4,36 / 100.000
2010	1266	3,32 / 100.000

2.5 NAGMINNE ZAPALENIE PRZYUSZNIC

- Województwo dolnośląskie:

W 2011 roku obserwowano na Dolnym Śląsku wzrost liczby zachorowań na świnkę.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
rok 2011	209	7,26 /100 tys.
rok 2010	158	5,49 /100 tys.

- Polska:

W skali ogólnokrajowej zarejestrowano nieznaczny spadek zachorowań na świnkę.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	2582	6,76 / 100.000
2010	2754	7,21 / 100.000

2.6 WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU A, B i C

WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU A

W 2011 roku na terenie województwa dolnośląskiego zarejestrowano 2 zachorowania na wirusowe zapalenie wątroby typu A, które wystąpiły u osób nie szczepionych po pobycie w Egipcie.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2010	9	0,3 / 100.000
2011	2	0,06 / 100.000

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

Również w skali ogólnopolskiej zarejestrowano ponad dwukrotny spadek zachorowań na WZW typu A, o 89 zachorowań.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2010	155	0,4 / 100.000
2011	66	0,1 / 100.000

WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU B

W województwie dolnośląskim w 2011 roku nastąpił niewielki wzrost zachorowań w porównaniu z rokiem ubiegłym.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2010	114	4,0 / 100.000
2011	122	4,2 / 100.000

Z ogólnej liczby zachorowań na WZW B postać ostrą rozpoznano u 10 chorych, postać przewlekłą u 122 chorych. Wśród pacjentów, u których wystąpiła postać ostra WZW B, dwie osoby w okresie 6 miesięcy poprzedzających zachorowanie, podawały w wywiadach kontakt z jednostkami służby zdrowia.

W roku 2011 w Polsce zarejestrowano o 50 zachorowań więcej. Na ogólną liczbę 1583 zachorowań zarejestrowano 111 przypadków ostrej postaci wirusowego zapalenia wątroby.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2010	1633	4,2 / 100.000
2011	1583	4,1 / 100.000

WIRUSOWE ZAPALENIE WĄTROBY TYPU C

Wszystkie przypadki wirusowego zapalenia wątroby typu C od 2009 roku są w Polsce kwalifikowane równocześnie w oparciu o dwie definicje: definicja przypadku z 2009 i 2005 roku.

Zachorowania zarejestrowane w Polsce w 2010 roku:

Wg definicji przypadku z roku	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2009	2212	5,7 / 100.000
2005	2021	5,2 / 100.000

Na terenie woj. dolnośląskiego zarejestrowano w 2010 roku :

Wg definicji przypadku z roku	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2009	307	10,8 / 100.000
2005	245	8,5 / 100.000

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

Według wywiadów epidemiologicznych zarejestrowano 357 zachorowań, w tym dwa przypadki o ostrym przebiegu, jedna z osób w okresie 6 miesięcy przed zachorowaniem podawała w wywiadzie kontakt z jednostkami służby zdrowia.

Zachorowania zarejestrowane w Polsce w 2011 roku.

Wg definicji przypadku z roku	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2009	2183	5,7 / 100.000
2005	2107	5,5 / 100.000

Na terenie woj. dolnośląskiego zarejestrowano w 2011 roku :

Wg definicji przypadku z roku	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2009	279	9,6 / 100.000
2005	240	8,3 / 100.000

W 2011 roku według wywiadów epidemiologicznych zarejestrowano 318 zachorowań, w tym 7 przypadków o ostrym przebiegu, cztery osoby w okresie 6 miesięcy przed zachorowaniem podawały w wywiadach kontakt z jednostkami służby zdrowia.

2.7 BAKTERYJNE ZATRUCIA POKARMOWE

- Województwo dolnośląskie:

W 2011 roku zarejestrowano nieznaczny spadek bakteryjnych zatruc pokarmowych.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	597	20,75 /100 tys.
2010	647	22,49 /100 tys.

Podobnie jak w latach ubiegłych dominującym czynnikiem etiologicznym były pałeczki *Salmonella* – stanowiły one w naszym województwie 51,92 % (310 zachorowań) ogółu bakteryjnych zatruc pokarmowych.

W 2011 roku odnotowano spadek liczby ognisk zbiorowych zatruc pokarmowych.

W 2011 roku 7 ognisk, w tym:

- mieszkanie prywatne- 4 ogniska,
- Powiatowym Centrum Zdrowia - 1 ognisko,
- Dom Działkowca - 1 ognisko,
- zakład karny - 1 ognisko,

Czynnikiem etiologicznym były pałeczki *Salmonella Enteritidis* w 6 przypadkach, w 1 przypadku gronkowiec koagulozodatni. W 2010 roku zgłoszono 10 ognisk.

- Polska:

W skali ogólnokrajowej zarejestrowano spadek bakteryjnych zatruc pokarmowych.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	11035	28,89 / 100.000
2010	11647	30,50 / 100.000

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

W 2011 roku zanotowano ogółem w Polsce 11035 przypadków bakteryjnych zatruc pokarmowych (wsp.zap.28,89/100tys.) - o 612 mniej niż w 2010 roku, w tym o etiologii salmonelozowej 8839 przypadków, co daje 80,09 % ogółu zachorowań.

2.8 GRUŻLICA

Sytuacja epidemiologiczna gruźlicy w województwie dolnośląskim (zapadalność) za 2011 r. i w poprzednich latach:

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności /100 tys.	Miejsce w rankingu
2006	586	20,2	Brak danych
2007	623	21,5	Brak danych
2008	584	20,3	Brak danych
2009	652	22,7	11
2010	582	20,2	12
2011	Brak danych za IV kw.	Brak danych za IV kw.	Brak danych za IV kw.

W tym nowe zachorowania (gruźlica płuc i pozapłucna) za trzy kwartały 2011 r.:

GRUŻLICA	gruźlica płuc AFB (+)	gruźlica płuc AFB (-)	gruźlica p/płucna AFB (+)	gruźlica p/płucna AFB (-)	RAZEM
I kw. 2011 r.	69	62	4	3	138
II kw. 2011 r.	46	48	2	4	100
III kw. 2011 r.	89	62	3	8	162
IV kw. 2011 r.	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych

Nowe zachorowania na gruźlicę w I, II i III kwartale 2011 r. (ogółem, dzieci i młodzież, gruźlica Bk(+):

Województwo Dolnośląskie	Ogółem zarejestrowani	Dzieci (0-14)	Młodzież (15-19)	Gruźlica Bk (+)
I kw. 2011 r.	138	0	0	73
II kw. 2011 r.	100	2	0	48
III kw. 2011 r.	162	1	2	92
IV kw. 2011 r.	brak danych	brak danych	brak danych	brak danych

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

2.9 CHOROBA MENINGOKOKOWA

- Województwo dolnośląskie:

W 2011 roku zanotowano na Dolnym Śląsku nieznaczny wzrost liczby zachorowań na chorobę meningokokową.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	25	0,86 /100 tys.
2010	20	0,70 /100 tys.

- Polska:

W skali ogólnokrajowej zarejestrowano wzrost zachorowań na chorobę meningokokową.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	289	0,76 / 100.000
2010	229	0,60/ 100.000

Dominującymi typami serologicznymi w województwie dolnośląskim w roku 2011, podobnie jak w latach poprzednich, była *Neisseria meningitidis* z grupy serologicznej B.

2.10 BORELIOZA

Na terenie Dolnego Śląska zanotowano w 2011 roku wzrost zachorowań na chorobę z Lyme (borelioza), o 101 przypadków więcej niż w roku 2010.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2010	560	19,5 / 100.000
2011	661	22,9 / 100.000

W Polsce również zarejestrowano niewielki wzrost zachorowań, o 154 przypadki więcej niż w roku ubiegłym.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2010	9005	23,5/ 100.000
2011	9159	23,6 / 100.000

Najwyższą zapadalność zanotowano na terenie powiatów: lubańskiego – 66,0/100tys. (37 zachorowań), kamiennogórskiego – 59,3/100.tys. (27 zachorowań) i kłodzkiego – 50,1/100tys. (82 zachorowania).

2.11 GRYPA I PODEJRZENIA ZACHOROWAŃ NA GRYPĘ

- Województwo dolnośląskie:

Zachorowania i podejrzenia zachorowań na grypę:

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

W 2011 roku w województwie dolnośląskim zarejestrowano 98099 zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę, o 40 675 przypadków więcej niż w 2010 roku.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	98099	3410,2 /100 tys.
2010	57424	1996,2 /100 tys.

Laboratoryjnie potwierdzono 123 zachorowania na grypę, w tym 89 przypadków grypy wywołanej nowym wirusem grypy A/H1N1v.

Przypadki grypy wywołanej nowym wirusem A(H1N1):

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	89	3,09 / 100.000
2010	6	0,21 / 100.000

- Polska:

Zachorowania i podejrzenia zachorowań na grypę:

W skali ogólnokrajowej zarejestrowano ponad 2-krotny wzrost liczby zachorowań - zgłoszono 1156212 zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę.

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	1 156 212	3026,73 / 100.000
2010	551 054	1443,05 / 100.000

Laboratoryjnie potwierdzono 2 161 zachorowań na grypę, w tym 1 518 przypadków grypy wywołanej nowym wirusem grypy A/H1N1v.

Przypadki grypy wywołanej nowym wirusem A(H1N1):

ROK	Liczba zachorowań	Współczynnik zapadalności
2011	1518	3,97 / 100.000
2010	219	0,57 / 100.000

2.12 ODRA

Na terenie województwa dolnośląskiego w 2011 roku nie zanotowano żadnego przypadku zachorowania na odrę.

2.13 SZCZEPIENIA OCHRONNE

Na terenie województwa dolnośląskiego działa 747 punktów szczepień, w tym najwięcej w strukturze NZOZ - 417 oraz SPZOZ - 207. Pozostałe to: praktyki lekarza rodzinnego, oddziały noworodkowe i gabinety zabiegowe, w których wykonywane są szczepienia p/tężcowi, p/ WZW typu B, p/ grypie.

W roku 2011 obowiązkowymi szczepieniami ochronnymi objęto 534 061 dzieci i młodzieży do 19-go roku życia.

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

W roku 2011 nie stwierdzono pogorszenia wykonawstwa szczepień ochronnych. Wszystkie noworodki urodzone w 2011 roku, które nie miały przeciwwskazań do szczepień, zostały zaszczepione przeciwko gruźlicy. Na 25801 noworodków nie zaszczepiono 66 z powodu przeciwwskazań, co stanowi zaledwie 0,26 % nie uodpornionych w stosunku do liczby urodzeń.

Podobna sytuacja dotyczy szczepień przeciwko błonicy, tężcowi, krztuścowi, poliomyelitis i *Haemophilus influenzae typu B*. Rocznik 2010 uodporniony jest w 99%.

Szczepienia obowiązkowe		
przeciwko	Osoby objęte szczepieniem	Wykonanie szczepień
p/odrze, śwince i różyczce	dzieci w 13-14 miesiącu życia	85%
	dzieci w trzecim roku życia	99,0%,
	dzieci w 6 roku życia	99,0 %
p/wzw typu B	młodzież w 14 roku życia	100,0%
	uczniów szkół medycznych	100,0%
	studentów uczelni medycznych	100,0%
	pracownicy ochrony zdrowia	100,0%

Szczepienia zalecane		
przeciwko	Liczba osób zaszczepionych	W tym do 19 lat
wzw typu A	2891	606
odkleszczowemu zapaleniu mózgu	2380	1414
żółtej gorączce	891	89
durowi brzuszemu	990	71
<i>Neisseria meningitidis</i>	5887	5461
<i>Streptococcus pneumoniae</i>	14737	14224
biegunce rotawirusowej	7586	
zakażeniu wirusem brodawczaka ludzkiego	3550	3274
grypie	92062	8712

2.14 OGNISKA EPIDEMICZNE W SZPITALACH

W roku sprawozdawczym 2011, do Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych na terenie działalności WSSE we Wrocławiu zgłoszono **10** ognisk epidemicznych (w roku 2010 zarejestrowano **12** ognisk epidemicznych).

Wśród ognisk epidemicznych zarejestrowanych przez Zespoły Kontroli Zakażeń Zakładowych, wystąpiło 1 ognisko o nieznannej etiologii (oddział neurologiczny z pododdziałem udarowym).

Przyczyną wystąpienia pozostałych 9 ognisk epidemicznych były w:

- 1 przypadku - wirus HCV
- 2 przypadkach – Gronkowiec koagulazodatni
- 1 przypadku - Enterobacteriaceae
- 1 przypadku - *Stenotrophomonas maltophilia*
- 1 przypadku - *Acinetobacter baumannii*
- 1 przypadku - rotawirusy

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

- *1 przypadku* - *Klebsiella pneumoniae ESBL(+)*
- *1 przypadku* - *wirus grypy A/H1 N1*

W przypadku dwóch ognisk wywołanych przez *gronkowiec koagulazododatni* (w dwóch obiektach na terenie powiatu jeleniogórskiego: w Wojewódzkim Centrum Szpitalnym Kotliny Jeleniogórskiej „Wysoka Łąka” w Kowarach - liczba zakażonych 8 osób i w Powiatowym Centrum Zdrowia w Kowarach - liczba zakażonych 51 osób), stwierdzono wspólne źródło zakażenia. Ustalono, iż przyczyną zakażenia było wtórne skażenie produktów żywnościowych spożytych przez pacjentów WCSKJ „Wysoka Łąka” w Kowarach oraz PCZ w Kowarach, wyprodukowanych w kuchni WCSKJ „Wysoka Łąka” w Kowarach.

3 OCENA ZAOPATRZENIA W WODĘ DO SPOŻYCIA PRZEZ LUDZI

Na obszarze województwa dolnośląskiego, według ewidencji powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych, znajduje się 539 wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia, które dostarczają wodę 2 774 405 mieszkańcom Dolnego Śląska.

Nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi sprawują organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej poprzez prowadzenie monitoringu jakości wody, a także na podstawie dokonanych ocen przydatności wody, realizowanych przez przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne w ramach kontroli wewnętrznej.

3.1 WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI 10000 - 100000 M³/DOBĘ

Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonuje 7 wodociągów sieciowych w przedziale produkcji wody od 10 000 do 100 000 m³/dobę. Zlokalizowane są one w większych miastach województwa, takich jak: Bolesławiec, Jelenia Góra, Legnica, Świdnica, Wałbrzych oraz Wrocław. Pod względem jakości produkowanej w 2011 r. wody 2 wodociągi: w Jeleniej Górze i Wałbrzychu (tabela 1), z uwagi na niewłaściwą jakość wody, oceniono negatywnie. Z wody o nieodpowiedniej jakości korzystało 19 221 osób. Pozostałe urządzenia dostarczały wodę odpowiadającą wymaganiom sanitarnym.

Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę jakości wody dostarczanej mieszkańcom czterech wybranych miast.

Z sieci wodociągowej zaopatrującej miasto Jelenią Górę pobrano 137 próbek wody do badań fizykochemicznych. W 17 próbkach (co stanowi 12,4%) stwierdzono przekroczenia norm sanitarnych w zakresie odczynu pH wody. Spośród zbadanych pod względem mikrobiologicznym 132 próbek wody, 4 próbki nie spełniały wymagań sanitarnych (co stanowi 3%). Przekroczenia dotyczyły głównie ponadnormatywnej liczby bakterii grupy coli.

W 2011 r. PPIS w Legnicy zbadał pod względem fizykochemicznym i mikrobiologicznym 65 próbek wody uzdatnionej pobranych z sieci wodociągu LPWiK S.A. na terenie Legnicy. W 6 próbkach (co stanowi 9,2%) stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych wartości badanych parametrów (przy czym jedna z tych próbek została pobrana w trakcie usuwania skutków awarii sieci wodociągowej). Przekroczenia dopuszczalnych wartości dotyczyły parametrów fizykochemicznych: barwy (w 2 próbkach), mętności (w 4 próbkach), manganu (w 2 próbkach) oraz żelaza (w 4 próbkach). Badania laboratoryjne powtórnie pobranych próbek wody z tych samych punktów pobrania nie wykazały już nieprawidłowości. Pod względem mikrobiologicznym jakość wody odpowiadała wymaganiom sanitarnym.

W roku 2011 z sieci wodociągu sieciowego Wałbrzych na terenie miasta Wałbrzycha pobrano 116 próbek wody (uwzględniając badania w ramach kontroli wewnętrznej przedsiębiorstw), w tym:

- 84 próbki do badań w zakresie monitoringu kontrolnego,
- 23 próbki do badań w zakresie monitoringu przeglądowego,
- 5 próbek do badań rekontrolnych (w kierunku żelaza, mętności i bakterii grupy coli),
- 4 próbki do badań w związku z wniesionymi interwencjami (w kierunku żelaza, manganu, mętności i barwy oraz w 2 przypadkach w zakresie monitoringu kontrolnego). Sumarycznie zakwestionowano 12 próbek wody (z 23 dla całego wodociągu Wałbrzych): w tym pod względem fizykochemicznym – 11 (co stanowi 47,8%) Przekroczenia dotyczyły parametrów: żelaza i mętność. Pod względem mikrobiologicznym w 1 próbce (co stanowi 4,3%) stwierdzono niezgodną z wymaganiami ogólną liczbę mikroorganizmów w 22°C po 72 h.

W 2011 r. w wodociągu Wałbrzych utrzymywały się problemy związane z silnie wyeksploatowaną siecią wodociągową (wpływ złogów korozyjnych i osadów na jakość dostarczanej wody).

Z sieci wodociągowej miasta Wrocławia, zaopatrywanego przez wodociąg sieciowy „Mokry Dwór” – Zakład Produkcji Wody Nr 1 i wodociąg sieciowy „Na Grobli” – Zakład Produkcji Wody Nr 2 pobrano do badań laboratoryjnych 259 próbek wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Z ogólnej liczby 259 badań fizykochemicznych w 5 (co stanowi 1,9 %) stwierdzono przekroczenia parametrów: żelaza, manganu oraz mętności. Z ogólnej liczby 259 badań mikrobiologicznych w 20 (co stanowi 7,72 %) stwierdzono przekroczenia wskaźnika ogólnej liczby bakterii w temperaturze $22\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 72 h inkubacji.

3.2 WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI 1000 - 10000 M³/DOBE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się 64 wodociągi sieciowe o produkcji wody mieszczącej się w ww. przedziale. Jakość wody skontrolowana została we wszystkich wodociągach, spośród których 13 urządzeń (wymienionych w tabeli 2) produkowało wodę nie spełniającą wymagań sanitarnych. Z wody o nieodpowiedniej jakości korzystało okresowo 154 071 osób.

3.3 WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI 100 - 1000 M³/DOBE

W ewidencji PSSE znajduje się 231 wodociągów sieciowych o produkcji wody w przedziale od 100 do 1 000 m³/dobę. W wyniku kontroli jakości wody wszystkich, z ww. przedziału, wodociągów stwierdzono, że 29 urządzeń (wymienionych w tabeli 3) dostarczało do konsumentów wodę odbiegającą od wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia. Z wody o nieodpowiedniej jakości korzystało okresowo 70 182 osoby.

3.4 WODOCIĄGI W PRZEDZIALE WYDAJNOŚCI < 100 M³/DOBE

W 2011 r. zewidencjonowanych było 237 wodociągów sieciowych o ww. produkcji wody. Spośród wszystkich skontrolowanych wodociągów jakość wody nie odpowiadającą wymaganiom stwierdzono w 38 urządzeniach (wymienionych w tabeli 4). Z wody o kwestionowanych parametrach korzystało okresowo 15 199 osób.

Na terenie województwa dolnośląskiego w 2011 r. udzielone zostały 2 zgody na odstępstwo od dopuszczalnych wartości parametrów określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417, ze zm.). W jednym przypadku (dot. wodociągu Cerekwica) DPWIS we Wrocławiu wydał drugą zgodę na odstępstwo. Odstępstwa dotyczyły tzw. małych wodociągów, w których kwestionowanymi parametrami były:

- azotany - wodociąg sieciowy Cerekwica w powiecie trzebnickim (termin udzielonego odstępstwa do dnia 31.12.2012 r.);
- arsen – wodociąg sieciowy Bukołowo w powiecie trzebnickim (termin udzielonego odstępstwa do dnia 31.12.2012 r.).

W poniższych tabelach zestawiono wodociągi zbiorowego zaopatrzenia w wodę (z podziałem na ich główną lokalizację - miasto, wieś), w poszczególnych przedziałach produkcji wody, w których stwierdzano jakość wody nie odpowiadającą wymaganiom, określonym w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. Nr 61, poz. 417, ze zm.).

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

Tabela 1

- wodociągi w przedziale produkcji wody od 10 000 do 100 000 m³/dobę

Lp	Gmina	Nazwa wodociągu	Największa miejscowość (pod względem liczby ludności) zaopatrywana przez wodociąg		Wskaźniki dyskwalifikujące wodę		Liczba miejscowości zaopatrywanych w wodę	Liczba konsumentów korzystających z wody o jakości nie odpowiadającej wymaganiom sanitarnym
			Miasto	Wieś	fizykochemiczne	mikrobiologiczne		
powiat jeleniogórski								
1	Jelenia Góra	Jelenia Góra	Jelenia Góra	-	pH	-	1	4000
powiat wałbrzyski								
2	Wałbrzych	Wałbrzych	Wałbrzych	-	żelazo	-	1	15221

Tabela 2.

- wodociągi w przedziale produkcji wody od 1 000 do 10 000 m³/dobę

Lp	Gmina	Nazwa wodociągu	Największa miejscowość (pod względem liczby ludności) zaopatrywana przez wodociąg		Wskaźniki dyskwalifikujące wodę		Liczba miejscowości zaopatrywanych w wodę	Liczba konsumentów korzystających z wody o jakości nie odpowiadającej wymaganiom sanitarnym
			Miasto	Wieś	fizykochemiczne	mikrobiologiczne		
powiat jeleniogórski								
1	Szklarska Poręba	Szklarska Poręba	Szklarska Poręba	-	stężenie jonów wodorowych (pH)	-	1	6867
2	Karpacz	Karpacz	Karpacz	-	stężenie jonów wodorowych (pH), mętność, glin	-	1	2000
3	Piechowice	Piechowice	Piechowice	-	glin, barwa, mętność, stężenie jonów wodorowych (pH)	-	1	5000
4	Kowary	Kowary	Kowary	-	stężenie jonów wodorowych (pH)	-	1	3000
powiat kłodzki								
5	kłodzko	Polanica Zdrój	Polanica Zdrój	-	żelazo, stężenie jonów wodorowych (pH)	-	1	8400
6	kłodzko	Lądek Zdrój	Lądek Zdrój	Stójków	stężenie jonów wodorowych (pH)	-	2	6500
powiat lwówecki								
7	Lwówek Śląski	Lwówek Śląski	Lwówek Śląski	Płóczki	mangan	-	3	9717
8	Gryfów Śląski	Gryfów Śląski	Gryfów Śląski	Wieża	mangan, żelazo	-	3	7847

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

powiat oleśnicki								
9	Oleśnica	Oleśnica	Oleśnica	-	mangan, żelazo, mętność	-	1	36929
10	Bierutów	Bierutów	Bierutów	-	mangan	-	7	7029
powiat polkowicki								
11	Polkowice	Sucha Góra	Polkowice	-	mangan, mętność	-	7	23750
powiat trzebnicki								
12	Trzebnica	Trzebnica	Trzebnica	Nowy Dwór	mangan	-	5	2692
powiat zgorzelecki								
13	Zgorzelec	Zgorzelec	Zgorzelec	Jędrzychowice	mangan	-	7	34340

Tabela 3.

- wodociągi w przedziale produkcji wody od 100 do 1 000 m³/dobę

Lp	Gmina	Nazwa wodociągu	Największa miejscowość (pod względem liczby ludności) zaopatrywana przez wodociąg		Wskaźniki dyskwalifikujące wodę		Liczba miejscowości zaopatrywanych w wodę	Liczba konsumentów korzystających z wody o jakości nie odpowiadającej wymaganiom sanitarnym
			Miasto	Wieś	fizykochemiczne	mikrobiologiczne		
powiat bolesławiecki								
1	Bolesławiec	wodociąg Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychicznie Chorych w Bolesławcu	wodociąg zaopatruje w wodę Szpital	-	mangan, stężenie jonów wodorowych (pH)	-	0	560
powiat głogowski								
2	Kotla	Chociemyśl	-	Głogówko	mangan	-	11	1916
powiat jaworski								
3	Paszowice	Paszowice	-	Paszowice	-	<i>Escherichia coli</i> , bakterie grupy coli	1	1900
4	Bolków	Bolków	Bolków	-	-	<i>Escherichia coli</i> , bakterie grupy coli	1	5900
5	Mściwojów	Rybno	-	Rybno	żelazo	-	4	2580
powiat jeleniogórski								
6	Mysłakowice	Mysłakowice	-	Mysłakowice	stężenie jonów wodorowych (pH)	-	1	7750
7	Podgórzyn	Sosnówka	-	Sosnówka	stężenie jonów wodorowych (pH)	-	1	200
8	Podgórzyn	Miłków	-	Miłków	mętność	-	1	2700
9	Podgórzyn	Podgórzyn	-	Borowice	stężenie jonów wodorowych (pH)	-	1	149
powiat kłodzki								
10	Kłodzko	Krosnowice I	-	Krosnowice, Żelazno	mangan, mętność	-	2	800
11	Kłodzko	Przygórze	-	Przygórze, Wolibórz	stężenie jonów wodorowych (pH)	-	2	600
powiat lubański								
12	Świeradów	Bronka Czecha	Świeradów Zdrój	-	glin	-	1	1200
13	Świeradów	Łużyca	Świeradów Zdrój	-	glin	-	2	800
powiat lubiński								
14	Ścinawa	Wielowieś	-	Wielowieś	azotany	bakterie grupy coli	9	1835

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

15	Ścinawa	Ścinawa	Ścinawa	-	-	bakterie grupy coli	2	5974
powiat polkowicki								
16	Chocianów	Fabryka Urządzeń mechanicznych "Chofum" w Chocianowie	Chocianów	-	mangan	-	-	759
powiat średzki								
17	Kostomłoty	-	-	Kostomłoty	nikiel	-	5	2137
18	Malczyce	Mazurowice	-	Mazurowice	mangan, mętność	-	3	838
powiat trzebnicki								
19	Oborniki Śląskie	Osolin	-	Osolin	mangan	-	5	1156
20	Wisznia Mała	Psary	-	Psary	mangan	-	3	2298
21	Żmigród	Bukołowo	-	Niezgoda	arsen	-	7	859
powiat wołowski								
22	Wińsko	Wińsko	-	Wińsko	-	bakterie grupy coli, enterokoki	22	3910
powiat wrocławski								
23	Żórawina	Bratowice	-	Bratowice	mangan	-	8	1255
powiat ząbkowicki								
24	Złoty Stok	Złoty Stok	Złoty Stok	-	mętność, żelazo	-	3	3355
25	Kamieniec Ząbkowicki	Sudety	-	Kamieniec Ząbkowicki	mętność, żelazo	-	1	521
powiat zgorzelecki								
26	Węgliniec	Węgliniec	Węgliniec	Stary Węgliniec	stężenie jonów wodorowych (pH), mangan	-	2	5140
27	Węgliniec	Czerwona Woda	-	Czerwona Woda	stężenie jonów wodorowych (pH), mangan	-	1	1622
28	Węgliniec	Ruszów	-	Ruszów	mętność, mangan, żelazo	-	2	1833
29	Pieńsk	Pieńsk	Pieńsk	Stojanów	stężenie jonów wodorowych (pH), mangan	-	10	9430

Tabela 4.

- wodociągi o produkcji wody do 100 m³/dobę

Lp	Gmina	Nazwa wodociągu	Największa miejscowość (pod względem liczby ludności) zaopatrywana przez wodociąg		Wskaźniki dyskwalifikujące wodę		Liczba miejscowości zaopatrywanych w wodę	Liczba konsumentów korzystających z wody o jakości nie odpowiadającej wymaganiom sanitarnym
			Miasto	Wieś	fizykochemiczne	mikrobiologiczne		
powiat bolesławiecki								
1	Bolesławiec	wodociąg lokalny MOSiR w Bolesławcu	-	-	żelazo, mangan, mętność	-	-	744
powiat jaworski								
2	Męcinka	Sichówek	-	Sichówek	stężenie jonów wodorowych (pH), azotany	bakterie grupy coli	1	150
3	Męcinka	Męcinka	-	Męcinka	-	bakterie grupy coli	1	800
4	Bolków	Wierzchosławice Górne	-	Wierzchosławice Górne	-	bakterie grupy coli, Escherichia coli	1	860

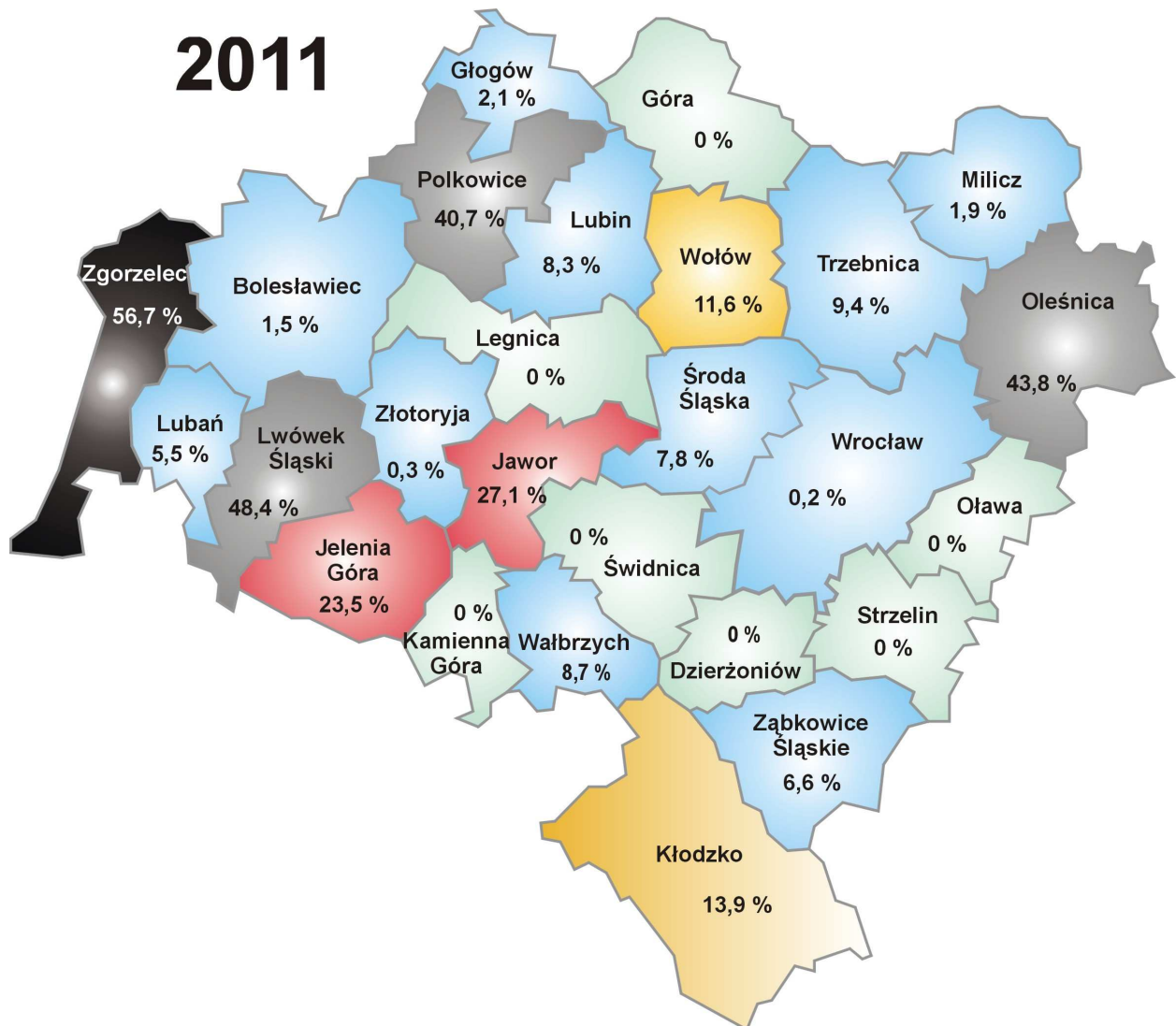
Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

5	Paszowice	Pogwizdów	-	Pogwizdów	-	bakterie grupy coli	1	490
6	Bolków	Stare Rochowice	-	Stare Rochowice	-	bakterie grupy coli	1	470
powiat jeleniogórski								
7	Podgórzyn	Przesieka	-	część wsi Przesieka	stężenie jonów wodorowych (pH)	-	1	260
8	Piechowice	Michałowice	osiedle w Piechowicach	-	stężenie jonów wodorowych (pH)	-	1	650
9	Mysłakowice	Kostrzyca	-	Kostrzyca	stężenie jonów wodorowych (pH), mętność	-	1	95
10	Podgórzyn	Zachełmie	-	Zachełmie	stężenie jonów wodorowych (pH)	-	1	340
11	Jeżów Sudecki	Czernica	-	część wsi Czernica	mętność	bakterie grupy coli, <i>Escherichia coli</i> , enterokoki, <i>Clostridium perfringens</i>	1	56
powiat kłodzki								
12	Lądek Zdrój	Kąty Bystrzyckie	-	Kąty Bystrzyckie	stężenie jonów wodorowych (pH)	-	1	39
13	Międzylesie	Długopole Górne	-	Długopole Górne	mętność	-	1	1100
14	Międzylesie	Domaszków	-	Domaszków	stężenie jonów wodorowych (pH)	-	1	1200
powiat lubański								
15	Świeradów	Czerniawa	Świeradów Zdrój	-	glin	-	1	282
16	Świeradów	Dom Zdrojowy	Świeradów Zdrój	-	glin	-	1	300
powiat lubiński								
17	Lubin	Lisiec	-	Lisiec	mętność	bakterie grupy coli	4	942
powiat lwówecki								
18	Lwówek Śląski	Sobota	-	Sobota	azotany	-	1	498
19	Lwówek Śląski	Radomiłowice	-	Radomiłowice	azotany	-	1	40
powiat milicki								
20	Milicz	Dom Myśliwski "Kubryk"	-	Dom Myśliwski "Kubryk"	-	ogólna liczba mikroorganizmów w 22±2°C po 72h	1	8
21	Milicz	Hotel „Hubertówka” w Zamku Myśliwskim k/Gądkowic	-	Hotel Hubertówka w Zamku Myśliwskim k/Gądkowic	-	ogólna liczba mikroorganizmów w 22±2°C po 72h	-	2
22	Milicz	Bartniki	-	Bartniki	mętność, barwa, jon amonowy, żelazo, mangan	ogólna liczba mikroorganizmów w 22±2°C po 72h	1	329
23	Milicz	Henrykowice	-	Borzynowo	mętność, jon amonowy, mangan	-	3	348
powiat oleśnicki								
24	Bierutów	Posadowice	-	Posadowice	mangan, żelazo, mętność, barwa, jon amonowy	-	-	100
powiat polkowicki								
25	Gaworzyce	Dzików	-	Dzików	mangan	-	1	103
26	Gaworzyce	Dalków	-	Dalków	mangan	-	1	279

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

powiat średzki								
27	Malczyce	Malczyce-Stocznia	-	-	mangan, mętność	-	0	80
28	Kostomłoty	Ramułtowice	-	Ramułtowice	mangan	-	3	609
29	Kostomłoty	Mieczków	-	Mieczków	mangan	-	1	318
powiat trzebnicki								
30	Trzebnica	Cerekwica	-	Cerekwica	azotany	-	1	392
powiat wołowski								
31	Wińsko	Białawy Wielkie	-	Białawy Wielkie	mętność, utlenialność	bakterie grupy coli, enterokoki	6	482
32	Wińsko	Turzany	-	Głębowice	azotany	-	0	786
33	Wińsko	Moczydlnica Klasztorna	-	Moczydlnica Klasztorna		enterokoki	4	577
34	Wołów	Bożeń	-	Bożeń	mętność, mangan, żelazo	bakterie grupy coli	2	468
powiat ząbkowicki								
35	Złoty Stok	Laski	-	Laski	trichlorometan	-	1	204
powiat zgorzelecki								
36	Zgorzelec	Radomierzyce	Radomierzyce	Łomnica	mangan	-	6	1090
37	Węgliniec	Zielonka	Zielonka	Zielonka	mętność, stężenie jonów wodorowych (pH), mangan, żelazo	-	1	360
powiat złotoryjski								
38	Świerzawa	Rzeszówek	-	Rzeszówek	nikiel, mangan	-	1	130

Procent mieszkańców zaopatrywanych w wodę z wodociągów sieciowych, którzy korzystali okresowo z wody nie spełniającej wymagań sanitarnych – w rozbiciu na powiaty

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

3.5 STUDNIE PUBLICZNE

W roku 2011 zewidencjonowanych było 139 studni publicznych. Skontrolowano jakość wody w 7 studniach, stwierdzając że w 6 woda odpowiadała wymaganiom sanitarnym. Z wody o nieodpowiedniej jakości korzystało 180 osób.

3.6 INNE PODMIOTY ZAOPATRUJĄCE W WODĘ

W ewidencji PSSE oraz WSSE znajduje się łącznie 237 urządzeń służących do zaopatrzenia w wodę, zarządzanych przez podmioty, których główną działalnością nie jest zbiorowe zaopatrzenia w wodę. Organy PIS skontrolowały 106 takich urządzeń, stwierdzając, że 21 spośród nich dostarczało do konsumentów wodę odbiegającą od wymagań określonych dla wody przeznaczonej do spożycia. Z wody o nieodpowiedniej jakości korzystało okresowo 1 910 osób.

3.7 STOPIEŃ ZWODOCIĄGOWANIA MIAST I TERENÓW WIEJSKICH

Według informacji zebranych przez PSSE na terenie województwa dolnośląskiego stopień zwodociągowania miejscowości wynosi:

Lp.	Rodzaj miejscowości	Ilość miejscowości		Stopień zwodociągowania [%]
		ogółem	zводociągowanych	
1	miasta	91	91	100,0
2	wsie	2422	2190	90,4
3	przysiółki	284	208	73,2
4	osady	83	49	59,0
5	kolonie	35	22	62,9
6	inne (leśniczówki, grupy domów, stacja PKP)	12	6	50,0
Razem:		2927	2566	

Obszar województwa dolnośląskiego zwodociągowany jest w 87,7%. Łączna liczba mieszkańców województwa dolnośląskiego zaopatrywanych w wodę z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia wynosi 2 774 405 (na 2 877 840 ogółu mieszkańców Dolnego Śląska), co stanowi ok. 96,4 %.

Stopień zwodociągowania obszaru województwa dolnośląskiego w rozbiciu na powiaty przedstawiono w poniższej tabeli.

Lp.	PSSE	Ogółem liczba miejscowości na nadzorowanym terenie	Liczba dotychczas zwodociągowanych miejscowości	Stopień Zwodociągowania [%]
1	Strzelin	154	154	100,0
2	Trzebnica	198	198	100,0
3	Złotoryja	59	59	100,0
4	Wrocław	253	252	99,6
5	Wołów	114	113	99,1
6	Lubin	93	92	98,9
7	Bolesławiec	74	73	98,6
8	Świdnica	129	126	97,7
9	Oława	81	79	97,5
10	Góra	136	131	96,3
11	Środa Śląska	131	125	95,4
12	Legnica	130	122	93,8

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

13	Głogów	84	78	92,9
14	Polkowice	95	88	92,6
15	Milicz	139	127	91,4
16	Oleśnica	190	167	87,9
17	Ząbkowice Śląskie	106	93	87,7
18	Wałbrzych	46	40	87,0
19	Dzierżoniów	57	49	86,0
20	Zgorzelec	82	66	80,5
21	Jawor	91	72	79,1
22	Kamienna Góra	47	35	74,5
23	Jelenia Góra	49	33	67,3
24	Lubań	58	34	58,6
25	Lwówek Śląski	91	46	50,5
26	Kłodzko	240	114	47,5
Razem:		2927	2566	

3.8 OCENA JAKOŚCI WODY UJMOWANEJ DO CELÓW WODOCIĄGOWYCH

Na obszarze województwa dolnośląskiego w 2011 roku zewidencjonowano ogółem 727 ujęć wód wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia, z czego większość - 640 stanowią ujęcia podziemne, a 87 to ujęcia powierzchniowe.

Ujęcia zasilane wodą powierzchniową występują na terenie 13 powiatów województwa. Najwięcej tego rodzaju ujęć zlokalizowanych jest w powiatach: jeleniogórskim, kłodzkim, lubańskim i wałbrzyskim.

Pośród 61 ocenianych ujęć powierzchniowych liczba ujęć, w których woda spełniała kryteria kategorii A1, zwiększyła się w stosunku do roku ubiegłego o 6 i wzrosła do 22 ujęć. Nadal dominuje ilość ujęć zakwalifikowanych do kategorii A2 – 29 ujęć (głównie ze względu na takie parametry jak: barwa, azotany, mangan oraz liczba bakterii grupy coli, liczba bakterii *Escherichia coli* oraz liczba paciorkowców kałowych). Natomiast 10 ujęć zakwalifikowanych zostało do kategorii A3 (głównie ze względu na takie parametry jak: mangan i BZT₅).

3.9 POSTĘPOWANIE ADMINISTRACYJNE ZWIĄZANE Z NADZOREM NAD JAKOŚCIĄ WODY

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa dolnośląskiego w ramach sprawowanego nadzoru nad jakością wody dokonała 994 kontroli urządzeń wodociągowych, a także podejmowała działania zmierzające do poprawy jakości wody - niezwłocznie po stwierdzeniu niezgodnej z wymaganiami sanitarnymi jej jakości.

W związku z powyższym w 2011 roku wydanych zostało 500 decyzji administracyjnych, w tym 208 decyzji dotyczących nakazu poprawy jakości wody do spożycia, lub warunkowej przydatności wody do spożycia. Pozostałe decyzje związane były z opłatami za badania laboratoryjne oraz inne czynności wykonywane w ramach sprawowanego nadzoru sanitarnego.

3.10 OCENA JAKOŚCI WODY W KĄPIELISKACH I MIEJSCACH WYKORZYSTYWANYCH DO KĄPIELI

W ewidencji psse województwa dolnośląskiego znajdują się 4 kąpieliska śródlądowe zlokalizowane w:

- Jaworze, ul. Myśluborska 27 (powiat jaworski),
- Radkowie, zbiornik Posna, Kolonia Leśna 1 (powiat kłodzki),
- Starej Morawie, potok Morawka (powiat kłodzki),
- Stradomii Wierzchniej (powiat oleśnicki)

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

oraz 17 miejsc wykorzystywanych do kąpieli. Miejsca te znajdują się na terenie następujących powiatów: głogowski (1), legnicki (5), lubański (1), milicki (1), oławski (1), strzeliński (1), trzebnicki (2), wołowski (1), wrocławski (2), zgorzelecki (2).

W sezonie letnim 2011 skontrolowane zostały wszystkie obiekty.

Jakość wody spełniała, w większości przypadków, wymagania określone w ww. rozporządzeniu Ministra Zdrowia. Niewłaściwą (okresowo) przydatność wody do kąpieli, w sezonie letnim 2011, odnotowano w następujących obiektach:

- kąpielisko Radków, Kolonia Leśna w powiecie kłodzkim,
- miejsce wykorzystywane do kąpieli Ośrodka Wypoczynkowego WOPR w Kunicach w powiecie legnickim,
- miejsce wykorzystywane do kąpieli „Plaża Czocha” w Suchej, w powiecie lubańskim,
- miejsce wykorzystywane do kąpieli „Pęgów-Glinianki” w Pęgowie, w powiecie trzebnickim.

W przypadkach stwierdzenia braku przydatności wody do kąpieli właściwi PPIS zobowiązali zarządców kąpielisk do poinformowania o tym fakcie użytkowników kąpielisk (m.in. poprzez ustawienie tablic informujących o zakazie kąpieli oraz wywieszenie czerwonej flagi) oraz do podjęcia działań w celu poprawy jakości wody.

4 POMIARY NATEŻENIA HAŁASU WEWNĄTRZ POMIESZCZEŃ

Pomiary hałasu w lokalach mieszkalnych i pomieszczeniach biurowych przeprowadzono w związku z interwencjami mieszkańców w 13 obiektach zlokalizowanych na terenie powiatu wrocławskiego, oleśnickiego, kłodzkiego i dzierzoniowskiego. Zgłoszone interwencje dotyczyły hałasu:

- usługowo - handlowego (5 obiektów mieszkalnych),
- instalacyjnego (6 obiektów mieszkalnych),
- innego (2 obiekty mieszkalne).

Przekroczenia poziomu dźwięku A wykazano w 6 obiektach. Właściwi miejscowo PPIS podjęli działania w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, tj. obniżenia hałasu do dopuszczalnych wartości.

**5 OCENA ZANIECZYSZCZENIA CHEMICZNEGO POWIETRZA WEWNĄTRZ
POMIESZCZEŃ**

W 2011 r. organy PIS przeprowadziły badania zanieczyszczenia powietrza wewnątrz pomieszczeń w 8 obiektach mieszkalnych i w 1 obiekcie użyteczności publicznej zlokalizowanych na terenie powiatu wrocławskiego, zgorzeleckiego, jeleniogórskiego oraz ząbkowickiego. W jednym lokalu mieszkalnym zlokalizowanym na terenie powiatu zgorzeleckiego, a także w zbadanym obiekcie użyteczności publicznej na terenie powiatu wrocławskiego, stwierdzono nieprawidłową jakość powietrza. Właściwi miejscowo PPIS podjęli działania w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości.

6 STAN SANITARNY MIAST I TERENÓW WIEJSKICH

6.1 MIASTA I TERENY WIEJSKIE

W większości miast place i ulice były sprzątane na bieżąco, a kosze na odpady komunalne systematycznie opróżniane. Gminy posiadają regulaminy określające szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku, które wprowadzają również obowiązek selektywnej zbiórki odpadów. Gromadzenie nieczystości stałych na terenie miast i wsi odbywa się do wydzielonych kontenerów lub pojemników na odpady. Wywożeniem odpadów na składowiska zajmują się wyspecjalizowane firmy.

Zgłoszone do PSSE interwencje mieszkańców dotyczyły najczęściej uciążliwości wynikających z występowania gryzoni na terenie nieruchomości, zanieczyszczenia odchodami ptasimi balkonów, okien i strychów związanych z bytowaniem gołębi, zawilgocenia mieszkań, złej jakości wody, wycieków nieczystości płynnych, złego stanu sanitarnego śmietników, tworzenia dzikich wysypisk śmieci. Zgłoszone interwencje rozpatrywane były przez PPIS i/lub przekazywane do innych organów, zgodnie z kompetencjami.

Problem stanowi nadal brak kanalizacji sanitarnej oraz urządzeń do unieszkodliwiania ścieków. Część ścieków z gospodarstw jest odprowadzana do odbiorników gruntowych w sposób niekontrolowany.

Niektóre gminy, wykorzystując środki unijne, realizują na swoim terenie przedsięwzięcia w celu poprawy istniejącej sytuacji, np. w powiecie jeleniogórskim zrealizowano projekt pt. "Karkonoski System Wodociągów i Kanalizacji, etap I". Celem projektu jest poprawa stanu środowiska naturalnego, czystości wód i gleby oraz dostosowanie gospodarki wodno-ściekowej do wymagań Unii Europejskiej.

6.2 TERENY REKREACYJNE

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajduje się 480 obiektów z tej grupy. Są to m.in. place zabaw, piaskownice, parki. W roku 2011 skontrolowano 338 (70,4%) obiektów. W 39 (11,5% skontrolowanych) obiektach stwierdzono zły stan sanitarny, tj. zanieczyszczenie terenu parków odchodami zwierząt, niedopałkami papierosów, puszkami i butelkami po napojach, workami foliowymi oraz niewykoszony teren. Na terenie Wrocławia zły stan sanitarny stwierdzono w 10 parkach. W kilku przypadkach stwierdzono również zły stan techniczny urządzeń zabawowych. W porównaniu z rokiem 2010 dbałość zarządców o czystość, porządek i estetykę tych terenów uległa dalszej poprawie. Ustawiono tablice zakazujące wprowadzania zwierząt na teren placów zabaw i rekreacji. W Świeradowie Zdroju zakończono I etap rewitalizacji parku przy Domu Zdrojowym oraz rozpoczęto prace związane z poprawą infrastruktury drogowej. Na terenie Bolesławca w ramach rewitalizacji, place zabaw dla dzieci zostały wyposażone w nowe urządzenia zabawowe, piaskownice zostały obudowane drewnem, przed sezonem letnim wymieniono piasek w piaskownicach dla dzieci, teren wokół zagospodarowano poprzez nasadzenia młodych krzewów.

W Polkowicach wszystkie place zabaw i piaskownice zostały ogrodzone metalową siatką. W okresie wiosennym piasek w piaskownicach został wymieniany na nowy.

6.3 BASENY KĄPIELOWE KRYTE

Według ewidencji PSSE i WSSE na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonuje 112 basenów kąpielowych krytych (103 obiekty w miastach i 9 obiektów na terenach wiejskich). W 2011 roku skontrolowano 105 basenów (94%), przeprowadzając łącznie 221 kontroli. Niezgodny z wymaganiami stan sanitarny stwierdzono w 15 obiektach (14% skontrolowanych), w tym, w 9 pod względem technicznym.

Zły stan sanitarny i/lub techniczny stwierdzono m.in. w poniższych obiektach:

- Basen Kąpielowy przy ul. Gwiazdzistej w Głogowie,
- Basen Kąpielowy przy ul. Grodzkiej w Wałbrzychu,
- Basen Kąpielowy w Hotelu „Sana” przy ul. Górskiej 2 w Polanicy Zdroju,
- Basen Rehabilitacyjny „Pulsantis”, przy ul. Ostrowskiego 3 we Wrocławiu,
- Basen Kąpielowy Ośrodka Sportowo-Rekreacyjnego WKS „Śląsk” przy ul. Raclawickiej 62 we Wrocławiu,
- Basen Kąpielowy Wrocławskie Centrum SPA Sp. z o.o. przy ul. Teatralnej 10/12 we Wrocławiu,
- Basen Kąpielowy Szkoła Podstawowa Nr 46, przy ul. Ścinawska 21 we Wrocławiu,
- Basen Kąpielowy Zespół Szkolno-Przedszkolny Nr 1 przy ul. Zemskiej 16 „c” we Wrocławiu.

Najczęściej stwierdzone uchybienia to m.in.: brudne, zawilgocone ściany i sufity pomieszczeń basenowych, zniszczona posadzka i stolarka drzwiowa. W związku ze stwierdzonymi uchybieniami prowadzone są postępowania administracyjne w celu usunięcia nieprawidłowości.

Z powodu zanieczyszczenia mikrobiologicznego wody (obecność gronkowców koagulazo-dodatnich) w ciągu roku 2011 czasowo wyłączane były z eksploatacji m.in.:

- Basen Kąpielowy w Dzierżoniowie,
- Basen Kąpielowy przy ul. Grodzkiej w Wałbrzychu,
- Basen Kąpielowy „Redeco” Sp. z o.o., przy ul. Rogowskiej 52 „A” we Wrocławiu,
- Basen Kąpielowy przy ul. Maratońskiej 2 w Zgorzelcu.

W związku ze stwierdzonymi przekroczeniami parametrów mikrobiologicznych zobowiązywano zarządców obiektów do podejmowania niezwłocznych działań w celu doprowadzenia wody w nieckach do dobrej, bezpiecznej dla użytkowników jakości. Zalecenia były wykonywane poprzez wymianę wody, czyszczenie niecek lub zwiększenie ilości środka dezynfekującego. Po otrzymaniu prawidłowych wyników badań obiekty dopuszczono do użytkowania.

6.4 BASENY KĄPIELOWE ODKRYTE

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajduje się 67 basenów kąpielowych odkrytych, w tym 51 obiektów w miastach i 16 obiektów na terenach wiejskich. W 2011 r. skontrolowano ogółem 52 obiekty (77,6%). Łącznie przeprowadzono 123 kontrole, w wyniku których stwierdzono zły stan sanitarny w 2 obiektach (4%), w tym pod względem technicznym w 1 obiekcie. W trakcie kontroli stwierdzono, że:

- w brodziku na Ośrodku Wypoczynku Świątecznego w Białym Kościele dno brodzika zanieczyszczone jest trawą, piaskiem oraz mułem z mętną wodą,
- niecki Basenu Kąpielowego przy ul. Poniatowskiego w Obornikach Śląskich są wyeksploatowane, stąd przed napełnieniem wody w sezonie poddawane są zabiegom bieżącej naprawy z uwagi na szczelności,
- nadal prowadzone jest postępowanie administracyjne dotyczące modernizacji sanitariatów ogólnodostępnych w Basenie Kąpielowym w Wojcieszowie ul. Górnicza 8.

W związku z negatywnymi wynikami badań mikrobiologicznych próbek wody została wydana decyzja zakazująca kąpieli w niecce średniej basenu odkrytego przy ul. Maratońskiej w Zgorzelcu.

6.5 PARKI WODNE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się ogółem 9 parków wodnych. W 2011 r. skontrolowano wszystkie obiekty. Łącznie przeprowadzono 29 kontroli sanitarnych. Stan sanitarno-techniczny obiektów nie budził zastrzeżeń.

W roku 2011 otwarto trzy nowe parki wodne - Aquapark w Strzelinie przy ul. Okulickiego 10, w Trzebnicy przy ul. Leśnej 5 oraz w Bolesławcu przy pl. Ks. Jerzego Popiełuszki 1.

W Aquaparku w Trzebnicy stwierdzono uchybienia w postaci nieprawidłowego wykorzystywania pomieszczenia gospodarczego jako pralni oraz brak opracowanego regulaminu sanitarno-porządkowego. Zarządcę obiektu zobowiązano do usunięcia ww. uchybień.

6.6 KĄPIELISKA

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego zlokalizowane są 4 kąpieliska. W 2011 r. skontrolowano wszystkie obiekty. Stan sanitarny obiektów, urządzeń oraz plaż zlokalizowanych przy kąpieliskach był zadowalający. Podczas przeprowadzonych kontroli sanitarnych plaż w sezonie letnim 2011 r. nie odnotowano uchybień sanitarnych.

6.7 MIEJSCA WYKORZYSTYWANE DO KĄPIELI

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonuje 17 miejsc wykorzystywanych do kąpiel. Stan sanitarno-porządkowy oraz techniczny skontrolowanych obiektów w trakcie sezonu był prawidłowy. W 1 przypadku stwierdzono nieprawidłowe oznakowanie miejsca wykorzystywanego do kąpiel (dotyczy: miejsca do kąpiel „Jagoda” w Czerwonej Wodzie w powiecie zgorzeleckim).

6.8 DOMY POMOCY SPOŁECZNEJ

Na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się 91 domów pomocy społecznej. Skontrolowano 71 obiektów (78%). Jako zły oceniono stan sanitarny 9 obiektów (12,7% skontrolowanych).

Zły stan sanitarny stwierdzono m.in. w poniższych obiektach:

- Dom Pomocy Społecznej, Janowice Wielkie, ul. Chłopska 1,
- Dom Pomocy Społecznej, Sosnówka, Liczyrzepy 87,
- Dom Emeryta i Rencisty „Arkadia”, Polanica Zdrój, ul. Ogrodowa 7,
- Dom Pomocy Społecznej, Legnickie Pole, ul. Benedyktynów 4,
- Dom Pomocy Społecznej dla Dzieci, Wrocław, ul. Objazdowa 40,
- Dom Pomocy Społecznej, Borzygniew, ul. Sportowa 2, gm. Mietków,
- Dom Pomocy Społecznej „Jutrzenka”, Zgorzelec, ul. Przechodnia 8,
- Dom Pomocy Społecznej, Krośnice, ul. Kwiatowa 9,
- Dom Pomocy Społecznej, Ziębice, ul. Kościelna 10-12.

Stwierdzone usterki sanitarno-techniczne dotyczyły głównie niewłaściwego stanu powierzchni ścian i sufitów (zacieki, odpryski farby, pęknięcia) w pomieszczeniach mieszkalnych i sanitarnohigienicznych, uszkodzonej wykładziny podłogowej, oraz uszkodzonej i zniszczonej stolarki okiennej i drzwiowej.

Ponadto w kilku obiektach stwierdzono nieprawidłowe postępowanie z bielizną czystą – niewłaściwe składowanie i suszenie w miejscach przypadkowych.

W pozostałych skontrolowanych obiektach bieżący stan sanitarny był dobry. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie postępowania z bielizną brudną i czystą. W obiektach znajdowały się odpowiednie zapasy środków czystościowych i dezynfekcyjnych, sprzęt porządkowy był w dobrym stanie technicznym. Pomieszczenia sprzątano na bieżąco. Obiekty zaopatrywane są w wodę przeznaczoną do spożycia o dobrej jakości z wodociągów sieciowych. Nie stwierdzono również nieprawidłowości w zakresie odprowadzania ścieków i postępowania z odpadami. Otoczenie obiektów było zadbane i uporządkowane.

Stan sanitarno - techniczny większości domów opieki społecznej ocenia się jako dobry.

W 2011 r. przeprowadzono badania laboratoryjne próbek wody ciepłej pobranych z instalacji wewnętrznej w wybranych DPS-ach. Ponadnormatywne ilości bakterii z rodzaju *Legionella* stwierdzono w następujących obiektach:

- Dom Pomocy Społecznej, Krośnice, ul. Kwiatowa 9,
- Powiatowy Dom Pomocy Społecznej, Ostrowina 21, Filia w Jemielnej,
- Dom Pomocy Społecznej Oława, ul. Lwowska 6,
- Dom Pomocy Społecznej, Szarocin 1,

Jedynie w przypadku jednego obiektu – DPS w Szamocinie, postępowanie administracyjne nadal jest prowadzone. Termin wykonania obowiązku ustalono na dzień 30.06.2012 r. W pozostałych obiektach powtórnie przeprowadzone badania jakości wody nie wykazały przekroczeń.

6.9 NOCLEGOWNIE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 11 noclegowni. Przeprowadzono 13 kontroli. Uchybienia w zakresie stanu sanitarno-porządkowego stwierdzono jedynie w noclegowni we Wrocławiu – brudna stolarka drzwiowa i miski ustępowe. Natomiast uchybienia natury sanitarno-technicznej stwierdzono w następujących obiektach:

- Noclegownia w Jeleniej Górze, ul. Grunwaldzkiej 51,
- Schronisko dla bezdomnych w Świdnicy, ul. Westerplatte 51,
- Stowarzyszenie Pomocy „PRO-BONO” Centrum Przeciwdziałania Bezdomności w Brzegu Dolnym, ul. Uraza 47.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły głównie brudnych, zawilgoconych ścian i sufitów w pokojach i sanitariatach oraz zniszczonej armatury sanitarnej w łazienkach i sanitariatach.

W większości skontrolowanych obiektów wydzielone zostały pokoje dla osób bezdomnych, sala telewizyjna, kuchnia, sanitariaty oraz pralnia. Wszystkie pomieszczenia wyposażono w niezbędny sprzęt oraz środki higieniczne i dezynfekcyjne. Postępowanie z bielizną (czystą i brudną) nie budziło zastrzeżeń. Odpady komunalne gromadzone są w pojemnikach i kontenerach ustawionych na zewnątrz przy budynkach. Odpady odbierają firmy posiadające zezwolenie na prowadzenie działalności w tym zakresie. Obiekty zaopatrzone są w wodę ciepłą i zimną z wodociągów sieciowych. Ścieki odprowadzane są do kanalizacji.

6.10 HOTELE, MOTELE I PENSJONATY

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajduje się 246 hoteli, 10 moteli i 89 pensjonatów. Skontrolowano 230 hoteli (93%), 9 moteli (90%) i 72 pensjonaty (81%). W 32 obiektach (10% skontrolowanych) stwierdzono zły stan sanitarny, w tym pod względem technicznym w 20 obiektach. W stosunku do roku ubiegłego stan sanitarny tych obiektów nie zmienił się.

Zakres przeprowadzonych kontroli obejmował: zaopatrzenie w wodę ciepłą i zimną, odprowadzanie ścieków bytowo-gospodarczych, gospodarkę odpadami komunalnymi, sprawność wentylacji, stan stolarki okiennej, ścian, podłóg oraz sufitów, wyposażenie pomieszczeń mieszkalnych, sanitariatów i ciągów komunikacyjnych, przystosowanie dla osób niepełnosprawnych, postępowanie z bielizną, dbałość o stan czystości pomieszczeń oraz terenu wokół hoteli, zaopatrzenie w środki czystości oraz preparaty dezynfekcyjne, a także sposób ich przechowywania.

Bieżący stan sanitarny hoteli należy uznać jako zadowalający. W większości obiektów nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie zaopatrzenia w wodę, odprowadzania nieczystości płynnych oraz gromadzenia i usuwania odpadów. Pokoje dla gości urządzone były estetycznie i utrzymane w dobrym stanie sanitarno-technicznym. Postępowanie z bielizną pościelową było prawidłowe, a bielizna prana w pralniach usługowych zewnętrznych. Obiekty posiadały

wystarczające zapasy środków czystościowych, dezynfekcyjnych i higienicznych. Tereny wokół budynków były zagospodarowane i uporządkowane. Nie stwierdzono również nieprawidłowości w zakresie funkcjonowania instalacji wentylacji/klimatyzacji. Systematycznie prowadzone są remonty obiektów w celu poprawy standardu oferowanych usług.

Zły stan sanitarny stwierdzono w 23 skontrolowanych hotelach (10%). Stwierdzane usterki to: brudne ściany oraz sufity w pokojach i korytarzach komunikacyjnych, zniszczona wykładzina dywanowa, nieporządek w pomieszczeniach magazynowych, nieprawidłowa wentylacja w pomieszczeniach sanitarnych. Jako złe oceniono we Wrocławiu m.in. Hotele: „Monopol”, ul. H. Modrzejewskiej 2, „Baccero”, ul. Ołtaszyńska 107, „Duet” ul. św. Mikołaja 47/48, „Quality System Premium”, al. M. Kromera 16, „Polonia”, ul. Piłsudskiego 104, Dom „Jana Pawła II”, ul. św. Idziego 2, Hotel „Piast” w Bystrzycy Kłodzkiej, Hotel „Sana” w Polanicy Zdroju.

W próbkach wody pobranych z instalacji wewnętrznej wody ciepłej, w Hotelu „Pod Orłem” w Zgorzelcu, stwierdzono przekroczenie dopuszczalnej liczby bakterii z rodzaju *Legionella*. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Zgorzelcu wydał decyzję nakazującą podjęcie w trybie natychmiastowym działań mających na celu doprowadzenie wody ciepłej w sieci wewnętrznej hotelu do wymagań sanitarnych. Kolejne próbki wody nie wykazały przekroczeń mikrobiologicznych w tym kierunku.

PPIS wydali 21 decyzji administracyjnych. Ponadto za uchybienia porządkowe, tj. brudne otoczenie, nieład na zapleczu i w pomieszczeniach magazynowych oraz niewłaściwą gospodarkę odpadami komunalnymi nałożono 2 mandaty karne.

Podobnie jak przy hotelach, motele oceniano podczas kontroli pod względem: zaopatrzenia w wodę ciepłą i zimną, odprowadzania ścieków bytowo-gospodarczych, gospodarki odpadami komunalnymi, sprawności wentylacji, stanu stolarki okiennej, ścian, podłóg oraz sufitów, wyposażenia pomieszczeń mieszkalnych, sanitariatów i ciągów komunikacyjnych, przystosowania dla osób niepełnosprawnych, postępowania z bielizną, dbałość o stan czystości pomieszczeń oraz terenu wokół hoteli, zaopatrzenia w środki czystości oraz preparaty dezynfekcyjne oraz sposobu ich przechowywania. W roku sprawozdawczym likwidacji uległ motel zlokalizowany z Jaworze i Hotel „Górnik” w Bogatyni przy ul. Pocztovej 2.

Porównując dane z lat ubiegłych należy stwierdzić, że stan sanitarny moteli w województwie dolnośląskim jest dobry i utrzymuje się na podobnym poziomie.

Pensjonaty objęte kontrolą sanitarną były w dobrym stanie technicznym i sanitarnym. W dwóch obiektach „Pod Dobrym Humorem” w Międzygórzu i „Górski Potok” w Stroniu Wieś, stwierdzono nieprawidłowości sanitarno-techniczne dot. instalacji wentylacyjnej, nieprawidłowej dezynfekcji i niewłaściwej segregacji bielizny brudnej. Zostało wszczęte postępowanie administracyjne. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie zaopatrzenia w wodę i gospodarki odpadami. Tereny poszczególnych obiektów były zagospodarowane i uporządkowane.

6.11 DOMY WYCIECZKOWE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 10 domów wycieczkowych. Skontrolowano 8 obiektów z tej grupy. Przeprowadzono 10 kontroli. Domy wycieczkowe objęte kontrolą sanitarną były w dobrym stanie technicznym i sanitarnym. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie zaopatrzenia w wodę i gospodarki odpadami. Bielizna była prana w pralniach zewnętrznych. Zapasy środków czystościowych i dezynfekcyjnych były zapewnione. Tereny poszczególnych obiektów były zagospodarowane i uporządkowane. W dwóch obiektach stwierdzono w czasie kontroli nieprawidłowości sanitarno-techniczne. W pozostałych obiektach kontrole nie wykazały uchybień sanitarnych.

6.12 KEMPINGI, SCHRONISKA I POLA BIWAKOWE

Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonuje 24 kempingi oraz 38 schronisk i pól biwakowych. Skontrolowano 24 obiekty, które zaopatrywane były w wodę przeznaczoną do spożycia o dobrej jakości. Sposób postępowania z odpadami był prawidłowy. Zaopatrzenie w sprzęt do utrzymania czystości i środki czystościowo - dezynfekcyjne było wystarczające.

Kempingi były ogrodzone i zagospodarowane. Na ich terenach usytuowano domki drewniane oraz wyznaczono miejsca do obozowania w namiotach lub przyczepach kempingowych. Stan higieniczny sanitariatów był dobry. 1 obiekt oceniono jako zły pod względem stanu technicznego - Kemping "Słoneczna Polana" w Jeleniej Górze.

W nielicznych przypadkach odnotowano uchybienia sanitarne. Zły stan sanitarny stwierdzono w schronisku „Pod Wieżycą” w Sobótce przy ul. Armii Krajowej 13 – brudne ściany, zniszczone wypełnienia silikonowe w łazienkach oraz brudne kratki wentylacyjne. Zły stan techniczny stwierdzono m.in. w schroniska Hala Szrenicka, w domkach przy DW "Strzecha" w Dusznikach Zdroju. Prowadzone jest postępowanie administracyjne. W pozostałych skontrolowanych obiektach stan sanitarny nie budził zastrzeżeń.

W 2011 roku uruchomiono jeden obiekt: Schronisko Młodzieżowe Centrum Turystyki i Kultury w Ścinawie ul. Kościuszki 1. Jeden pokój jest przystosowany dla osób niepełnosprawnych. Schronisko urządzone jest nowocześnie, utrzymane czysto, w dobrym stanie sanitarno – technicznym.

6.13 INNE OBIEKTY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ USŁUGI HOTELARSKIE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajduje się 637 obiektów z tej grupy. Skontrolowano 424 obiekty (67%). Przeprowadzono 610 kontroli sanitarnych. Stan sanitarno - techniczny oraz czystość większości obiektów nie budziły zastrzeżeń i były porównywalne ze stanem z roku ubiegłego. W żadnym z obiektów nie stwierdzono uchybień w zakresie odprowadzania nieczystości płynnych oraz gromadzenia i usuwania odpadów stałych. Wyposażenie pokoi dla gości było typowe: łóżka, szafki nocne, szafy, stoliki, krzesła. W większości obiektów wnętrza pokoi urządzone były estetycznie, a sprzęty utrzymane w dobrym stanie sanitarno-technicznym. Postępowanie z bielizną było prawidłowe. Nadzorowane obiekty posiadały wystarczające zapasy środków czystościowych i dezynfekcyjnych. Czystość w obiektach była zachowana, a dokumentacja zdrowotna pracowników aktualna. Również nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie funkcjonowania instalacji wentylacji/klimatyzacji.

Stwierdzone w niektórych obiektach uchybienia to: brudne ściany i sufity pomieszczeń noclegowych i zaplecza, zniszczona stolarka drzwiowa i okienna oraz zniszczone i uszkodzone powierzchnie podłóg i wykładzin, brudne kratki wentylacyjne, brudne punkty świetlne, brudne wykładziny dywanowe i brudne podłogi. Zły stan sanitarno - techniczny stwierdzono m.in. w poniższych obiektach:

- DW „Polonez” w Dusznikach Zdroju,
- Dom Gościnny „Rodar” w Boguszowie - Gorcach,
- Usługi Hotelarskie „Kąty Center” Kąty Wrocławskie,
- Gościniec „Pod Furą” Pustków Wilczkowski,
- Usługi Hotelarskie „Pod Świerszczem” oraz „Apollo” w Szklarach Hucie.

Właściciele obiektów zobowiązano do podjęcia działań mających na celu wyeliminowanie stwierdzonych uchybień.

W 2011 r. poprawił się stan techniczny Ośrodka Wypoczynkowego Zamek Czocha w Suchoj oraz D.W. „Magnolia III” w Świeradowie Zdroju, gdzie wykonywano remonty pomieszczeń, w tym odnowiono ściany w pokojach i w ciągach komunikacyjnych.

Stan higieniczny gospodarstw agroturystycznych będących pod nadzorem PSSE – bez zastrzeżeń.

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

W jednym obiekcie jakość wody nie odpowiadała wymogom w/w rozporządzenia ze względu na obecność bakterii z rodzaju *Legionella* w sieci wody ciepłej.

Z roku na rok stan sanitarny i techniczny obiektów świadczących usługi hotelarskie poprawia się, właściciele prowadzą remonty i modernizacje, które podnoszą standard świadczonych usług oraz estetykę obiektów.

6.14 ZAKŁADY FRYZJERSKIE

Na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 1887 zakładów fryzjerskich. W 2011 r. skontrolowano 1240 zakładów (65,7%), przeprowadzając 1620 kontroli sanitarnych. W większości skontrolowanych obiektów pomieszczenia zakładów utrzymane były w należytym stanie porządkowym. Wszystkie zakłady są zaopatrywane w wodę przeznaczoną do spożycia o dobrej jakości, z wodociągów sieciowych. Kontrole sanitarne wykazywały, że obiekty posiadały dostateczne zapasy środków czystościowych i dezynfekcyjnych oraz były sprzątane na bieżąco. Sprzęt porządkowy był właściwie przechowywany i utrzymywany w dobrym stanie. Bielizna czysta przechowywana była w zamkniętych, wydzielonych szafkach, natomiast brudna - gromadzona w wydzielonych, zamkniętych pojemnikach wyłożonych workami foliowymi. Bielizna codziennie usuwana była z obiektów, jej pranie odbywało się poza zakładami. Narzędzia stosowane do wykonywania usług, podczas których nie dochodzi do naruszenia ciągłości tkanek, były po użyciu myte i dezynfekowane. Czyste narzędzia przechowywano w wydzielonych pojemnikach, natomiast środki dezynfekcyjne - w oryginalnych opakowaniach, a ich roztwory - w opakowaniach zastępczych, oznakowanych etykietą zawierającą nazwę preparatu, datę sporządzenia roztworu, termin, do którego może być użyty oraz dane osoby przygotowującej roztwór. Narzędzia dezynfekowane były w pełnym zanurzeniu, w zalecanym czasie i stężeniu środka dezynfekcyjnego. Dokumentacja zdrowotna pracowników była aktualna.

Większość zakładów posiada dostateczną ilość punktów wodnych. Najczęściej są to myjki do mycia włosów oraz umywalki służące do mycia narzędzi w salach usług fryzjerskich, umywalki do mycia rąk w pomieszczeniach sanitarnych, a także umywalki wykorzystywane do celów socjalnych.

Najczęściej występujące usterki techniczne to:

- brudne ściany i sufity pomieszczeń usługowych i zaplecza,
- zniszczone wykładziny podłogowe i brak właściwej wentylacji pomieszczeń.
- brak szafy do przechowywania odzieży wierzchniej i roboczej personelu,
- brak wydzielonego miejsca do przechowywania sprzętu do utrzymania czystości,
- brak dopływu bieżącej ciepłej wody w punktach wodnych, tj. przy umywalce do mycia rąk i narzędzi fryzjerskich oraz przy zlewie w miejscu do przechowywania sprzętu do utrzymania czystości,

Najczęściej stwierdzone zaniedbania sanitarno-porządkowe to: brak lub źle wykonywane zabiegi dezynfekcyjne narzędzi, brudne narzędzia i przybory fryzjerskie, brak odzieży ochronnej oraz ogólny bałagan.

Za stwierdzone zaniedbania higieniczno-porządkowe nałożono mandaty.

Kontrole sprawdzające wykazały usunięcie uchybień sanitarnych w obiektach.

6.15 ZAKŁADY KOSMETYCZNE

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajdują się 826 zakładów kosmetycznych. W roku 2011 skontrolowano 556 zakładów (67%), przeprowadzono 626 kontroli sanitarnych. Nieprawidłowości stwierdzono w 27 obiektach (5% skontrolowanych).

Stwierdzone w czasie kontroli uchybienia sanitarne to: ogólny nieład, zakurzony sprzęt oraz brak procedur zapewniających ochronę przed zakażeniami i chorobami zakaźnymi, brak umów

na odbiór odpadów niebezpiecznych i komunalnych oraz instrukcji postępowania z odpadami, brak aktualnej dokumentacji zdrowotnej.

6.16 ZAKŁADY TATUAŻU

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajduje się 17 zakładów tatuażu. Zakłady działają na terenie powiatów wrocławskiego, wałbrzyskiego, legnickiego, zgorzeleckiego, świdnickiego, lubińskiego, kamiennogórskiego, kłodzkiego. Przeprowadzono 17 kontroli sanitarnych. Nieprawidłowości stwierdzono w Zakładzie Tatuażu we Wrocławiu przy ul. Świdnickiej 28 (brak właściwej wentylacji pomieszczeń, brak szatni dla personelu oraz zniszczona stolarka drzewiana). Właściciela zakładu zobowiązano do usunięcia nieprawidłowości. W pozostałych zakładach tatuażu stan sanitarno-techniczny nie budził zastrzeżeń.

6.17 ZAKŁADY ODNOWY BIOLOGICZNEJ

Ogółem w ewidencji PSSE znajduje się 532 zakłady odnowy biologicznej. W 2011 roku skontrolowano 350 zakładów (66%) pod względem sanitarnym i technicznym.

Podobnie jak w roku ubiegłym stan sanitarny zakładów odnowy biologicznej nie budził zastrzeżeń. Skontrolowane obiekty spełniały wymogi sanitarne. Przestrzegano zasad dezynfekcji powierzchni łóżek do opalania, kabin, czy urządzeń w salach fitness, stosując odpowiednie preparaty. Zakłady wyposażone są w dużą ilość bielizny jednorazowej (prześcieradła i ręczniki papierowe).

Obiekty wyposażone są w sprzęt porządkowy w dobrym stanie technicznym oraz dostateczne zapasy środków czystościowych i dezynfekcyjnych. Nie stwierdzano nieprawidłowości w zakresie zaopatrzenia w wodę przeznaczoną do spożycia (która pochodzi z wodociągów sieciowych), odprowadzania ścieków oraz postępowania z odpadami. Wszystkie obiekty są skanalizowane. Dokumentacja zdrowotna pracowników była aktualna.

W zakładach odnowy biologicznej pomieszczenia do ćwiczeń fizycznych wyposażone są w wentylację mechaniczną o odpowiedniej wydajności. Pomieszczenia z solariami posiadają wentylację mechaniczną nawiewno-wywiewną. Łóżka lub kabiny do opalania wyposażone są w nawiew powietrza i regulację ich parametrów.

Stwierdzone uchybienia sanitarne usterki to: brudne ściany i sufity oraz zniszczona tapicerka urządzeń do ćwiczeń, brak zapewnienia właściwej wentylacji w salach do ćwiczeń, zły stan sanitarno-techniczny powierzchni ścian i sufitów w pomieszczeniach. W celu usunięcia stwierdzonych uchybień PPIS wydali 18 decyzji administracyjnych.

6.18 ZAKŁADY, W KTÓRYCH ŚWIADCZONE SĄ ŁĄCZNIE USŁUGI UPIĘKSZAJĄCE CIAŁO

W ewidencji PSSE województwa dolnośląskiego znajduje się 726 obiektów z tej grupy. W roku 2011 skontrolowano 521 zakładów (72%). Przeprowadzono 586 kontroli sanitarnych. W 53 zakładach (10% skontrolowanych) odnotowano uchybienia sanitarno-techniczne. Dotyczyły one m.in. braku szafy na bieliznę czystą i do przechowywania odzieży osobistej oraz ochronnej personelu, złego stanu sanitarno-technicznego powierzchni sprzętu meblowego i ścian w pomieszczeniach zakładu, braku dopływu bieżącej ciepłej wody w punkcie wodnym do mycia rąk i narzędzi. W celu usunięcia stwierdzonych uchybień właściwi miejscowo PPIS podjęli stosowne działania.

Między innymi zakwestionowano stan sanitarno-techniczny :

- w „ENIGMA HAIR STUDIO” przy ul. Wrocławskiej w Legnicy. Przeprowadzona kontrola wykazała: brak etykiety z nazwą środka do dezynfekcji łóżka opalającego, brudne ściany oraz

stan sanitarno-techniczny okien w pomieszczeniu socjalnym. Kontrola sprawdzająca wykazała poprawę stanu sanitarno-higienicznego.

- w Zakładzie Fryzjerskim z solarium przy ul. Korczaka 16 E w Legnicy. Stwierdzono nieprawidłowe postępowanie ze zmiotkami włosów, niewłaściwe przechowywanie odzieży ochronnej i brudny sprzęt porządkowy. Właścicielkę zakładu ukarano mandatem karnym, a przeprowadzona kontrola sprawdzająca wykazała usunięcie zaniedbań.
- w Salonie Fryzjersko-Kosmetycznym przy ul. Ogrodowej 6A w Sycowie. Wydano decyzję administracyjną mającą na celu zapewnienie prawidłowej sterylizacji narzędzi kosmetycznych, a także właściwej gospodarki odpadami medycznymi.

6.19 USTĘPY PUBLICZNE

W ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego znajduje się 164 ustępy publiczne. W 2011 roku skontrolowano 153 obiekty (93%), przeprowadzając 310 kontroli sanitarnych obiektów.

Wszystkie skontrolowane obiekty podłączone były do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Podczas kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie. We wszystkich ustępach dostępna jest ciepła i zimna woda oraz środki higieny (mydło, ręczniki jednorazowego użytku, papier toaletowy). W porównaniu do roku ubiegłego stan sanitarny tych grupy obiektów nie zmienił się.

Zły stan sanitarno - techniczny stwierdzono m.in. w ustępach publicznych na terenie Wrocławia usytuowanych przy: ul. Bożego Ciała, pl. Dominikańskim, ul. Mickiewicza, pl. Wróblewskiego. Zły stan higieniczno-porządkowy stwierdzono m.in. we Wrocławiu przy ul. Wróblewskiego oraz w Miliczu przy Placu Targowym.

Stwierdzone nieprawidłowości to: brudne ściany i sufity, zniszczone podłogi oraz elewacja budynku.

W 2011 roku zamknięto szalet miejski przy ul. Garncarskiej 6 w Miliczu oraz wykreślono z ewidencji ustęp publiczny w Legnicy przy ul. Zamkowej.

6.20 ZAKŁADY POGRZEBOWE, CMENTARZE

Według ewidencji na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się 183 zakłady pogrzebowe. Skontrolowano 135 zakładów (73,7%). Stan sanitarno-techniczny w większości skontrolowanych obiektów nie budził zastrzeżeń. Obiekty zaopatrzone były w wystarczającą ilość sprzętu porządkowego, środków czystościowych, dezynfekcyjnych i ręczników jednorazowych. Powstające odpady niebezpieczne były przekazywane celem utylizacji do wyspecjalizowanych firm. Odpady komunalne odbierane były zgodnie z zawartymi umowami przez zakłady zajmujące się tego typu działalnością.

Zakłady pogrzebowe zaopatrywane są w wodę z wodociągów sieciowych. Ścieki odprowadzane są do sieci kanalizacji miejskiej. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie zaopatrzenia w wodę i odprowadzania ścieków.

Nie właściwy stan sanitarno-techniczny stwierdzono m.in. w:

- Domu Przedpogrzebowym przy ul. Kościelnej w Kudowie Zdroju (zły stan sanitarno-techniczny sufitów i ścian),
- Zakładzie Pogrzebowym przy ul. 1 Maja 18 w Wałbrzychu (brak natrysków dla pracowników),
- Zakładzie Pogrzebowym „Charon” przy ul. Ludwika Zamenhofs 4 w Świdnicy (brak ciepłej, bieżącej wody w umywalce dla pracowników, nieprawidłowe oznakowanie odpadów niebezpiecznych).

Według ewidencji na terenie województwa dolnośląskiego znajduje się 830 cmentarzy. Skontrolowano 261 obiektów. Stan sanitarno porządkowy cmentarzy był zachowany, tereny

cmentarzy ogrodzone, utrzymane czysto, aleje utwardzane zamiecione. Gospodarka odpadami komunalnymi na wszystkich skontrolowanych cmentarzach była prawidłowa.

Ekshumacje zwłok oraz szczątków ludzkich były dokonywane po uprzednim uzyskaniu zezwolenia właściwego PPIS w formie decyzji administracyjnej, na umotywowaną prośbę osób uprawnionych do pochowania zwłok. Ekshumacje przeprowadzono w wymaganym okresie od 15 października do 15 kwietnia. Pracownicy przeprowadzający ekshumacje byli właściwie wyposażeni. Nieprawidłowości podczas ekshumacji w 2011 roku nie stwierdzono.

7 PODMIOTY LECZNICZE

7.1 SZPITALA

Według ewidencji PSSE w 2011 r. na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 69 szpitali. Przeprowadzono 192 kontrole sanitarne tych obiektów.

Zły stan sanitarny stwierdzono w 18 szpitalach. Uchybienia sanitarno - techniczne odnotowano m.in. w:

- Wojewódzkim Centrum Szpitalnym Kotliny Jeleniogórskiej przy ul. Ogińskiego 6 w Jeleniej Górze (powiat jeleniogórski),
- NZOZ Centrum Psychiatrii Długoterminowej - ZOL 1 i ZOL 7 w Stroniu Śląskim,
- Szpitalu ZOZ w Bystrzycy Kłodzkiej,
- SPZOZ Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym przy ul. Iwaskiewicza 5 w Legnicy,
- SPZOZ Dolnośląskim Szpitalu Specjalistycznym im. T. Marciniaka, Centrum Medycyny Ratunkowej we Wrocławiu,
- Samodzielnym Publicznym Szpitalu Klinicznym Nr 1 przy ul. M. Curie-Skłodowskiej 58 we Wrocławiu,
- Szpitalu Specjalistycznym im. Falkiewicza przy ul. Warszawskiej 2 we Wrocławiu,
- Wrocławskim Centrum Rehabilitacji i Medycyny Sportowej Sp. z o.o. przy ul. Chopina 5/7 we Wrocławiu,
- Dolnośląskim Centrum Transplantacji Komórkowych z Krajowym Bankiem Dawców Szpiku we Wrocławiu przy ul. Grabiszyńskiej 105,
- NZOZ Dolnośląskie Centrum Zdrowia Psychicznego Sp. z o.o. przy ul. Wybrzeże J. Conrada Korzeniowskiego 18 we Wrocławiu,
- SPZOZ Gminny Szpital, ul. Szpitalna 16 w Bogatyni.

Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły głównie złego stanu sanitarno-technicznego sufitów, ścian i podłóg w pomieszczeniach, braku właściwej wentylacji, złego stanu sanitarno-technicznego węzłów sanitarnych, zniszczonej stolarki okiennej. Ponadto stwierdzono brak izolatek, brak pokoi jednoosobowych z węzłem sanitarnym, brak zamykanych wózków transportowych, brak pomieszczeń porządkowych, brak właściwych warunków mycia i dezynfekcji sprzętu stosowanego do utrzymania czystości, brak pomieszczeń do mycia i dezynfekcji aparatury i sprzętu medycznego, brak depozytu rzeczy chorych, brak prawidłowych izb przyjęć.

W dalszym ciągu toczą się postępowania administracyjne wobec Wojewódzkiego Szpitala dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Bolesławcu, Specjalistycznego Szpitala Chorób Płuc „Sanatoria Dolnośląskie” Spółka z o. o. w Rościszowie (powiat dzierzoniowski) oraz Dolnośląskiego Centrum Rehabilitacji Sp. z o.o. NZOZ w Kamiennej Górze (powiat kamiennogórski).

W celu dostosowania obiektów do wymogów przepisów prawa, w wielu szpitalach rozpoczęto lub są kontynuowane prace remontowe. Trudności w dostosowaniu szpitali do wymagań określonych w przepisach, w dużej mierze wynikają z faktu, że większość szpitali mieści się w starych budynkach (nierzadko wpisanych do ewidencji zabytków), co wiąże się z brakiem funkcjonalności tych obiektów i brakiem możliwości technicznych do przeprowadzenia niezbędnej modernizacji.

Znaczną poprawę w zakresie stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń oraz w wielu obszarach działów pomocniczych zaobserwowano w Dolnośląskim Centrum Onkologii przy pl. Hirszfelda 12 we Wrocławiu. W roku 2011 w Akademickim Szpitalu Klinicznym we Wrocławiu zakończono restrukturyzację szpitala. Klinikę Ginekologii i Położnictwa znajdująca się przy ul. Dyrekcyjnej 5/7 we Wrocławiu, Klinikę Chorób Wewnętrznych i Alergologii przy ul. Pasteura 4 we Wrocławiu, Klinikę Nefrologii ze stacją dializ przy ul. Traugutta 57/59 we Wrocławiu, Klinikę Nefrologii ze stacją dializ przy ul. Curie-Skłodowskiej 50/52 we Wrocławiu oraz Klinikę Okulistyczną przy ul. Chałubińskiego 3 we Wrocławiu

w całości przeniesiono do nowych pomieszczeń w obiekcie przy ul. Borowskiej 213 we Wrocławiu. Kliniki wyposażono w nowoczesny sprzęt diagnostyczno-terapeutyczny.

We wrześniu 2011 r. nastąpiło połączenie Szpitala Wojewódzkiego w Jeleniej Górze przy ul. Ogińskiego 6 oraz Samodzielnego Publicznego Specjalistycznego Zespołu Gruźlicy i Chorób Płuc „Wysoka Łąka” w Kowarach przy ul. Sanatoryjnej 27. W ten sposób powstał nowy podmiot leczniczy o nazwie Wojewódzkie Centrum Szpitalne Kotliny Jeleniogórskiej przy ul. Ogińskiego 6 w Jeleniej Górze.

Szpitalne zaopatrywane są głównie w wodę z wodociągów sieciowych. W nielicznych obiektach, np. w: Szpitalu Powiatowym w Miliczu, Regionalnym Szpitalu Specjalistycznym „Latawiec” w Świdnicy, NZOZ w Kamiennej Górze, podstawowym źródłem zaopatrzenia w wodę są własne ujęcia wody. Część szpitali posiada rezerwowe ujęcia wody, np.: Wojewódzki Szpital Specjalistyczny przy ul. Kamieńskiego we Wrocławiu, Szpital Powiatowy ZOZ w Kłodzku; Wojewódzki Szpital Specjalistyczny w Legnicy. Szpitale, które nie posiadają rezerwowego źródła zaopatrzenia w wodę w razie awarii korzystają z wody dostarczanej beczkowozami.

W obiektach, w ramach sprawowanego nadzoru sanitarnego nad jakością wody, zostały pobrane próbki wody do badań laboratoryjnych. W stosunku do Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego w Legnicy oraz Wojewódzkiego Centrum Szpitalnego Kotliny Jeleniogórskiej „Wysoka Łąka” w Kowarach (powiat jeleniogórski) właściwi miejscowo PPIS prowadzą postępowanie administracyjne w związku ze stwierdzeniem obecności bakterii z rodzaju *Legionella* w próbkach wody ciepłej pobranych z punktów czerpalnych na oddziałach ww. szpitali.

We wszystkich szpitalach realizowane są procedury postępowania z bielizną brudną i czystą. Szpitale funkcjonujące na terenie województwa dolnośląskiego mają zatwierdzone programy gospodarki odpadami oraz opracowały procedury i instrukcje dotyczące postępowania z odpadami medycznymi. Odpady medyczne przekazywane są bezpośrednio do spalarni lub innych zakładów zajmujących się ich unieszkodliwianiem. Na terenie województwa dolnośląskiego tylko nieliczne szpitale posiadają własną spalarnię odpadów medycznych (m.in.: Wojewódzki Szpital Specjalistyczny J. Gromkowskiego we Wrocławiu, Specjalistyczny Szpital im. A. Sokołowskiego w Wałbrzychu). Nieprawidłowości w zakresie postępowania z odpadami odnotowano w Specjalistycznym Szpitalu w Wałbrzychu, Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym we Wrocławiu i SPZOZ w Bogatyni.

7.2 SZPITALA UZDROWISKOWE

Według ewidencji PSSE w 2011 r. na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 30 szpitali uzdrowiskowych. We wrześniu 2011 r. likwidacji uległ Szpital Uzdrowiskowy „Małgosia” przy ul. Cieplickiej 73 w Jeleniej Górze. W obiektach przeprowadzono 46 kontroli sanitarnych. Wydano 13 decyzji administracyjnych. Przeprowadzone kontrole wykazały nieprawidłowości sanitarno-techniczne m.in. w:

- Szpitalu Uzdrowiskowym „Polonia” w Kudowie Zdroju (powiat kłodzki),
- Centrum Rehabilitacji i Reumatologii „Goplana” w Świeradowie Zdroju (powiat lubański),
- Szpitalu Uzdrowiskowym „Dom Zdrojowy” w Czerniawie (powiat lubański).

Stwierdzone uchybienia dotyczyły głównie złego stanu technicznego pomieszczeń. W protokołach kontroli odnotowano takie nieprawidłowości jak brudne ściany, zacieki na suficie, zniszczone wykładziny podłogowe i zniszczone krzesła w pokojach pacjentów.

Szpitalne uzdrowiskowe zaopatrywane są w wodę do spożycia z wodociągów sieciowych. Jedynie Zespół Profilaktyki i Rehabilitacji w Janowicach Wielkich wykorzystuje wodę z własnego ujęcia. W 2011 r., podobnie jak w roku 2010, stwierdzono złą jakość wody z wodociągu zaopatrującego Szpital Uzdrowiskowy „Dom Zdrojowy” w Czerniawie oraz Szpital „Wacław” w Świeradowie Zdroju (zbyt wysoka zawartość glinu). W dalszym ciągu woda dostarczana do szpitali uzdrowiskowych w Łądku Zdroju i Polanicy Zdroju ma zbyt niskie pH. Właściwy

miejscowo PPIS wydał stosowne decyzje administracyjne. W pozostałych obiektach woda była dobrej jakości.

W 2011 r. nie odnotowano nieprawidłowości w zakresie sposobu postępowania z bielizną brudną i czystą. Szpitale korzystają z usług pralni ogólnodostępnych. Przewóz bielizny odbywa się środkami transportu pralni. Szpitale posiadają opracowane instrukcje postępowania z odpadami medycznymi. Odpady przekazywane są do unieszkodliwiania uprawnionym podmiotom.. Szpitale uzdrowskowe, znajdujące się na terenie województwa dolnośląskiego, stale podwyższają swój standard zarówno pod względem leczniczym jak i bazy hotelowej. Na bieżąco prowadzone są prace remontowe pomieszczeń oraz wymiana sprzętu na nowy, o wyższym standardzie.

7.3 SANATORIA I PREWENTORIA

Na terenie województwa dolnośląskiego PSSE nadzorują łącznie 30 sanatoriów i prewentoriów. W 2011 r. skontrolowano wszystkie obiekty. Przeprowadzono 39 kontroli.

Jako niezadowolające pod względem sanitarno-technicznym należy ocenić m.in.:

- Sanatorium „Zimowit” Duszniki Zdrój (powiat kłodzki),
- Centrum Konferencji i Rekreacji GEOVITA Łądek Zdrój (powiat kłodzki),
- Zakład Przyrodolecznicy „Stary Jerzy” Łądek Zdrój (powiat kłodzki),
- Sanatorium Uzdrowskie „ST. MATEUS” Świeradów Zdrój (powiat lubański),
- Sanatorium Uzdrowskie nr 1 „Dom Zdrojowy” Szczawno Zdrój,
- Sanatorium Uzdrowskie nr 2/3, budynek „Mieszko” Szczawno Zdrój (powiat wałbrzyski),
- Sanatorium Uzdrowskie nr 7, budynek „Dom Zdrojowy” Jedlina Zdrój (powiat wałbrzyski).

Do najczęściej stwierdzanych uchybień w tych obiektach należy: zły stan sanitarno-techniczny sufitów, podłóg i ścian w pomieszczeniach. Odnotowano również uchybienia tj. brudne, zawilgocone ściany i sufity w pomieszczeniach sanitarnohigienicznych, pomieszczeniach socjalnych, gospodarczych i ciągach komunikacyjnych.

Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie postępowania z niebezpiecznymi odpadami medycznymi. Sposób postępowania z bielizną brudną i czystą w sanatoriach jest prawidłowy. Opracowano procedury postępowania z bielizną czystą i brudną. Wydzielone są magazyny bielizny czystej i brudnej. Obiekty korzystają z usług pralni ogólnodostępnych. Przewóz bielizny odbywa się w workach foliowych środkami transportu pralni.

Sanatoria i prewentoria zaopatrywane są w wodę pochodzącą głównie z wodociągów sieciowych. W 2011 roku stwierdzono nieprawidłową jakość wody do spożycia w zakresie fizykochemii (zbyt wysoka zawartość glinu) w Sanatorium Uzdrowskim „Lucas” i „St. Mateus” w Świeradowie-Zdroju. Stąd też wobec ww. obiektów toczy się postępowanie administracyjne. W pozostałych obiektach jakość wody była dobra.

Ponadto w porównaniu do 2010 r. uzdrowska wykonują szereg prac modernizacyjnych podnoszących standard swoich obiektów oraz sukcesywnie przystosowują swoje sanatoria do zapisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 21 sierpnia 2006 r. w sprawie określenia wymagań, jakim powinny odpowiadać zakłady i urządzenia lecznictwa uzdrowskiego (Dz. U. Nr 161, poz. 1142). Wysokim standardem sanitarno-technicznym obiektu wykazuje się Sanatorium/Szpital Rehabilitacji Kardiologicznej „Teresa” przy ul. Piastowskiej 9 w Jedlinie Zdroju.

7.4 PRZYCHODNIE, OŚRODKI, PORADNIE, AMBULATORIA

W 2011 r. w ewidencji PSSE znajdowały się 1533 obiekty z tej grupy. Skontrolowano 1204 placówki (79%). Większość obiektów zaopatrywana jest w wodę o dobrej jakości z wodociągów sieciowych. Placówki posiadają opracowane procedury postępowania z odpadami medycznymi, mają zawarte umowy ze specjalistycznymi firmami odbierającymi odpady. W wielu obiektach stosowana jest bielizna jednorazowa (po użyciu traktowana jako odpad medyczny).

Bielizna wielorazowego użytku prana jest w pralniach własnych lub oddawana do pralni zewnętrznych.

Ze względu na stan sanitarno-techniczny negatywnie oceniono 97 obiektów. Stwierdzone uchybienia to m.in.:

- zły stan powierzchni ścian i sufitów oraz podłóg,
- zły stan grzejników centralnego ogrzewania,
- zniszczony sprzęt meblowy,
- brak bieżącej ciepłej wody przy umywalkach w gabinetach lekarskich, pomieszczeniach socjalnych dla pracowników i węzłach sanitarnych dla pacjentów,
- niedostosowanie obiektów dla osób niepełnosprawnych,
- brak bezpośredniego połączenia kabiny higieny osobistej z gabinetem badań,
- brak właściwie zorganizowanych punktów sterylizacji,
- brak procedur mycia i dezynfekcji rąk,
- brak procedur postępowania z brudną i czystą bielizną,
- brak pomieszczeń porządkowych,
- brak wentylacji grawitacyjnej, brak wentylacji mechanicznej w toaletach dla pacjentów,
- brak prawidłowej wentylacji, brak zapewnienia prawidłowej temperatury
- brak umywalki z ciepłą i zimną wodą, dozownikiem mydła i środka dezynfekcyjnego do rąk.

W związku z powyższym wydano 139 decyzji administracyjnych nakazujących usunięcie nieprawidłowości. Opracowane zostały programy dostosowania obiektów do wymagań sanitarno-technicznych i funkcjonalnych.

7.5 STACJE DIALIZ

Na terenie województwa dolnośląskiego działa 16 stacji dializ. Przeprowadzono 24 kontrole tych obiektów. W publicznych zakładach opieki zdrowotnej stacje dializ mają charakter stacji zamkniętych stanowiących część oddziałów stacjonarnych. Stan sanitarny stacji dializ jest prawidłowy.

W skontrolowanych obiektach postępowanie z odpadami medycznymi było zgodne z obowiązującymi zasadami i procedurami. Wytwarzane odpady medyczne zbierane były selektywnie w miejscach ich powstawania tj. w salach dializacyjnych i gabinecie zabiegowym. Pojemniki i worki z odpadami były właściwie oznakowane. W stacjach dializ używana była bielizna jednorazowego użytku, która po zakończeniu zabiegu traktowana była jak odpad medyczny. Zapasy bielizny były wystarczające, przechowywano ją w sposób prawidłowy, w wydzielonych i opisanych szafach w gabinetach oraz w magazynkach podręcznych. W stacjach dializ przestrzegane są procedury sprzątania i dezynfekcji pomieszczeń. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie wentylacji pomieszczeń. Wszystkie obiekty wyposażone są w stacje uzdatniania wody. W procesie dializoterapii stosowany jest sprzęt jednorazowego użytku, traktowany po użyciu jako odpad medyczny. Stacje dializ mają opracowane procedury postępowania mające na celu zapobieganie zakażeniom przenoszonym przez krew. Bielizna pościelowa i koce wykorzystywane przez dializowanych pacjentów przydzielane są imiennie dla każdego z pacjentów. Bieliznę wielokrotnego użytku prano w pralniach przyszpitalnych lub pralniach ogólnodostępnych.

W roku 2011 NZOZ Stacja Dializ, Poradnia Przewlekłej Niewydolności, dotychczas mieszcząca się przy ul. Kamińskiego 73a we Wrocławiu, została przeniesiona do nowych pomieszczeń przy ul. Wejherowskiej 28 we Wrocławiu.

7.6 PRAKTYKI LEKARSKIE, PRAKTYKI PIEŁĘGNIAREK I POŁOŻNYCH

W województwie dolnośląskim w roku 2011 funkcjonowało (według ewidencji PSSE) łącznie 3 411 praktyk lekarskich i pielęgniarских, w tym:

- indywidualnych praktyk lekarskich - 491,
- indywidualnych specjalistycznych praktyk lekarskich - 290,
- grupowych praktyk lekarskich - 17,
- indywidualnych praktyk lekarzy dentystów - 1 322,
- indywidualnych specjalistycznych praktyk lekarzy dentystów - 1 035,
- grupowych praktyk lekarzy dentystów - 24,
- indywidualnych praktyk pielęgniarek - 190,
- indywidualnych specjalistycznych praktyk pielęgniarek - 19,
- grupowych praktyk pielęgniarek - 23.

Obiekty zaopatrywane są w wodę z wodociągów sieciowych o dobrej jakości. Podczas przeprowadzania kontroli sanitarnych istotnych uchybień nie stwierdzono. W gabinetach stomatologicznych sterylizacja prowadzona jest w autoklawach, stosowane są chemiczne testy kontroli sterylizacji. Narzędzia pakowane są w rękawy papierowo-foliowe oznaczone datą sterylizacji i datą ważności. We wszystkich prywatnych gabinetach lekarskich wzmożony został nadzór nad gospodarką odpadami medycznymi. W obiektach prowadzona jest segregacja odpadów w miejscu ich powstawania. Odpady medyczne gromadzone są w workach foliowych, odpady ostre wkładane do jednorazowych, plastikowych pojemników, odpornych na przekłucie i przemoczenie. Odpady medyczne do czasu ich odbioru przechowywane są w wydzielonych chłodnych miejscach. Właściciele/użytkownicy gabinetów mają zawarte umowy na odbiór odpadów przez firmy posiadające odpowiednie zezwolenia. Przy wykonywaniu świadczeń medycznych używana jest bielizna jednorazowego użytku, przekazywana po użyciu do utylizacji. Placówki stosujące bieliznę wielokrotnego użytku korzystają z usług pralniczych wyspecjalizowanych firm. Odzież ochronną pracownicy piorą we własnym zakresie. Bielizna czysta przechowywana jest w wydzielonych szafkach, w gabinetach.

W grupie indywidualnych praktyk pielęgniarских większość to gabinety profilaktyki i pomocy przedlekarskiej w szkołach oraz praktyki prowadzące działalność w zakresie pielęgniarstwa środowiskowo - rodzinnego (usługi świadczone są w domu pacjenta). W przypadku praktyk pielęgniarских środowiskowo-rodzinnych usługi medyczne wykonywane są w środowisku domowym pacjenta przy użyciu sprzętu jednorazowego użytku. Stosowana jest wyłącznie bielizna jednorazowego użytku.

W porównaniu z rokiem ubiegłym stan sanitarno-techniczny obiektów poprawił się.

7.7 ZAKŁADY OPIEKUŃCZO - LECZNICZE I PIEŁĘGNACYJNO - OPIEKUŃCZE

W 2011 r. na terenie województwa dolnośląskiego znajdowało się 30 zakładów opiekuńczo - leczniczych i 11 zakładów pielęgnacyjno - opiekuńczych. Skontrolowano łącznie 33 obiekty. Przeprowadzono 54 kontrole. Wydano 3 decyzje merytoryczne.

Kontrole obejmowały sprawdzenie stanu sanitarno-technicznego obiektów, zaopatrzenie w wodę, zaopatrzenie w środki dezynfekcyjne i ich stosowanie, postępowanie z odpadami medycznymi i komunalnymi, postępowanie z bielizną czystą i brudną, utrzymanie stanu czystości i porządku w obiektach oraz ich otoczenia.

Najczęściej występujące uchybienia to: zły stan powierzchni ścian, zniszczona stolarka okienna, brak umywalk w pokojach łóżkowych, brak wydzielonych pomieszczeń do mycia i dezynfekcji sprzętu medycznego, brak pomieszczeń sanitarno-higienicznych dla personelu.

Źródłem zaopatrzenia zakładów w wodę są wodociągi sieciowe. Pobrana do badania woda spełniała normy sanitarne. Niektóre zakłady posiadają rezerwowe ujęcia wody, np.:

- Zakład Opiekuńczo - Leczniczy w Świętej Katarzynie przy ul. Dąbrowskiego 8,

- Zakład Opiekuńczo - Lecznicy w Wierzbicach Wrocławskich przy ul. Lipowej 44,
- Zakład Opiekuńczo - Pielęgnacyjny w Złotorzy przy ul. Hożej,
- Zakład Opiekuńczo - Lecznicy w Jaszkanie.

W niektórych obiektach prowadzone były prace remontowe, m.in. odmalowano ściany, wymieniono wykładziny i uzupełniono ubytki w glazurze w pomieszczeniach NZOZ Dolnośląskiego Ośrodka Pielęgnacyjno - Rehabilitacyjnego „Niebieski Parasol” przy ul. Szpitalnej w Chojnowie (powiat legnicki).

Kontrole z zakresu postępowania z odpadami medycznymi, przeprowadzania dezynfekcji i sterylizacji oraz zachowania czystości (poza jednym obiektem tj. Zakładem Opiekuńczo-Lecznym „Ewa-Med” w Obornikach Śląskich przy ul. Trzebnickiej 49) nie wykazały nieprawidłowości. Wszystkie placówki przekazują odpady do unieszkodliwiania za pośrednictwem wyspecjalizowanych firm. Zapas środków higienicznych i dezynfekcyjnych był wystarczający. We wszystkich placówkach jest stosowany wyłącznie sprzęt medyczny jednorazowego użycia.

Skontrolowane zakłady opiekuńczo - lecznicze i pielęgnacyjno - opiekuńcze posiadają opracowane programy dostosowawcze.

7.8 HOSPICJA

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonują 4 hospicja. W 2011 roku przeprowadzono 5 kontroli sanitarnych, w wyniku których zły stan techniczny stwierdzono w niektórych pomieszczeniach w hospicjum w Nowogrodźcu (powiat bolesławiecki). Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny wszczął postępowanie administracyjne. W hospicjum w Będkowie (powiat trzebnicki) dokonano poboru próbek i badań ciepłej wody w celu wykrycia bakterii *Legionella sp.* Jakość wody nie odpowiadała wymogom rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 roku w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi ze względu na obecność bakterii z rodzaju *Legionella* w sieci wody ciepłej. PPIS podjął działania w celu usunięcia nieprawidłowości.

W stosunku do ubiegłego roku stan sanitarny w pozostałych obiektach nie uległ zmianie. W obiektach nie stwierdzano nieprawidłowości w zakresie dezynfekcji powierzchni i sprzętu medycznego. Odpady medyczne powstałe w trakcie udzielania świadczeń zdrowotnych zbiera się selektywnie w miejscach ich powstawania z podziałem na odpady zakaźne, specjalne i pozostałe. Zakłady posiadają instrukcję postępowania z odpadami, wydzielone jest pomieszczenie do czasowego gromadzenia odpadów. Odbiorem odpadów do unieszkodliwiania zajmuje się wyspecjalizowana firma. Uchybień w zakresie gospodarki odpadami nie stwierdzono. Hospicja posiadają opracowane instrukcje postępowania z czystą i brudną bielizną. Brudna bielizna oznakowana, w zamkniętych workach odbierana jest przez firmę zewnętrzną.

8 STAN SANITARNY OBIEKTÓW I ŚRODKÓW TRANSPORTU

8.1 PRZEJŚCIA GRANICZNE

Na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonują 3 lotnicze przejścia graniczne - we Wrocławiu, Lubinie i Jeleniej Górze. W czasie kontroli obiektów nie stwierdzono uchybień sanitarno-technicznych.

8.2 DWORCE I STACJE KOLEJOWE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajduje się 117 obiektów zaliczanych do tej grupy. Skontrolowano 88 obiektów (75%). Przeprowadzono 200 kontroli. Wydano 31 decyzji merytorycznych. Stan sanitarno - techniczny w większości obiektów PKP zlokalizowanych na terenie województwa dolnośląskiego nie uległ zmianie w stosunku do 2010 r. W niektórych obiektach przeprowadzono prace remontowe i modernizacyjne. Poprawił się stan techniczny Dworca PKP w Wałbrzychu, Planowana jest kompleksowa modernizacja budynku dworca PKP w Świebodzicach. Przewidywany jest: remont dachu, malowanie wykonanie monitoringu, wymiana drzwi i okien, odnowienie powłok malarskich w holu i uzupełnienie okładzin ściennych.

Zły stan sanitarny i techniczny stwierdzono m.in. w następujących obiektach:

- Tymczasowy Dworzec Główny PKP, Wrocław, ul. Sucha 10/12,
- Stacja kolejowa, Wrocław – Brochów,
- Stacja kolejowa, Wrocław –Pracze Odrzańskie,
- Stacja kolejowa, Wrocław –Leśnica,
- Dworzec PKP w Chojnowie,
- Stacja PKP w Gryfowie,
- Stacja PKP w Lwówku Śl.,
- Przystanek PKP w Pilchowicach-Zaporze,
- Przystanek PKP Pilchowice-Nielestno,
- Stacja PKP we Wleniu,
- Stacja PKP w Marciszowie,
- Stacja PKP w Węglińcu.

Stwierdzone usterki to: zniszczone, z łuszczącą farbą drewniane wiaty peronowe, zniszczone ściany i posadzki, zalane wodami podskórnymi przejścia podziemne oraz brudne ściany boksów kasowych, powierzchni ścian i sufitów w pomieszczeniach budynku dworca. Stan sanitarno-techniczny ścian i sufitu w holu dworca w Chojnowie ulega systematycznemu pogorszeniu. Powierzchnie ścian i sufitu są brudne, z zaciekami, powiększa się dziura w suficie, a ze ścian i sufitu zwisają płyty złuszczonej się farby. Toalety dla podróżnych na dworcu zostały zamknięte.

Obiekty PKP są wyeksploatowane, wymagają gruntownych remontów i modernizacji, na które niezmiennie brak jest funduszy. W większości obiektów budynki dworca oraz toalety są wyłączone z użytkowania.

8.3 DWORCE AUTOBUSOWE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa znajduje się 23 dworce PKS. Skontrolowano 21 obiektów (91%). Przeprowadzono 48 kontroli. Ogólnie stan sanitarno - techniczny dworców PKS w województwie dolnośląskim ocenia się jako dobry. Większość skontrolowanych obiektów utrzymana były w dobrym stanie technicznym i sanitarnym.

Uszkodzenia ławek i koszy na śmieci spowodowane przez użytkowników sukcesywnie były usuwane. Zły stan sanitarno-techniczny dworca stwierdzono w Bolesławcu.

W wyniku kontroli stwierdzono nieprawidłowości dotyczące złego stanu technicznego dróg dojazdowych i zatok autobusowych:

- nawierzchnie z nielicznymi ubytkami asfaltu oraz płyty chodnikowej,
- metalowe barierki przy peronach dworcowych oraz przed dworcem autobusowym odrapane.

Wydano 8 decyzji merytorycznych.

W lipcu 2011 r. PKS w Legnicy sprzedał teren, na którym zlokalizowany był dworzec PKS, w związku z powyższym obiekt został wykreślony z ewidencji.

8.4 WIATY PRZYSTANKOWE

W 2011 r. przeprowadzono 264 kontrole wiat przystankowych. Stan sanitarny większości obiektów w porównaniu do roku ubiegłego nie zmienił się.

Przystanki zaopatrzone były w kosze na odpady, które systematycznie opróżniano. Stan techniczny większości wiat przystankowych nie budził poważniejszych zastrzeżeń. Uszkodzenia były usuwane na bieżąco. Odnotowane uchybienia to: połamane ławki, uszkodzone dachy, wybite szyby, zniszczone stelaże tablic informacyjnych, brudne automaty do sprzedaży biletów, brudne konstrukcje metalowe wiat i zadaszenia, brudne, pomalowane tablice informacyjne, zaśmiecone wnętrza wiat i ich otoczenie oraz brak dezynfekcji pojemników na odpady.

Kontrole sprawdzające wykazały poprawę stanu sanitarnego wiat.

8.5 PORTY LOTNICZE

Na terenie województwa dolnośląskiego zlokalizowane są 2 porty lotnicze - we Wrocławiu i w Lubinie. Ich stan sanitarno - techniczny nie budził zastrzeżeń. W obu obiektach wydzielono poczekalnie dla podróżnych, węzły sanitarne oddzielnie dla personelu i podróżnych, pomieszczenia dla funkcjonariuszy straży granicznej. Wydzielono także pomieszczenia sanitarne dla osób chorych lub podejrzanych o zachorowanie na chorobę zakaźną o znaczeniu epidemicznym. W obiektach przygotowane są schematy postępowania w sytuacjach kryzysowych, dotyczących podejrzenia lub wystąpienia ataku bioterrorystycznego lub choroby zakaźnej o znaczeniu epidemicznym. W 2012 roku planowane jest uruchomienie nowego terminalu we Wrocławiu.

8.6 PRYZYSTANIE

Według ewidencji PSSE na terenie województwa dolnośląskiego znajdują się 2 przystanie jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych. Zlokalizowane we Wrocławiu i w Urazie (powiat trzebnicki). Stan sanitarny obiektów nie budził zastrzeżeń.

8.7 ŚRODKI TRANSPORTU PASAŻERSKIEGO

W 2011 roku na terenie województwa dolnośląskiego skontrolowano 744 środki transportu osobowego, w tym:

- 393 autobusy komunikacji publicznej,
- 12 autobusów turystycznych,
- 12 tramwajów,
- 50 wagonów w pociągach (EURO CITY, INTERCITY, ekspresowe i pociągi pospieszne i inne),
- 5 statków pasażerskich żeglugi śródlądowej,
- 46 samochodów do przewozu chorych,

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

- 206 samochodów do przewożenia zwłok i szczątków ludzkich,
- 20 samochodów do przewozu bielizny.

Zły stan sanitarno - techniczny stwierdzono w 102 środkach transportu (14% skontrolowanych), w tym pod względem technicznym w 62. Nieprawidłowości pod względem sanitarno - technicznym odnotowano podczas kontroli sanitarnych w 29 wagonach pociągów. Najczęściej stwierdzone usterki techniczne i uchybienia sanitarne to: wyeksploatowane sanitariaty (zniszczone muszle, deski sedesowe), brak w ubikacjach mydła w płynie, zabrudzone wykładziny i zabrudzone stoliki.

Zły stan sanitarny stwierdzono również w 66 autobusach komunikacji publicznej. Odnotowane uchybienia to: brudne podłogi, brudne szyby okienne i drzwiowe wewnątrz wozów i na zewnątrz, brudne śmietniczki, zniszczona tapicerka siedzeń. Skontrolowane samochody do przewozu zwłok i szczątków ludzkich są trwale oznakowane w sposób wskazujący na ich przeznaczenie, posiadają kabinę kierowcy odizolowaną od części przeznaczonej na umieszczenie zwłok ludzkich. Posiadają zabezpieczenie przed przesuwaniem się trumny lub pojemnika na zwłoki oraz wyposażone są w podłogę w części przeznaczoną na umieszczenie trumny wykonaną z materiałów łatwo zmywalnych i odpornych na działanie środków dezynfekujących. Wszystkie skontrolowane pojazdy posiadały wydzieloną miejsce na przechowywanie środków dezynfekcyjnych i sprzętu porządkowego i jednorazowych rękawic ochronnych. Stan sanitarny wszystkich pojazdów nie budził zastrzeżeń.

9 OCHRONA PRZED PROMIENIOWANIEM JONIZUJĄCYM I NIEJONIZUJĄCYM

9.1 PRACOWNIE RENTGENOWSKIE

W roku 2011 realizowano zadania wynikające z obowiązków nadzorowych z zakresu ochrony radiologicznej w placówkach służby zdrowia. Były to kontrole sanitarne – zgodnie z harmonogramem oraz odbiory nowych aparatów rentgenowskich. W zakresie odbiorów, przeważały aparaty stomatologiczne do zdjęć wewnątrzustnych punktowych. W dalszym ciągu dokonuje się modernizacja istniejących pracowni rentgenodiagnostycznych, głównie poprzez wprowadzanie systemów cyfrowych lub ucyfrowionych otrzymywania i archiwizowania wyników badań. W placówkach służby zdrowia postępuje dalszy proces budowy i doskonalenia systemów zarządzania jakością usług medycznych związanych z wykorzystaniem promieniowania jonizującego. W odniesieniu do pracowników jednostek, realizowano obowiązek prowadzenia szkoleń z zakresu ochrony radiologicznej pacjentów.

Firmy prowadzące szkolenia na podstawie zezwoleń wydanych przez GIS, zaczęły działać w tym zakresie w sposób systematyczny, organizując szkolenia na terenie miasta raz na kwartał.

9.2 ŹRÓDŁA PROMIENIOTWÓRCZE IZOTOPOWE

Nie przeprowadzono wspólnych kontroli z przedstawicielami Państwowej Agencji Atomistyki. Protokoły pokontrolne Państwowej Agencji Atomistyki przesyłane do Inspekcji Sanitarnej zawierały usterki natury administracyjnej takie jak: brak właściwych badań lekarskich pracowników, brak kompletnej dokumentacji posiadanych źródeł promieniotwórczych, brak uprawnionych osób do sprawowania nadzoru w zakresie ochrony radiologicznej.

9.3 PLACÓWKI POMIARÓW SKAŻEŃ PROMIENIOTWÓRCZYCH

Badania skażeń promieniotwórczych prowadzone w roku 2011 w artykułach żywnościowych oraz w wodzie pitnej – pozostają stale na poziomie tła naturalnego.

9.4 PROMIENIOWANIE NIEJONIZUJĄCE ELEKTROMAGNETYCZNE

Pomiary rozkładu natężenia pola elektromagnetycznego wokół różnych źródeł promieniowania, przeprowadzały głównie laboratoria akredytowane zewnętrzne oraz inne laboratoria prywatne.

Pomiary przeprowadzone przez oddział higieny radiacyjnej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, dotyczyły nielicznych przypadków, w szczególności dotyczących skarg ludności na uciążliwość oraz złe samopoczucie.

Wykonane pomiary potwierdzają brak zagrożeń dla ludności w rozumieniu obowiązujących przepisów. Nie stwierdzono również rażąco złych warunków pracy przy źródłach promieniowania elektromagnetycznego.

10 OCENA STANU SANITARNEGO ZAKŁADÓW PRODUKCJI, OBROTU I MAGAZYNOWANIA ŻYWNOŚCI ORAZ ŻYWIENIA ZBIOROWEGO

Stan sanitarny nadzorowanych obiektów oceniono zgodnie z ustalonymi procedurami urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością, uwzględniającymi obowiązujące przepisy prawne. Na podstawie uzyskanych danych odnotowano pogorszenie stanu sanitarnego kontrolowanych obiektów w stosunku do 2010 r. Niezadawalający stan sanitarny odnotowano w grupie zakładów:

- ciastkarnie	z 0,91% w 2010 r.	do 1,49%	w 2011 r.
- piekarnie	z 1,93% w 2010 r.	do 3,37%	w 2011 r.
- sklepy	z 0,86% w 2010 r.	do 1,72%	w 2011 r.
- mała gastronomia	z 0,28% w 2010 r.	do 0,85%	w 2011 r.

Natomiast jego poprawę stwierdzono w zakładach:

- młyny	z 5,4% w 2010 r.	do 3,3%	w 2011 r.
- blok żywienia w domach opieki społecznej	z 1,2% w 2010 r.	do 0,0%	w 2011 r.
- blok żywienia w stołówkach przedszkolnych	z 0,64% w 2010 r.	do 0,34%	w 2011 r.

W analizowanym okresie ustalono, że w 77,12% zakładów wprowadzono zasady GHP/GMP, a system HACCP w 65,65% w stosunku do ujętych w rejestrach PPIS.

Wprawdzie liczby te w dalszym ciągu nie są zadawalające, to jednak należy stwierdzić, że z roku na rok następuje poprawa w tym zakresie.

Natomiast niepokojącym jest fakt, iż pomimo zwiększonej ilości zakładów z wdrożonymi procedurami GHP/GMP i systemem HACCP, to występują nieprawidłowości w utrzymywaniu procedur i systemu.

W 2011 r. na terenie województwa dolnośląskiego w ramach urzędowej kontroli pobierano próbki w niżej wymienionych grupach obiektów:

- produkcji żywności pobrano - 491 próbek, zdyskwalifikowano 21,
- obrotu żywnością pobrano - 3772 próbek, zdyskwalifikowano 145,
- żywienia zbiorowego pobrano - 114 próbek, zdyskwalifikowano 15,
- produkcji oraz obrotu materiałami i wyrobami do kontaktu z żywnością pobrano - 53 próbki, zdyskwalifikowano 11.

Na podstawie uzyskanych wyników badań stwierdza się, że w 2011 r. nastąpiło pogorszenie jakości zdrowotnej badanej żywności z 3,22% w 2010 r. do 4,13% w 2011 r.

W działaniach represyjnych zwiększyła się liczba i kwota nałożonych mandatów oraz znacznie zwiększyła się liczba wniosków o ukaranie przedsiębiorców z 14 w 2010 roku do 22 w analizowanym roku.

10.1 ZAKŁADY PRODUKCJI ŻYWNOŚCI

W 2011 r. nadzorem objęto 1114 zakładów produkcji żywności tj. 96,6 % z 1153 zarejestrowanych zakładów (w 2010 r. - 96,9 %). W porównaniu do 2010 r. zwiększyła się liczba obiektów z wdrożonym systemem HACCP (z 93,9 % do 94,6 %) - w stosunku do zarejestrowanych.

10.2 WYTWÓRNIE LODÓW

W 2011 r. na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowały 53 wytwórnie lodów. Są to zakłady w większości zlokalizowane w ciastkarniach, prowadzące produkcję zarówno sezonową jak i ciągłą.

Wytwórnie lodów transportujące swoje wyroby do punktów sprzedaży poza zakład produkcyjny posiadają specjalistyczne środki transportu z agregatami chłodniczymi, uzyskującymi temperatury od 0 do - 40° C lub termosy z wkładami chłodniczymi.

Substancje dodatkowe dodawane są do produkcji lodów w ilości zgodnej z deklaracją ich producenta zamieszczoną na etykiecie opakowania. Nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie stosowania dozwolonych substancji dodatkowych.

W roku 2011 w wytwórniach lodów stwierdzono następujące uchybienia:

- nieprawidłowa funkcjonalność pomieszczeń,
- szatnie nieprawidłowe lub źle usytuowane,
- brak wyników badań wyrobu gotowego,
- nieprawidłowe znakowanie wyrobów gotowych,
- brak do wglądu udokumentowanych zapisów wynikających z dokumentacji dobrej praktyki produkcyjnej i dobrej praktyki higienicznej GHP/GMP i HACCP.

We wszystkich skontrolowanych wytwórniach lodów opracowano i wdrożono instrukcje dobrej praktyki produkcyjnej i higienicznej, a w 52 zakładach opracowano i wdrożono zasady systemu HACCP.

Do badań laboratoryjnych pobrano 68 próbek lodów, w tym zdyskwalifikowano 2 próbki.

10.3 PIEKARNIE

W 2011 r. w porównaniu z rokiem ubiegłym liczba zakładów objętych nadzorem zmniejszyła się o 14 i wyniosła 451. Piekarnie to najliczniejsza grupa obiektów produkcji żywności.

Nadzorowane zakłady charakteryzują się zróżnicowanym stanem sanitarno- technicznym. Znaczną część zakładów stanowią rzemieślnicze piekarnie rodzinne o niedużej produkcji, które prowadzą sprzedaż swoich wyrobów głównie na rynku lokalnym i w powiatach ościennych. Chociaż funkcjonują one często w starych, adaptowanych i wyeksploatowanych budynkach, w których utrudnione jest (również z przyczyn ekonomicznych) prowadzenie modernizacji, to jednak notuje się stopniową poprawę warunków sanitarno- technicznych oraz w miarę potrzeb wymianę lub naprawę urządzeń, wyposażenia i sprzętu produkcyjnego.

Dystrybucja wyrobów z piekarni prowadzona jest w większości zakładów własnymi środkami transportu, zatwierdzonymi przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego. W piekarniach do produkcji pieczywa, zwłaszcza bułek używa się polepszaczy, a część pieczywa produkowana jest na bazie gotowych mieszanek. W nielicznych piekarniach chleb wypiekany jest na zakwasie, bez stosowania substancji dodatkowych.

Podczas kontroli urzędowych zwracano szczególną uwagę na:

- przestrzeganie obowiązujących zasad stosowania substancji dodatkowych w trakcie procesu produkcyjnego oraz właściwy sposób znakowania produkowanego z ich udziałem pieczywa,
- źródła pochodzenia i jakość stosowanych w produkcji surowców (w tym produktów pochodzenia zwierzęcego i z GMO), z uwzględnieniem możliwości śledzenia ruchu żywności, pełnej identyfikacji produktów zgodnie z zasadą „krok w przód, krok w tył” w toku procesów produkcji i dystrybucji pieczywa,
- warunki produkcji pieczywa od surowca do gotowego wyrobu.

Najczęściej stwierdzane uchybienia sanitarno-higieniczne to:

- zły stan techniczny ścian, sufitów i podłóg,
- zniszczone urządzenia i sprzęt produkcyjny,
- brak funkcjonalności pomieszczeń produkcyjnych, magazynowych, zaplecza socjalno-sanitarnego dla personelu,
- niewłaściwe oznakowanie pieczywa (brak pełnego składu surowcowego, składniki wymienione w niewłaściwej kolejności, niewłaściwe sformułowanie poprzedzające datę minimalnej trwałości lub termin przydatności do spożycia), brak pomieszczeń do ekspedycji gotowego wyrobu.

Poprawę stanu sanitarno – higienicznego zakładów egzekwowano poprzez prowadzenie postępowania administracyjnego – wydano 457 decyzji administracyjnych. Za stwierdzone nieprawidłowości higieniczno-sanitarne nałożono 94 mandaty karne na łączną kwotę 19780 zł.

10.4 CIASTKARNIE

W 2011 r. na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 206 cukierni, z których skontrolowano 201 zakładów (91%). Istniejące ciastkarnie, to w większości małe firmy rodzinne. Stan sanitarno-techniczny tych obiektów w ostatnich latach znacznie poprawił się, dzięki przeprowadzeniu w nich wielu prac remontowych i modernizacyjnych oraz wymianie urządzeń i sprzętu produkcyjnego.

Wyroby z ciastkarni sprzedawane są w sklepach przyzakładowych oraz rozwożone do sklepów i kiosków zlokalizowanych na terenie powiatu i sąsiednich powiatów - środkami transportu należącymi do właścicieli ciastkarni – zatwierdzonymi przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego.

W 2011 r. - w 206 zakładach w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego przeprowadzono 525 urzędowych kontroli żywności.

W trakcie kontroli zwracano uwagę m.in. na:

- źródła pochodzenia i jakość stosowanych w produkcji surowców - ze szczególnym uwzględnieniem świadectw jakościowych, w tym dotyczących surowców pochodzenia zwierzęcego, a także surowców potencjalnie mogących zawierać, składać się lub być wyprodukowanych z GMO,
- badania mikrobiologiczne wyrobów gotowych,
- higieniczno-sanitarne warunki przechowywania żywności,
- stan higieniczno-sanitarny i kondycję techniczną pomieszczeń zakładów, sprzętu i urządzeń produkcyjnych,
- obecność szkodników i śladów ich bytowania,
- identyfikowalność (traceability) produkowanych i wprowadzanych do obrotu wyrobów gotowych,
- przestrzeganie wdrożonych instrukcji dobrej praktyki higienicznej i produkcyjnej (GHP/GMP) oraz utrzymywanie systemu HACCP lub procedur opartych na zasadach systemu HACCP.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości higieniczno-sanitarne to:

- zły stan techniczny pomieszczeń zakładów tj. ścian, sufitów oraz powierzchni drzwi,
- nieodpowiedni stan techniczny urządzeń i sprzętu pozostającego w kontakcie z żywnością oraz powierzchni wykorzystywanych w procesie produkcji,
- brak czystości i porządku w zakładzie,
- brak możliwości zapewnienia funkcjonalności pomieszczeń.

W celu poprawy stanu sanitarnego oraz usunięcia stwierdzonych braków i uchybień higienicznych i zdrowotnych wydano 163 decyzje administracyjne.

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

W analizowanym okresie w ciastkarniach nałożono 45 mandatów karnych w łącznej wysokości 7910 zł w związku z uchybieniami w zakresie bieżącego utrzymania czystości i porządku w zakładzie.

W 98% zakładów opracowano i wdrożono instrukcje dobrej praktyki higienicznej (GHP), instrukcje dobrej praktyki produkcyjnej (GMP) oraz system HACCP.

W analizowanym roku pobrano ogółem 253 próbki wyrobów ciastkarskich do badań mikrobiologicznych, w tym zakwestionowano 1 próbkę ze względu na obecność *Bacillus cereus*.

10.5 PRZETWÓRNIE OWOCOWO-WARZYWNE I GRZYBOWE.

W roku 2011 na terenie województwa dolnośląskiego nadzorem objęto 34 przetwórnice owocowo-warzywne i grzybowe.

Do tej grupy obiektów zaliczono kwaszarnie kapusty i ogórków, przetwórnice produkujące soki, dżemy, przeciery oraz marmolady, zakłady produkujące mrożonki owocowe i warzywne, zakład blanszowania pieczarek, przetwórnice grzybów, zakłady produkujące powidła i dżemy wysoko- i niskosłodzone, zakłady produkujące sterylizowane konserwy warzywne i warzywno-mięsne.

Produkcja w ww. zakładach prowadzona jest sezonowo lub przez cały rok, zarówno na rynek krajowy jak i na eksport.

Najczęściej występujące nieprawidłowości stwierdzane w czasie kontroli sanitarnych to:

- niewłaściwy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń,
- brak zapisów z zakresu przestrzegania procedur systemu HACCP,
- brak deklaracji zgodności do opakowań jednorazowych.

Usunięcie ich było egzekwowane poprzez prowadzone postępowanie administracyjne - wydano 17 decyzji.

10.6 WYTWÓRNIE NAPOJÓW BEZALKOHOLOWYCH I ROZLEWNIE PIWA

W 2011 r. na terenie województwa dolnośląskiego funkcjonowało 7 obiektów. Część z nich prowadzi działalność produkcyjną sezonowo lub zależnie od potrzeb rynku. Wszystkie zakłady otrzymały ocenę zgodną z wymaganiami.

Poprawę stanu sanitarno-technicznego egzekwowano poprzez postępowanie administracyjne - wydano 2 decyzje administracyjne.

Najczęściej stwierdzanymi uchybieniami w czasie kontroli sanitarnych były:

- zły stan techniczny pomieszczeń,
- brak funkcjonalności pomieszczeń produkcyjnych i magazynowych,
- w zakładzie urządzenia produkcyjne wyeksploatowane.

W ww. obiektach stwierdzono stosowanie następujących substancji dodatkowych:

- systemy stabilizujące,
- koncentraty smakowo-zapachowe,
- emulsje naturalne,
- kwas cytrynowy (E-330).

10.7 ZAKŁADY GARMAŻERYJNE

W okresie sprawozdawczym kontrolą objęto 54 zakłady, z których na podstawie arkusza oceny stanu sanitarnego oceniono 44 (81%).

W 2011 r. odnotowano wzrost ilości zakładów z wdrożonym systemem HACCP do 84 %.

Najczęściej stwierdzane w czasie kontroli sanitarnych nieprawidłowości to m.in.:

- Nieprawidłowy stan techniczny pomieszczeń magazynowych i produkcyjnych,
- Nieprawidłowe oznakowanie wyrobów gotowych (m.in. brak oznaczenia partii produkcyjnej, sposobu przygotowania),
- Brak zachowanej segregacji w urządzeniach chłodniczych-surowce, półprodukty, wyroby gotowe przechowywane razem,
- Sztatnie dla personelu nieprawidłowe lub źle usytuowane.

Poprawę złych warunków technicznych egzekwowano na drodze postępowania administracyjno-egzekucyjnego- wydano 55 decyzji administracyjnych. W stosunku do osób winnych stosowano sankcje karne- mandaty.

Transport wyrobów garmazeryjnych do punktów sprzedaży detalicznej odbywa się środkami transportu przystosowanymi do utrzymania właściwej temperatury przewożonej żywności (chłodnie) z możliwością stałego monitoringu temperatur w części załadunkowej.

W zakładach z tej grupy nie stwierdzono stosowania substancji dodatkowych.

10.8 WYTWÓRNIE NATURALNYCH WÓD MINERALNYCH, NATURALNYCH WÓD ŹRÓDLANYCH I STOŁOWYCH

Na terenie województwa dolnośląskiego w 2011 r. funkcjonowało 18 wytwórni wód naturalnych, wód źródłanych i stołowych. Większość zakładów posiada lub rozpoczęła wdrażanie systemu HACCP

Najczęściej występującymi uchybieniami były:

- nieprawidłowa funkcjonalność pomieszczeń,
- zły stan techniczny pomieszczeń,
- brak aktualnej oceny i kwalifikacji wody.

10.9 SKLEPY SPOŻYWCZE

W 2011 r. na terenie województwa dolnośląskiego skontrolowano 6860 zakładów tj. 60,2% w stosunku do zakładów wykazanych w rejestrze, w których przeprowadzono 12290 kontroli. Były to kontrole kompleksowe, interwencyjne, odbiorowe oraz tematyczne. Kontrole tematyczne dotyczyły wniosków o rozszerzenie działalności handlowej, prawidłowego systemu identyfikacji i rejestracji bydła oraz etykietowania wołowiny i produktów z wołowiny. Duża liczba kontroli interwencyjnych dotyczyła przede wszystkim: niewłaściwej jakości zdrowotnej żywności, złego stanu sanitarno – higienicznego pomieszczeń, zmienionych cech organoleptycznych żywności oraz wprowadzania do obrotu żywności po upływie daty minimalnej trwałości lub terminu przydatności do spożycia. Kontrole interwencyjne przeprowadzane były w związku ze zgłoszeniem produktów w ramach systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności, materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością RASFF oraz o niebezpiecznych kosmetykach RAPEX.

Wydano 2141 decyzji administracyjnych, w tym 8 dot. unieruchomienia zakładu. Za stwierdzone podczas kontroli niezgodności- osoby odpowiedzialne ukarano mandatami

- wystawiono 783 mandatów na kwotę 148130 zł.

Podczas kontroli sanitarnych szczególną uwagę zwracano na:

- dokumentację związaną z identyfikowalnością wprowadzanych do obrotu środków spożywczych,
- prawidłowość prowadzonych zapisów w ramach kontroli wewnętrznej,
- warunki w jakich przechowywana jest żywność, szczególnie wymagająca warunków chłodniczych oraz mrożonki,

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

- terminy przydatności do spożycia oraz daty minimalnej trwałości środków spożywczych,
- prawidłowość prowadzonych zapisów w ramach kontroli wewnętrznej,
- znakowanie suplementów diety i środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego,
- znakowanie mięsa wołowego i produktów z mięsa wołowego,
- znakowanie żywności wyprodukowanej z surowców lub substancji dodatkowych pochodzących z potencjalnie lub faktycznie modyfikowanych genetycznie organizmów,
- zapisy dotyczące dokumentacji dobrej praktyki higienicznej i systemu HACCP,
- higienę i stan zdrowia personelu,
- funkcjonalność pomieszczeń,
- stan sanitarno – techniczny pomieszczeń.

Najczęściej stwierdzano nieprawidłowości:

- niedostosowanie wielkości masy towarowej do możliwości magazynowych, i ekspozycyjnych w zakładach,
- brak zachowanej segregacji asortymentowej żywności,
- brak prawidłowych warunków przechowywania żywności,
- brak prowadzonych na bieżąco zapisów z zakresu opracowanych procedur GHP oraz systemu HACCP
- wprowadzanie do obrotu środków spożywczych po upływie daty minimalnej trwałości / terminie przydatności do spożycia oraz o niewłaściwych cechach organoleptycznych,
- nieprzestrzeganie przez personel higieny osobistej, brak odzieży ochronnej,
- brak systematycznych zapisów z prowadzonej kontroli wewnętrznej.

Zakłady prowadzące obrót żywnością wykazywały poprawę w zakresie:

- odpowiednich warunków przechowywania oraz segregacji żywności,
- higieny sprzedaży żywności,
- stanu technicznego sklepów,
- liczby obiektów posiadających opracowane i wdrożone instrukcje z zakresu GHP oraz systemu HACCP,
- identyfikacji dostawców,

W sklepach prowadzona jest i przechowywana dokumentacja umożliwiająca zidentyfikowanie dostawców środków spożywczych.

Nadzorem objęto żywność wprowadzaną do obrotu - zbadano 3449 próbek żywności, z których zdyskwalifikowano 125 (3.6%).

w tym super- i hipermarkety

W 2011 roku w porównaniu do 2010 roku liczba nadzorowanych super i hipermarketów wzrosła z 293 do 330. W okresie tym skontrolowano 96,6% zarejestrowanych super i hipermarketów, przeprowadzono ogólnie 1381 kontroli.

Były to kontrole kompleksowe, interwencyjne, tematyczne, a także na wniosek stron w sprawie rozszerzenia działalności. Kontrole tematyczne dotyczyły głównie powiadomień alarmowych i informacyjnych w ramach systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności i wyrobów i materiałów do kontaktu z żywnością RASFF oraz o niebezpiecznych kosmetykach RAPEX. W czasie kontroli potwierdzano wycofanie z obrotu kwestionowanych środków spożywczych oraz przedmiotów użytku- najczęściej produkowanych w Chinach.

W ramach prowadzonego nadzoru szczególną uwagę zwracano na:

- warunki ekspozycji i przechowywania środków spożywczych szczególnie wymagających warunków chłodniczych i mroźniczych,
- znakowanie żywności między innymi suplementów diety i środków specjalnego przeznaczenia żywieniowego,
- identyfikację i śledzenie (traceability) losowo wybranych środków spożywczych znajdujących się w obrocie,
- śledzenie pochodzenia mięsa wołowego oraz produktów z wołowiny,

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

- stan sanitarno-techniczny zakładów,
- pochodzenie warzyw i owoców znajdujących się w obrocie.

W czasie kontroli sprawdzano również sposób przestrzegania dobrych praktyk higienicznych, produkcyjnych oraz stopień zaawansowania wdrażania zasad systemu HACCP. Sprawdzano także sposób prowadzenia dokumentacji w zakresie: kontroli wewnętrznej, monitorowania wyznaczonych punktów kontrolnych lub krytycznych punktów kontrolnych, procesów weryfikacji i audytowania systemów.

Na podkreślenie zasługuje fakt, iż spośród nadzorowanych super i hipermarketów zasady dobrej praktyki higienicznej i dobrej praktyki produkcyjnej zostały wdrożone w 99,7 % w stosunku do zarejestrowanych. Ponadto w 97,9% wdrożono system HACCP.

Podczas kontroli najczęściej kwestionowano:

- wprowadzanie do obrotu środków spożywczych po upływie daty minimalnej trwałości/terminie przydatności do spożycia oraz o niewłaściwych cechach organoleptycznych
- niewłaściwe przechowywanie środków spożywczych,
- nieprawidłowy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń zakładu, urządzeń i sprzętu pomocniczego,
- brak zapisów temperatur w urządzeniach chłodniczych
- brak zabezpieczenia przed dostępem szkodników, obecności owadów
- brak prowadzonych na bieżąco zapisów z zakresu opracowanych procedur GHP oraz systemu HACCP.

Usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości higieniczno-sanitarnych egzekwowano w drodze postępowania administracyjnego i mandatowego wydano 83 decyzje administracyjne oraz nałożono 56 mandatów na kwotę 12800 zł.

W super i hipermarketach pobrano do badań laboratoryjnych 1543 próbki żywności, z których 69 zdyskwalifikowano (4,5%).

10.10 MAGAZYNY HURTOWE

W analizowanym okresie ewidencją objęto 824 obiekty, kontrolę przeprowadzono w 80,7% hurtowni.

Do dużych centrów dystrybucji na terenie województwa dolnośląskiego należą:

- Porologis 1 Bielany Wrocławskie, ul. Magazynowa 4-6, gmina Kobierzyce
- Prologis 2 Bielany Wrocławskie, ul. Magazynowa 4-6, gmina Kobierzyce
- Prologis 3 ul. Graniczna 8, Wrocław
- Centrum Logistyczne Bielany ul. Logistyczna 1, Bielany Wrocławskie, gmina Kobierzyce
- Invest Park Sp. z o.o. ul. Ryszarda Chomicza 3, Nowa Wieś Wrocławska, gmina Kąty Wrocławskie
- Skalski Logistic Park ul. Wrocławska 36, Wojkowice, gmina Żórawina
- Centrum Dystrybucyjne Lidl w gminie Legnickie Pole, w Nowej Wsi Legnickiej.

Są to obiekty, w których działa rozbudowany system komputerowy, zapewniający funkcjonowanie zasady Fi-Fo oraz umożliwiający sprawne wycofywanie produktu niezgodnego. Magazyny te dysponują również pomieszczeniami o dużych powierzchniach użytkowych, wysokiego składowania, z zapleczeniami socjalnymi spełniającymi wymagania techniczno-sanitarne o wysokim standardzie. Przy magazynach zapewniono doki załadowczo-rozładowcze z placami manewrowymi.

W obiektach tych zlokalizowane są hurtownie magazynujące środki spożywcze wymagające zarówno warunków chłodniczych tj.: przetwory mleczne i mleczarskie jak również niewymagające warunków chłodniczych.

Spośród 29 hurtowni suplementów diety zlokalizowanych na terenie Dolnego Śląska, 25 znajduje się w powiecie wrocławskim. W większości przypadków są to hurtownie farmaceutyczne, które przede wszystkim wprowadzają do obrotu leki. Suplementy diety stanowią tylko niewielką część asortymentu.

Podczas kontroli w magazynach hurtowych najczęściej kwestionowano:

- brak prowadzonych na bieżąco zapisów z zakresu GHP oraz HACCP,
- niewłaściwy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń,
- niewłaściwy sposób magazynowania środków spożywczych,
- zniszczone, skorodowane regały,
- brak pełnego wyposażenia przy umywalce do mycia rąk,
- brak orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych,
- nieprawidłowe znakowanie środków spożywczych.

W związku ze stwierdzanym złym stanem sanitarno-technicznym - wszczynano postępowanie administracyjne (wydano 188 decyzji) oraz karano mandatami (nałożono 33 mandaty na łączną kwotę 5620 zł).

10.11 OBIEKTY ŻYWIENIA ZBIOROWEGO

10.11.1 Zakłady żywienia zbiorowego otwartego

W 2011 roku liczba zakładów żywienia zbiorowego otwartego w porównaniu do 2010 roku - zwiększyła się o 109 i wg rejestru zakładów wynosiła 6405 (w 2010 r.-6296). Kontrolą objęto 59,8 % zakładów podobnie jak w roku 2010 – 59,9%.

W wyniku oceny stanu sanitarnego stwierdzono, iż nastąpił wzrost liczby zakładów niezgodnych z wymaganiami do 34 tj. 0,9 % ocenianych zakładów (w 2010 r. – 21, tj. 0,5 %). Przeprowadzone kontrole wykazały, że w porównaniu do 2010 roku nastąpił wzrost liczby zakładów, w których zostały wdrożone zasady GHP/GMP tj. w 81 % zakładów w stosunku do zarejestrowanych obiektów (w 2010 r. – w 78,3%).

Wzrosła również liczba zakładów, w których wdrożono system HACCP - w 73,4 % (w 2010 r. – w 60,1%).

Najczęściej stwierdzane podczas kontroli nieprawidłowości to m.in.:

- zły stan sanitarno- techniczny pomieszczeń oraz sprzętu używanego do produkcji,
- brak prowadzenia zapisów wymaganych procedurami GHP/GMP i systemu HACCP,
- brak orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych,
- brak segregacji surowców i wyrobów gotowych w urządzeniach chłodniczych,
- artykuły spożywcze po upływie terminu przydatności do spożycia/daty minimalnej trwałości lub z oznakami zepsucia,
- nieprawidłowe zabezpieczenie przed dostępem szkodników lub ich obecność,
- nieprawidłowa funkcjonalność pomieszczeń – możliwość wystąpienia zanieczyszczeń krzyżowych,
- umywalki do mycia rąk nie wyposażone w środki do higienicznego mycia i osuszania rąk,
- nieprawidłowe magazynowanie surowców, półproduktów i wyrobów gotowych,
- samowolne mrożenie żywności (mięsa, wędlin),
- nieprawidłowo przechowywane odpady żywnościowe w tym zużyte tłuszcze smażalnicze,
- przechowywanie zbędnych przedmiotów i sprzętów w pomieszczeniach żywnościowych,
- brak prowadzenia i przechowywania dokumentacji umożliwiającej identyfikację dostawcy,
- nieprawidłowo prowadzone procesy technologiczne,
- brak bieżącej wody przy stanowisku do mycia rąk,
- brak warunków do przechowywania odzieży ochronnej,
- brak wydzielonego miejsca do przechowywania sprzętu porządkowego i środków czystości.

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

Winnych zaniedbań sanitarno-porządkowych ukarano 436 mandatami na sumę 100290 zł. Średnia wysokość wynosiła - 230 zł, podobnie jak w roku 2010, w którym nałożono 396 mandatów na sumę 91 610 zł.

W 2011 r. wydano 11 decyzji unieruchomienia zakładu (w 2010 r. – 10) i 3 decyzje zakazu wprowadzenia do obrotu (w 2010 r. – 5). Razem wydano 1443 decyzje administracyjne w stosunku do 3832 skontrolowanych zakładów – wskaźnik wyniósł 0,37 (w 2010 r. - 1521 w stosunku do 3774, wskaźnik – 0,40).

Pomimo wzrostu liczby zakładów z wdrożonym systemem HACCP, stwierdzono, że nie przestrzegano jego funkcjonowania - świadczy o tym większa, w porównaniu z ubiegłym rokiem - liczba nałożonych mandatów oraz wydanych decyzji o unieruchomieniu zakładu.

10.11.2 Zakłady żywienia zbiorowego zamkniętego

W 2011 roku liczba zakładów żywienia zbiorowego zamkniętego w porównaniu do roku 2010, zwiększyła się o 57 i wg rejestru zakładów wynosiła 2661.

Kontrolą objęto 78,6% zakładów (w 2010 r. – 75,8%), z których 78,5% zakładów ocenionych zostało w oparciu o arkusze oceny stanu sanitarnego (w 2010 r. – 76,4%).

Niezdolnych z wymogami było 8, tj. 0,49 % ocenianych zakładów (w 2010 r. 10, tj. 0,66%).

Przeprowadzone kontrole wykazały, że zasady GHP/GMP wdrożone zostały w 91,3% zakładów w stosunku do zarejestrowanych (w 2010 r. – w 87,2%), natomiast wdrożenie systemu HACCP stwierdzono w 81,2 % zakładów (w 2010 r. – w 75,0%).

W największym stopniu wdrożenie zasad GHP/GMP stwierdzono w zakładach:

- blokach żywienia w szpitalach – 100%
- kuchniach niemowlęcych – 100 %
- blokach żywienia w sanatoriach i prewentoriach 100 %
- stołówkach w bursach i internatach – 100 %
- stołówkach studenckich – 100 %
- stołówkach w zakładach specjalnych i wychowawczych –100 %
- stołówkach pracowniczych – 98,31 %
- stołówkach szkolnych – 97,48 %
- stołówkach w domach wczasowych – 97,23 %
- stołówkach w domach dziecka i młodzieży- 97,06 %
- blokach żywienia w domach opieki społecznej – 97,06%.

Natomiast najmniejszy stopień wdrożenia zasad GHP/GMP stwierdzono w: bufetach przy zakładach pracy – 59,3 %, stołówkach na koloniach i półkoloniach: 82,42%

Największy stopień wdrożenia systemu HACCP stwierdzono w zakładach:

- kuchniach niemowlęcych – 100%
- blokach żywienia w sanatoriach i prewentoriach –100 %
- blokach żywienia w szpitalach – 97,54 %
- stołówkach w zakładach specjalnych i wychowawczych –95,52 %
- stołówkach w domach dziecka i młodzieży–94,12,1%
- blokach żywienia w domach opieki społecznej – 93,14%
- stołówkach w bursach i internatach – 93,94%.

Natomiast najmniejszy stopień wdrożenia systemu HACCP stwierdzono w: bufetach – 44,91 %, stołówkach na koloniach i półkoloniach: 51,65%.

Stwierdzane w czasie kontroli uchybienia to m.in.:

- niewłaściwy stan higieniczny pomieszczeń,
- zły stan techniczny wyposażenia pomieszczeń i sprzętu produkcyjnego,
- nieprawidłowe warunki przechowywania żywności,

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

- nieprzestrzeganie zasad GHP, GMP i HACCP pomimo opracowanej dokumentacji,
- brak prawidłowych warunków do mycia i dezynfekcji naczyń stołowych, a także naczyń i sprzętu kuchennego,
- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń.

Na osoby winne zaniedbań sanitarno-porządkowych, nałożono - 91 mandatów karnych na kwotę 18300 zł (w 2010 r. – 80, na kwotę 19150 zł.). Średnia wartość mandatu wynosiła 201 zł (w 2009 r. - 239zł).

W 2011 r. wydano 610 decyzji administracyjnych (w 2010 r. – 642). Wskaźnik wydanych decyzji w stosunku do 2093 skontrolowanych zakładów wynosił 0,29 (w 2010 r. – 0,32)

10.11.3 Stołówki pracownicze

W 2011 r. liczba stołówek pracowniczych uległa zmniejszeniu o 13 w stosunku do 2010 r. i wynosiła 119. Nadzorem sanitarnym objęto 69,7% zewidencjonowanych zakładów (w 2010 r. – 71,9%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 80,7% ww. skontrolowanych zakładów – 1 był niezgodny z wymaganiami.

Część zakładów prowadzi działalność polegającą na wydawaniu gotowych posiłków, dostarczanych przez firmy cateringowe, środkami transportu przystosowanymi do tego celu.

Stan sanitarno - techniczny stołówek pracowniczych nie budził większych zastrzeżeń, nie mniej jednak w zakładach tych wydano 25 decyzji administracyjnych mających na celu egzekwowanie poprawy warunków technicznych.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości to:

- zły stan sanitarno- higieniczny pomieszczeń i urządzeń,
- nieprzestrzeganie zasad GHP, GMP i HACCP pomimo opracowanej dokumentacji,
- nieprawidłowe warunki przechowywania surowców i produktów,
- wprowadzanie do obrotu artykułów spożywczych – przeterminowanych.

W 117, tj. w 98,3% zarejestrowanych obiektów wdrożono zasady GHP/GMP (w 2010 r.- 87%), a w 104, tj. w 87,4% stołówek pracowniczych wdrożono system HACCP (w 2010 r. 72,0%).

10.11.4 Bufety przy zakładach pracy

W 2011 r. liczba bufetów przy zakładach pracy uległa zmniejszeniu o 35 w stosunku do 2010 r. i wynosiła 285. Nadzorem sanitarnym objęto 46,3% zewidencjonowanych - 2 zakłady oceniono jako niezgodne z wymaganiami.

Działalność tej grupy zakładów polega głównie na:

podgrzewaniu i podawaniu gotowych dań, dowożonych z innych zakładów produkcyjnych, przygotowywaniu dań na bazie półproduktów, w tym z mrożonek oraz sprzedaży artykułów spożywczych i napojów w opakowaniach jednostkowych, kanapek, słodkiego pieczywa.

Nieprawidłowości sanitarne, stwierdzane w kontrolowanych zakładach to m. in.:

- nieprawidłowy stan higieniczny pomieszczeń i sprzętu produkcyjnego,
- podawanie potraw na naczyniach stołowych wielokrotnego użytku pomimo braku warunków do termicznej dezynfekcji naczyń stołowych,
- nieprawidłowe przechowywanie żywności, bez właściwej segregacji,
- brak przestrzegania zasad GHP/GMP oraz prawidłowego funkcjonowania systemu HACCP.

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

Za stwierdzone nieprawidłowości sanitarno-porządkowe nałożono 14 mandatów na sumę 3000 zł.

Spośród nadzorowanych bufetów przy zakładach pracy zasady GHP/GMP zostały wdrożone w 59 % - w stosunku do zarejestrowanych (w 2010 r. - 45,9%), system HACCP wdrożono w 44,9% zarejestrowanych zakładów (w 2010 r. - 26,2%).

10.11.5 Stołówki w domach wczasowych

W 2011 r. liczba stołówek w domach wczasowych w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 15 i wynosiła 285. Kontrolą objęto 78,5 % zewidencjonowanych zakładów – nie stwierdzono zakładów niezgodnych z wymaganiami.

Stan techniczny tej grupy obiektów jest dobry, nowopowstałe obiekty odznaczają się bardzo dobrym stanem technicznym, obiekty starsze są modernizowane i remontowane, wyposażane w odpowiednie urządzenia i sprzęt produkcyjny.

Niemniej jednak podczas kontroli stwierdzano nieprawidłowości sanitarne, tj.:

- brak pełnego wyposażenia przy umywalkach do mycia rąk w pomieszczeniach bloku żywienia,
- środki spożywcze po upływie terminu przydatności do spożycia,
- urządzenia chłodnicze utrzymane brudno, brak zachowanej segregacji asortymentowej,
- brak bieżących zapisów wynikających z opracowanych instrukcji GHP i systemu HACCP,
- brak aktualnych książeczek zdrowia pracowników bloku żywienia,
- nieprawidłowy stan sanitarny pomieszczeń,
- przechowywanie nieczyszczonych warzyw i owoców,
- brak zachowanej segregacji odzieży.

W 2011 roku liczba obiektów posiadających wdrożone zasady GMP/GHP wynosiła 281 i właściwie nie uległa zmianie w stosunku do 2010 r., w którym odnotowano - 283 zakłady. System HACCP w 2011 r. wdrożono – w 264 zakładach, w 2010 r. – w 265 zakładach.

10.11.6 Bloki żywienia w szpitalach

W 2011 r. na terenie województwa dolnośląskiego ewidencją objęto 122 bloki żywienia w szpitalach. Kontrole przeprowadzono w 96,7 % zakładów (w 2010 r. – 91,8%).

Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 88,1% ww. skontrolowanych obiektów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W trakcie kontroli najczęściej stwierdzane nieprawidłowości to:

- zły stan sanitarno –techniczny pomieszczeń,
- niefunkcjonalny układ pomieszczeń, np. brak prawidłowego połączenia kuchni centralnej z pomieszczeniami magazynowymi, socjalno-sanitarnymi lub brak bezpośredniego, funkcjonalnego połączenia kuchni z kuchenkami oddziałowymi,
- w kuchenkach oddziałowych mycie naczyń stołowych pacjenta razem z naczyniami transportowym i pomocniczymi.

W grupie tych zakładów funkcjonują szpitalne kuchnie centralne, które przygotowują posiłki od surowca do gotowego wyrobu. Ponadto w wielu szpitalnych blokach żywienia działalność żywieniowa prowadzona jest przez firmy cateringowe, które dostarczają posiłki do szpitali własnymi środkami transportu.

W przypadku kuchni typu zależnego zlokalizowanych w odrębnych budynkach szpitali posiłki przewożone są w termosach lub w termo-torbach, wydzielonym środkiem transportu. Zmywalnie naczyń transportowych zlokalizowane są przy kuchniach produkujących posiłki.

W większości kuchenek oddziałowych są warunki do mycia i dezynfekcji termicznej naczyń stołowych, a także są warunki do ich właściwego przechowywania. W nielicznych szpitalach do podawania posiłków pacjentom stosuje się naczynia jednorazowego użytku. W tych konkretnych przypadkach odpady pokonsumpcyjne wraz ze zużytymi jednorazowymi naczyniami usuwane są do wydzielonego pojemnika i razem z odpadami biomedycznymi przekazywane do utylizacji. Ponadto w kilku szpitalach posiłki pacjentom podawane są w systemie tacowym. Stan sanitarno-techniczny bloków żywienia w szpitalach ulega systematycznej poprawie, poprzez konsekwentnie prowadzone postępowanie administracyjne.

Do zakładów, o właściwym stanie sanitarno – technicznym i sanitarno – porządkowym należy zaliczyć blok żywienia Regionalnego Szpitala Specjalistycznego „Latawiec” w Świdnicy przy ul. Leśnej 27/29.

W 2011 r. dokonano także oceny jadłospisów dekadowych – posiłków planowanych dla pacjentów. W wyniku tej oceny stwierdzano nieprawidłowości polegające na braku planowania produktów zawierających pełnowartościowe białko zwierzęce, a także brak podawania do posiłków warzyw i owoców.

We wszystkich blokach żywienia szpitali wdrożone były zasady GHP/GMP, a system HACCP wdrożony był w 119 zakładach tj. w 97,5% – w stosunku do zarejestrowanych.

10.11.7 Kuchnie niemowlęce

W 2011 r. liczba zakładów w porównaniu do 2010 r. zwiększyła się o 1 i wynosiła 13. Nadzorem sanitarnym objęto 84,6 % zewidencjonowanych zakładów. Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 45,4% skontrolowanych obiektów – wszystkie były zgodne z wymaganiami. W szpitalach dąży się do karmienia naturalnego noworodków. Tylko w uzasadnionych medycznie lub losowo przypadkach noworodki dokarmiane są sztucznie. Dokarmianie sztuczne prowadzone jest przy użyciu kieliszków i smoczków. Butelki, kieliszki i smoczki po użyciu są płukane, myte, a następnie sterylizowane. Noworodki żywiące są również gotowymi mieszankami, które pakowane są przez producenta w jednorazowe butelki ze smoczkiem.

W kuchni mlecznej Specjalistycznego Szpitala im. dra Alfreda Sokołowskiego w Wałbrzychu posiłki są sporządzane z gotowych preparatów w proszku. Sporządzona mieszanka rozlewana jest do sterylnych butelek, oznakowana i zamykana jałowymi kapturkami i pergaminem. Butelki z mieszankami przenoszone są do pasteryzatora. Po pasteryzacji rozdzielane są na poszczególne oddziały. Pasteryzowane mieszanki przechowywane są w lodówkach w kuchenkach oddziałowych. Butelki po karmieniu wstępnie opłukane w kuchenkach oddziałowych przewożone są w koszach plastikowych do części „brudnej” kuchni niemowlęcej. Moczenie odbywa się w roztworze sody w komorze zlewozmywaka, następnie płukane pod bieżącą wodą w drugiej komorze zlewozmywaka i odstawiane do osuszenia. Czyste, suche butelki na blacie roboczym wkładane są do zamykanych pojemników i transportowane na zewnątrz szpitala do sterylizacji. Używane są wyłącznie smoczki jednorazowego użycia (sterylnie pakowane). Sterylizacja butelek odbywa się w Centralnej Sterylizatorni Specjalistycznego Szpitala im. dr. Alfreda Sokołowskiego w Wałbrzychu. Butelki sterylne przechowywane są w szafce, natomiast pojemnik przekazywany jest do dezynfekcji i mycia w zmywalni pojemników transportowych. W żywieniu niemowląt stosowane są również gotowe posiłki w postaci płynnej.

W kuchni niemowlęcej w Wojewódzkim Szpitalu Specjalistycznym we Wrocławiu, ul. Kamińskiego 73, działalność prowadzi firma „Niro” Sp. z o. o. z siedzibą w Lubinie, ul. Ścinawska 37. Produkowane są mieszanki mleczne, warzywne i odżywki lecznicze dla niemowląt przebywających na oddziałach Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego oraz na potrzeby innych szpitali. Gotowe mieszanki, wyporcjowane, w butelkach dostarczane

są w opakowaniach izotermicznych środkami transportu spełniającymi wymagania sanitarne do 6 szpitali zlokalizowanych na terenie Wrocławia.

We wszystkich kuchniach niemowlęcych wdrożono zasady GHP/GMP i system HACCP.

10.11.8 Bloki żywienia w sanatoriach i prewentoriach

W 2011 r. liczba zakładów w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 5 i wynosiła 45. Nadzorem sanitarnym objęto 93,3 % zewidencjonowanych obiektów.

Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 95,2 % skontrolowanych sanatoriów i prewentoriów – wszystkie zakłady były zgodne z wymaganiami.

Procedury na podstawie zasad GMP/GHP oraz systemu HACCP wdrożono w 100% kontrolowanych obiektów.

Do jednej trzeciej zarejestrowanych zakładów posiłki dostarczane są w ramach cateringu specjalistycznymi środkami transportu.

W blokach żywienia sanatoriów i prewentoriów, w celu poprawy warunków technicznych pomieszczeń, urządzeń i sprzętu, prowadzono postępowanie administracyjne - wydano 21 decyzji administracyjnych w stosunku do 42 skontrolowanych zakładów, wskaźnik wyniósł - 0,5 (w 2010 r. – wydano 16 decyzji w stosunku do 48 zakładów, wskaźnik-0,33).

10.11.9 Bloki żywienia w domach opieki społecznej

W 2011 r. liczba zakładów w porównaniu do 2010 r. zwiększyła się o 2 i wynosiła 102. Nadzorem sanitarnym objęto 92,2% zewidencjonowanych zakładów (w 2010 r. – 83,0%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 92,5% ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości to:

- zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń, w tym ścian i posadzek,
- wyeksploatowane sprzęty meblowe oraz wyposażenie pomieszczeń,
- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń,
- brak prawidłowych warunków do mycia naczyń i sprzętu kuchennego,
- brak prawidłowych warunków do mycia i dezynfekcji naczyń stołowych.

W celu uzyskania poprawy stanu sanitarno-technicznego w tych obiektach, prowadzone było postępowanie administracyjne.

Posiłki w domach opieki społecznej przygotowywane są na miejscu lub dostarczane w ramach cateringu.

Żywnienie w systemie cateringowym prowadzono m.in. w zakładach:

1. Dom Dziennego Pobytu w Strzelinie - posiłki obiadowe przygotowywano w restauracji „Sezam” w Strzelinie i dostarczano transportem firmowym restauracji.
2. Środowiskowy Dom Samopomocy w Bielawie, ul. 3-go Maja 20 - posiłki dostarczano z firmy - Usługi Gastronomiczne Stołówki Szkolne, Danuta Osińska, os. Włóknarzy (Szkola Podstawowa nr 7) w Bielawie.
3. Dom Opieki Społecznej w Dzierżoniowie, ul. Krasickiego 25 - dostarczano z firmy - Bar Uniwersalny „Mr. Mateo”, w Dzierżoniowie os. Tęczowe 1e.

Stan sanitarno techniczny w pozostałych zakładach przedstawiał się następująco:

Zakończono remont i modernizację bloku żywienia Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Karmelkowej 25/27.

Obecnie przygotowuje się tu posiłki dla mieszkających tu pensjonariuszy oraz dla innych Domów Pomocy Społecznej tj.:

- Dziennego Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Żeromskiego 40
- Dziennego Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu, ul. Skwierzyńskiej 23
- Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Kaletniczej 8
- Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Rędzińskiej 66-68
- Dziennego Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Kościuszki 68
- Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu przy ul. Mącznej 3.

W 2011 r. w Bierutowie powstał Prywatny Dom Pomocy Społecznej, po przebudowie i modernizacji hotelu pracowniczego, z przeznaczeniem dla osób niepełnosprawnych, przewlekle chorych i w podeszłym wieku. Blok żywienia przystosowany jest do produkcji posiłków od surowca do gotowej potrawy dla pensjonariuszy, a także dodatkowo do przygotowywania potraw na imprezy okolicznościowe (w zakładzie wydzielono 2 sale konsumpcyjne z węzłami sanitarnymi).

W Domu Pomocy Społecznej „Samarytanin” we Wrocławiu przy ul. Świątnickiej 25 blok żywienia prowadziła Firma Cateringowa VIG Sp. o.o. we Wrocławiu ul. Wejherowska 28. Firma ta prowadzi żywienie pensjonariuszy na miejscu oraz w ramach cateringu dostarcza posiłki do innych zakładów żywienia zbiorowego.

W 2011 r. po wniesieniu pisemnej interwencji dotyczącej zastrzeżeń do posiłków przygotowywanych dla pensjonariuszy Domu Pomocy Społecznej we Wrocławiu ul. Świątnicka 25 przez ww. firmę cateringową, przeprowadzono ocenę stanu sanitarnego oraz analizę jadłospisów. W wyniku oceny jadłospisów stwierdzono szereg zastrzeżeń istotnych z punktu widzenia racjonalnego żywienia osób w podeszłym wieku.

W związku z powyższym wydano zalecenie mające na celu poprawę żywienia pensjonariuszy.

W Domu Pomocy Społecznej w Niemczy w 2011 r. PPIS w Dzierżoniowie wszczął postępowanie administracyjne, w zakresie, m.in.: opracowania i wdrożenia systemów jakości, tj. dokumentacji dobrej praktyki higienicznej i produkcyjnej oraz systemu HACCP oraz stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń i wyposażenia, zabezpieczenia przed szkodnikami, usuwania odpadów pokonsumpcyjnych, udokumentowania właściwej jakości wody, zapewnienia właściwej funkcjonalności pomieszczeń i ciągu komunikacyjnego pomieszczeń żywnościowych.

W Domu Pomocy Społecznej w Bielawie w 2011 r. PPIS w Dzierżoniowie wszczął postępowanie administracyjne w zakresie, m.in.: opracowania i wdrożenia systemów jakości, tj. dokumentacji dobrej praktyki higienicznej i produkcyjnej oraz systemu HACCP oraz dodatkowo stanu sanitarno-technicznego wyposażenia.

W 2011 r. zatwierdzono m.in. zakłady: Dom Emeryta i Rencisty - w Polanicy Zdrój przy ul. Ogrodowej 7 i w Ścinawce Górnej 50.

W 99 zarejestrowanych blokach żywienia (97,1%) w domach opieki społecznej wdrożone były zasady GHP/GMP, a w 95 tj. 93,1%.

10.11.10 Stołówki w żłobkach i domach małego dziecka

W 2011 r. liczba zakładów zwiększyła się o 25 i wynosiła 62. Nadzorem sanitarnym objęto 95,2% zewidencjonowanych zakładów (w 2010 r. – 94,6%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny, przeprowadzono w 57,6% ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W żłobkach posiłki przygotowywane są na miejscu lub dostarczane w ramach kooperacji.

Stwierdzone nieprawidłowości to m.in. nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń.

W nowo powstałych niepublicznych żłobkach, klubikach malucha prowadzone formy żywienia to:

- Dostawa całodziennych posiłków w hermetycznie zamkniętych naczyniach jednorazowych i w naczyniach transportowych izotermicznych z zakładów cateringowych posiadających

warunki do ich produkcji, dystrybucji do innych zakładów oraz transportu i mycia opakowań transportowych;

- Dostawa tylko gotowych posiłków obiadowych z firm cateringowych, natomiast śniadania i podwieczorki przygotowywane na miejscu;
- indywidualne dostarczanie przez rodziców dla ich dzieci: herbatek smakowych, mleka w proszku, kaszek mleczno- ryżowych- smakowych oraz posiłków obiadowych.

W 55 (88,7%) zarejestrowanych stołówkach w żłobkach i domach małego dziecka wdrożone były zasady GHP/GMP i system HACCP.

10.11.11 Stołówki szkolne

W 2011 r. liczba zakładów w porównaniu do 2010 r. zwiększyła się o 4 i wynosiła 515. Nadzorem sanitarnym objęto 83,1% zewidencjonowanych zakładów (w 2010 r. – 83,2%) . Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 88,3% ww. skontrolowanych zakładów – 3 stołówki były niezgodne z wymaganiami.

Najczęściej występujące uchybienia to:

- zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń,
- zniszczony i wyeksploatowany sprzęt i urządzenia,
- brak zabezpieczenia przed dostępem szkodników (brak siatek w oknach),
- niewłaściwe rozplanowanie pomieszczeń, np. przygotowalni wstępnej oraz szatni.

W celu wyegzekwowania prawidłowego stanu sanitarno-technicznego prowadzone było postępowanie administracyjne. W kilku stołówkach szkolnych dokonano wymiany drobnego sprzętu pomocniczego, urządzeń i wyposażenia kuchni; doprowadzono do właściwego stanu sufitu i ściany w pomieszczeniach.

Stwierdzane nieprawidłowości sanitarno- porządkowe w stołówkach szkolnych to m.in.:

- brudny, niedomyty sprzęt produkcyjny, blaty robocze, urządzenia chłodnicze, podłogi,
- brak środków dezynfekcyjnych,
- dokonywanie obróbki wstępnej warzyw w kuchni,
- brak wyposażenia umywalki do mycia rąk.

Winnych zaniedbań ukarano mandatami karnymi. Kontrole sprawdzające wykazywały usunięcie nieprawidłowości.

W ponad 36% zewidencjonowanych szkół żywienie prowadzone jest w systemie cateringowym. W 2011 r. stwierdzono w stołówkach szkolnych przypadki prowadzenia działalności przez zewnętrzne podmioty gospodarcze, które rozszerzały działalność o produkcję posiłków dla innych grup konsumentów.

W kilku przypadkach szkolne bloki żywienia stanowią kuchnie centralne firm cateringowych. Były to m.in.:

- stołówka w Szkole Podstawowej Nr 37 we Wrocławiu, ul. Sarbinowska 10,
- stołówka w Zespole Szkolno- Przedszkolnym nr 1 we Wrocławiu, ul. Zemska 16,
- stołówka w Szkole Podstawowej Nr 44 we Wrocławiu, ul. Wilanowska 31,
- stołówka w VII LO we Wrocławiu, ul. Krucza 45,
- stołówka w Gimnazjum Nr 21 we Wrocławiu, ul. Św. Jerzego 21,
- stołówka w Gimnazjum Nr 20 we Wrocławiu, ul. Fryderyka Pautscha 21,
- stołówka w Gimnazjum nr 13 we Wrocławiu, ul. Reja 1-3.

W części szkół zorganizowane były wydawalnie posiłków utworzone w ramach rządowego programu dożywiania dzieci. Dostarczano gotowe posiłki jednodaniowe z firm cateringowych lub z innych zakładów żywienia zbiorowego. Koszty posiłków dla dzieci z rodzin ubogich w całości pokrywane były przez Miejskie i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej. W części szkół wydawane były dzieciom jedynie kanapki i napój. Z takiej formy żywienia korzystały również dzieci uczęszczające do szkół bez stołówek.

W roku 2011 kontynuowano akcję „Szlanka mleka”. Akcja ta swoim zasięgiem obejmowała szkoły podstawowe, również te, w których nie było stołówek. W wyniku podjętych działań, szkoły uczestniczące w akcji zostały wyposażone w urządzenia chłodnicze do przechowywania mleka. Szczególnym nadzorem objęto firmy rozprowadzające mleko na terenie miasta i powiatu wrocławskiego. Skontrolowano warunki przechowywania mleka w hurtowni, środki transportu, służące do przewożenia mleka oraz czas transportu. Nie stwierdzono nieprawidłowości w tym zakresie.

Ponadto w szkołach rozpoczęto wdrażanie programu „owoce w szkole”. Nawiązana została współpraca z Agencją Rynku Rolnego, z której uzyskano informacje o zakładach, które zgłosiły się i zostały zatwierdzone jako dostawcy owoców i warzyw do szkół. Nadzorem objęto firmę dostarczającą przygotowane owoce i warzywa do szkół.

W 2011 r. nadzorem objęto także kioski spożywcze w szkołach. Ich stan sanitarno-techniczny nie ulega zmianie od wielu lat. Są to najczęściej obiekty zlokalizowane w małych, ciasnych pomieszczeniach, nie skanalizowanych, bez doprowadzenia bieżącej ciepłej i zimnej wody. Personel ma możliwość korzystania z umywalek do mycia rąk w węzłach sanitarnych dla personelu pedagogicznego szkół. Asortyment wprowadzanych do obrotu środków spożywczych jest bardzo ograniczony. Prowadzona jest sprzedaż przede wszystkim wyrobów cukierniczych trwałych w opakowaniach jednostkowych, pieczywa pszennego, półcukierniczego, chipsów, soków owocowych i napoi bezalkoholowych, sporadycznie gotowych kanapek oraz podstawowych artykułów szkolnych. Właściciele kiosków niechętnie wprowadzają do obrotu mleko i przetwory mleczne oraz kanapki, tłumacząc to brakiem popytu. Owoców nie oferuje się do sprzedaży z powodu braku warunków do ich mycia lub braku dostawców czystych owoców. Dzieci nie znają zasad racjonalnego żywienia i nie wiedzą, jakie środki spożywcze wybierać. W części szkół dyrektorzy uzgadniają z agentami kiosków szkolnych eliminowanie chipsów i napoi gazowanych z asortymentu oferowanych towarów. Pracownicy państwowej inspekcji sanitarnej prowadzili szkolenia oraz rozmowy z pracownikami szkół na temat zasad racjonalnego żywienia wśród dzieci i rodziców.

W 502 (97,5%) zarejestrowanych stołówkach szkolnych wdrożono zasady GHP/GMP, a w 442 (85,8%) zarejestrowanych wdrożono system HACCP.

10.11.12 Stołówki w bursach i internatach

W 2011 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 3 i wynosiła 33. Nadzorem sanitarnym objęto 87,9% zewidencjonowanych zakładów (w 2010 r. – 77,8%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 96,5% skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W większości stołówek internatowych posiłki przygotowywane są od surowca do gotowej produkcji. Niektóre stołówki internatów stanowią jednocześnie kuchnie centralne firm cateringowych. Produkowany jest w nich pełny asortyment wyrobów garmażeryjnych, które w formie zestawów posiłków podawane są do konsumpcji młodzieży mieszkającej w internacie oraz w ramach działalności cateringowej, w opakowaniach jednostkowych i zbiorczych w naczyniach transportowych izotermicznych dostarczane są do innych zakładów (stołówek szkolnych, zakładów pracy, bufetów pracowniczych). Firmy te posiadają prawidłowe środki transportu, spełniające wymagania sanitarne. Z samych posiłków obiadowych w stołówkach korzystają również uczniowie szkół nie mieszkający w internatach oraz personel szkoły.

Ww wszystkich zarejestrowanych stołówkach, w bursach i internatach, wdrożone były zasady GHP/GMP, a w 31 (93,9%) zarejestrowanych wdrożono system HACCP.

10.11.13 Stołówki na koloniach, półkoloniach, obozach, zimowiskach

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

W 2011 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 6 i wynosiła 91. Nadzorem sanitarnym objęto 91,2% zewidencjonowanych zakładów (w 2010 r. – 91,7%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 43,4 % ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W czasie ferii zimowych i wakacji letnich organizowane były różne formy wypoczynku dzieci, w trakcie których dzieci korzystały z wyżywienia. Posiłki najczęściej przygotowywane były w stołówkach szkolnych, internatach, zakładach specjalnych i wychowawczych. Zakłady te dostosowane były do prowadzenia żywienia dzieci.

Część półkolonii zorganizowana została w obiektach, które nie posiadają własnych stołówek, w związku z tym gotowe posiłki, wyporcjowane, w naczyniach jednorazowego użytku, dostarczane były z firm cateringowych. Przygotowywane i dostarczane posiłki były zgodne z ułożonymi 5-cio dniowymi jadłospisami, uwzględniającymi zasady racjonalnego żywienia.

W pozostałych obiektach, które organizowały wypoczynek dla dzieci, dożywianie polegało na zapewnieniu jedynie „suchego prowiantu”. Najczęściej było to pieczywo półcukiernicze oraz soki owocowe i woda źródlana kupowane w okolicznych sklepach (lub dzieci przynosiły własne II śniadania).

W większości przypadków stan sanitarno-porządkowy stołówek przygotowujących posiłki był prawidłowy.

W 75 (82,4%) zarejestrowanych stołówkach na koloniach, półkoloniach, obozach, zimowiskach wdrożone były zasady GHP/GMP, a w 47 (51,6%) wdrożony był system HACCP.

10.11.14 Stołówki w przedszkolach

W 2011 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2010 r. wzrosła o 87 i wynosiła 658. Nadzorem sanitarnym objęto, podobnie jak w 2010 r., 81,6% zewidencjonowanych zakładów. Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 80,8 % skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

Najczęściej występujące nieprawidłowości w stołówkach przedszkolnych to:

- zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń, urządzeń i wyposażenia, w tym ścian, posadzek, sprzętów meblowych, urządzeń, itp.,
- nieprawidłowy układ funkcjonalny pomieszczeń,
- brak prawidłowych warunków do mycia naczyń i sprzętu służących do transportu wewnętrznego posiłków.

W niektórych stołówkach przedszkoli brak jest przygotowalni wstępnej i/lub zmywalni naczyń.

Rozbudowa i poprawa funkcjonalności wielu obiektów jest niemożliwa z uwagi na fakt, że znajdują się one w starych budynkach oraz ze względu na brak środków finansowych.

Za nieprawidłowy stan sanitarno-porządkowy np. brudny sprzęt produkcyjny, brudna podłoga, brudna winda, wnoszenie brudnych warzyw i jaj do kuchni, nałożono 7 mandatów 1000 zł.

W ponad 32% zewidencjonowanych przedszkoli żywienie odbywa się w systemie cateringowym.

Do tzw. „punktów przedszkolnych” gotowe posiłki dostarczane są przez firmy cateringowe i zakłady gastronomiczne w zbiorczych naczyniach lub wyporcjowane dla każdego dziecka (dodatkowo zabezpieczone w pojemnikach transportowych) w termoportach.

W związku z brakiem wydzielonych i wyposażonych zmywalni naczyń stołowych, w większości tych zakładów posiłki dla dzieci wydawane są na naczyniach jednorazowego użytku.

W punkcie przedszkolnym przebywa max. 25 dzieci w wieku od 3 do 5 lat.

Wydawane dzieciom posiłki, przygotowywane były na podstawie jadłospisów dekadowych układanych przez personel bloków żywienia, tj. intendentki i kucharki oraz przez pracowników firm cateringowych dostarczających posiłki. W trakcie przeprowadzanych kontroli sanitarnych jadłospisy były kontrolowane i stwierdzano, że układane są w większości przypadków w oparciu

o zasady racjonalnego żywienia. Stan techniczny bloków żywienia w przedszkolach systematycznie poprawia się w wyniku przeprowadzonych remontów i modernizacji.

Powstały również nowe przedszkola np.:

- Przedszkole Nr 35 we Wrocławiu ul. Komuny Paryskiej 44-46,
- Przedszkole Niepubliczne we Wrocławiu ul. Sołtysowicka 69A,
- Przedszkole Niepubliczne we Wrocławiu ul. Kominiarska 42B,
- Przedszkole Niepubliczne we Wrocławiu ul. Wołowska 12,
- Przedszkole Niepubliczne w Bielanych Wrocławskich, ul. Dwa Światy 4,
- Przedszkole Niepubliczne w Radomierzycach ul. Sadowa 8,
- Przedszkole Gminne z oddziałami integracyjnymi Bierkowicach
- Przedszkole Niepubliczne „Co Słonko Widziało” w Kudowie Zdroju przy ul. Zdrojowej,
- Punkt wydawania posiłków w Przedszkolu Gminnym w Szalejewie Dolnym,
- Punkt wydawania posiłków w Przedszkolu Niepublicznym „Przyjaciół Dzieci” w Kłodzku przy ul. Przyjaciół Dzieci,
- Punkt wydawania posiłków w Przedszkolu Gminnym w Tłumaczowie,
- Stołówkę Przedszkola Niepublicznego „Bystrzaki” w Kudowie Zdrój.

Po generalnym remoncie oddano do użytku Stołówkę Niepublicznego Przedszkola Sióstr Salezjanek w Środzie Śląskiej.

W 637 (tj. w 96,8%) zarejestrowanych stołówkach w przedszkolach wdrożono zasady GHP/GMP, a w 576 (tj. 88,0 %) zarejestrowanych wdrożono system HACCP.

10.11.15 Stołówki w domach dziecka i młodzieży

W 2011 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 1 i wynosiła 34. Nadzorem sanitarnym objęto 88,2% zewidencjonowanych zakładów (w 2010 r. – 71,4%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 86,7 % skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

Stwierdzono poprawę stanu sanitarno-technicznego w zakładach.:

- Domu Dziecka w Legnicy przy ul. Wandy 10,
- Stołówce Wielofunkcyjnej Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w Środzie Śląskiej przy ul. Kilińskiego 30,
- Stołówce Domu Dziecka im. Jana Wyżykowskiego w Wilkowie-Osiedle (Złotoryja),
- bloku żywienia w Całodobowej Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej przy ul. Chopina 9 we Wrocławiu.

W 33 (tj. w 97,1%) zarejestrowanych stołówkach w domach dziecka i młodzieży wdrożono zasady GHP/GMP, a w 32 (tj. w 94,1%) zarejestrowanych wdrożono system HACCP.

10.11.16 Stołówki studenckie

W 2011 r. liczba tej grupy zakładów podobnie jak w 2010 r. wynosiła 15. Nadzorem sanitarnym objęto 53,3% zewidencjonowanych zakładów (w 2010 r. – 80,0%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 75,0 % skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W zakładach tych prowadzona była samodzielna, a także zależna działalność polegająca na produkcji i/lub wydawaniu wyrobów garmażeryjnych, kanapek, napojów i wydawanie ich do konsumpcji w zestawach posiłków. Konsumentom umożliwiono wybór potraw z szerokiego asortymentu i samodzielne komponowanie posiłków.

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

W 15 (tj. w 100%) zarejestrowanych stołówkach studenckich wdrożono zasady GHP/GMP, a w 10 (tj. w 66,7%) zarejestrowanych wdrożono system HACCP.

10.11.17 Stołówki w zakładach specjalnych i wychowawczych

W 2011 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2010 r. zmniejszyła się o 6 i wynosiła 67. Nadzorem sanitarnym objęto 88,1% zewidencjonowanych zakładów (w 2010 r. – 65,7%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 91,5 % ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W większości zakładów prowadzona była produkcja posiłków na miejscu. Do części zakładów posiłki dostarczane są przez firmy cateringowe. W roku 2011 zakończono prace budowlane budynku, w którym zlokalizowana jest stołówka Dolnośląskiego Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego Nr 12 dla Nieślyszących i Słabosłyszących im. Marii Grzegorzewskiej we Wrocławiu przy ul. Dworskiej 8. W wysokim stopniu poprawiono funkcjonalność pomieszczeń, wymieniono na nowe urządzenia i sprzęt.

W 2011 r. przeprowadzono również remont kapitalny stołówki Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Środzie Śląskiej przy ul. ul. Kilińskiego 33. W czasie remontu została wymieniona instalacja wodna, kanalizacyjna, elektryczna, wentylacyjna. Wymieniono całe wyposażenie pomieszczeń na nowe ze stali nierdzewnej. Zakupiono m.in. piec konwekcyjny, patelnię elektryczną, kuchenkę elektryczną, kociołki uchylne, kotły warzelne, stoły obudowane i nie odbudowane, zlewozmywaki i baseny z powierzchniami odstawczymi, umywalki do mycia rąk.

W 67 (tj. w 100,0%) zarejestrowanych stołówkach w zakładach specjalnych i wychowawczych wdrożono zasady GHP/GMP, a w 64 (tj. w 95,5%) zarejestrowanych wdrożono system HACCP.

10.11.18 Zakłady usług cateringowych

W 2011 . liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2010 r. zwiększyła się o 5 i wynosiła 46. Nadzorem sanitarnym objęto 91,3% zewidencjonowanych zakładów (w 2010 r. – 92,7%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 59,5 % ww. skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami.

W zakładach usług cateringowych produkowane były śniadania, obiady, kolacje, wyroby garmazeryjne, posiłki profilaktyczne, a także wyroby ciastkarskie, mieszanki mleczne i warzywne. Produkcja odbywała się m.in. w kuchniach szpitali i domów opieki społecznej, stołówkach szkół, internatów, stołówkach pracowniczych. Gotowe posiłki w naczyniach transportowych oraz wyporcjowane w naczyniach jednorazowego użytku dostarczane były specjalistycznymi środkami transportowymi do odbiorców, w tym: do szpitali, domów opieki społecznej, przedszkoli, szkół, zakładów pracy, bufetów, wyższych uczelni, punktów przedszkolnych i żłobkowych, na imprezy masowe, a także klientów indywidualnych. W przypadku przygotowywania posiłków dla pacjentów szpitali uwzględniane były diety lecznicze. W większości zakładów zachowany był właściwy stan sanitarno-techniczny i sanitarno-porządkowy.

W 44 (tj. w 95,7%) zarejestrowanych zakładach usług cateringowych wdrożono zasady GHP/GMP, a w 42 (w tj. w 91,3%) zarejestrowanych wdrożono system HACCP.

10.11.19 Inne zakłady żywienia

W 2011 r. liczba tej grupy zakładów w porównaniu do 2010 r. zwiększyła się o 88 i wynosiła 165. Nadzorem sanitarnym objęto 67,3% zewidencjonowanych zakładów (w 2010 r. – 57,8%). Ocenę stanu sanitarnego wg arkusza oceny przeprowadzono w 59,5 % skontrolowanych zakładów – wszystkie były zgodne z wymaganiami

Do grupy tych obiektów wchodziły m.in. wydawalnie mleka i wydawalnie posiłków profilaktycznych, zakłady karne, areszty śledcze, jadłodajnie, domy weselne.

Stan sanitarno-higieniczny tej grupy obiektów jest zróżnicowany.

W Zakładzie Karnym w Kłodzku przy ul. Bohaterów Getta 16 przeprowadzono modernizację i remont kapitalny w bloku żywienia.

W 2011 r. zgłoszone zostało podejrzenie zatrucia pokarmowego u osadzonych w Zakładzie Karnym Nr 2 we Wrocławiu ul. Fiołkowa 38. W czasie kontroli pobrano do badań mikrobiologicznych próbki żywności przechowywanych potraw. Z 9 pobranych próbek - w 5 stwierdzono zanieczyszczenie patogennymi bakteriami z rodzaju Salmonella. Salmonelloza potwierdzona została również u skazanych zatrudnionych w kuchni. W związku z powyższym podjęto działania, w tym polegające na odsunięciu od pracy w kuchni skazanych ze stwierdzoną salmonellozą. Decyzją PPIS we Wrocławiu nakazano: przeprowadzenie dezynfekcji sprzętów, urządzeń oraz naczyń stołowych używanych przez konsumentów, a także przedłożenia do wglądu wyników badań produkowanych w zakładzie potraw. Obowiązki ujęte w decyzji zostały wykonane.

W 2011 r. w Zakładzie Karnym w Wołowie rozpatrzono interwencję dotyczącą niewłaściwej jakości wydawanych posiłków. W czasie kontroli dokonano oceny stanu sanitarnego zakładu oraz przedłożonych do wglądu jadłospisów, rozchodów magazynowych oraz prowadzonych zapisów wynikających z zasad systemu HACCP oraz GHP, GMP. Interwencję uznano za nieuzasadnioną.

W 124 (tj. w 75,2%) zarejestrowanych stołówek innych zakładów żywienia wdrożone były zasady GHP/GMP, a w 92 (tj. w 55,8%) zarejestrowanych wdrożono system HACCP.

11 ZAGROŻENIE ŚRODOWISKA PRACY Z UWZGLĘDNIENIEM CHOROÓB ZAWODOWYCH

11.1 OCENA ŚRODOWISKA PRACY

W 2011 roku pion higieny pracy obejmował nadzorem bieżącym 6897 zakładów zatrudniających łącznie 366531 pracowników, z czego 51,3 % zatrudnionych było w zakładach przetwórstwa przemysłowego (obejmujących rodzaje działalności ujęte w działach od 10 do 33 według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD). W górnictwie (działy PKD od 05 do 09) zatrudnionych było 5,7 %, a w opiece zdrowotnej 8,4 % ogółu zatrudnionych. Przeważającą część (90,1 %) nadzorowanych przez pion higieny pracy obiektów stanowiły zakłady małe - zatrudniające do 100 osób.

W 2011 roku przeprowadzono 3650 kontroli w 2618 zakładach. Przeciętna częstotliwość kontroli obiektu wynosiła 1,39.

Kontrole prowadzone w nadzorowanych zakładach wykazały szereg uchybień higieniczno-sanitarnych w zakresie warunków higieny pracy oraz w zakresie wprowadzania do obrotu i stosowania w działalności zawodowej substancji i mieszanin chemicznych oraz produktów biobójczych.

Szkodliwe warunki pracy, tzn. takie, gdzie pomiarami stwierdzono stężenia i natężenia czynników szkodliwych w środowisku pracy przekraczające wartości ustalonych normatywów higienicznych, wystąpiły w 11,4 % nadzorowanych zakładów (786 zakładów).

Do innych ważnych nieprawidłowości należały:

- brak aktualnych pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy – w 7,2 % skontrolowanych zakładów (498 zakładów),
- brak rejestru czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy – w 2,3 % skontrolowanych zakładów (156 zakładów),
- brak oceny ryzyka zawodowego – w 5,6 % skontrolowanych zakładów (389 zakładów),
- niewłaściwy stan sanitarno-higieniczny pomieszczeń – w 4,4 % skontrolowanych zakładów (303 zakłady),
- uchybienia w zakresie czynników biologicznych w środowisku pracy – w 1,7 % skontrolowanych zakładów (116 zakładów),
- uchybienia w zakresie czynników rakotwórczych lub mutagennych w środowisku pracy – w 1,2 % skontrolowanych zakładów (83 zakłady),
- brak aktualnych badań lekarskich pracowników – w 0,7 % skontrolowanych zakładów (47 zakładów).

W związku z powyższym Państwowi Inspektorzy Sanitarni wydali 1242 decyzje administracyjne.

11.2 CHEMIKALIA – WPROWADZANIE DO OBROTU I STOSOWANIE W DZIAŁALNOŚCI ZAWODOWEJ

W ramach nadzoru nad chemikaliami przeprowadzono:

- 1640 kontroli w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu oraz stosowaniem w działalności zawodowej substancji i mieszanin chemicznych,
- 618 kontroli w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem w działalności zawodowej produktów biobójczych,
- 117 kontroli w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem w działalności zawodowej chemicznych prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3,
- 26 kontroli w ramach nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu i stosowaniem w działalności zawodowej detergentów.

Kontrole wykazały nieprawidłowości w 9,4 % skontrolowanych podmiotów (245 zakładów). Do najważniejszych uchybień należały: brak lub nieprawidłowe karty charakterystyk niebezpiecznych substancji i preparatów chemicznych oraz nieprawidłowe oznakowanie opakowań.

11.3 OCENA NARAŻENIA ZAWODOWEGO

Kontrolowano poziom narażenia na czynniki szkodliwe dla zdrowia w środowisku pracy, mogące powodować u pracowników następstwa zdrowotne w postaci chorób zawodowych.

Z danych stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa dolnośląskiego wynika, że w szkodliwych warunkach pracy, tj. takich, w których stwierdzono stężenia i natężenia czynników szkodliwych dla zdrowia przekraczające dopuszczalne normy pracowało łącznie 22825 osób, co stanowiło 6,2 % wszystkich osób zatrudnionych w zakładach objętych nadzorem. Są to osoby liczone 1 raz – niezależnie od liczby czynników szkodliwych, w przekroczeniu których pracowała dana osoba.

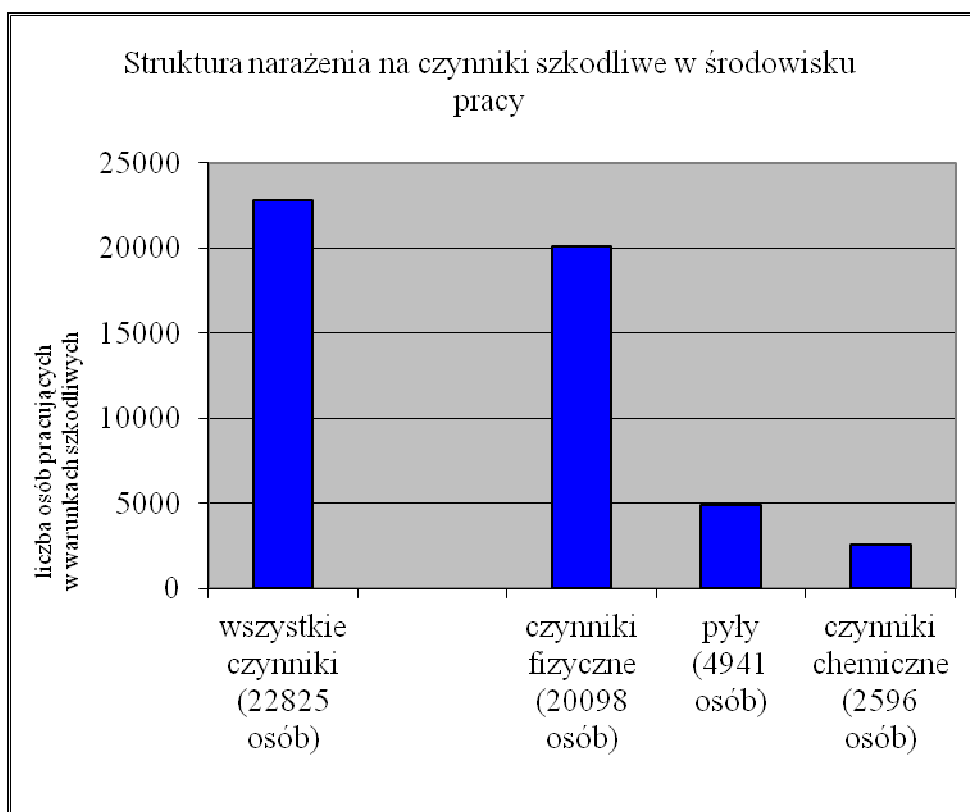
Występowanie przekroczeń stężeń i natężeń czynników szkodliwych w środowisku pracy stwierdzono w 786 nadzorowanych zakładach pracy.

Narażenie na poszczególne grupy czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy, dla których stwierdzono stężenia i natężenia przekraczające normatywy higieniczne, przedstawiało się następująco:

czynniki chemiczne – 2596 osób, w tym głównie metale i ich związki (ołów, arsen, miedź)

pyły (w przeważającej większości pyły o działaniu zwłókniającym, stwarzające ryzyko pylicy płuc) – 4941 osób

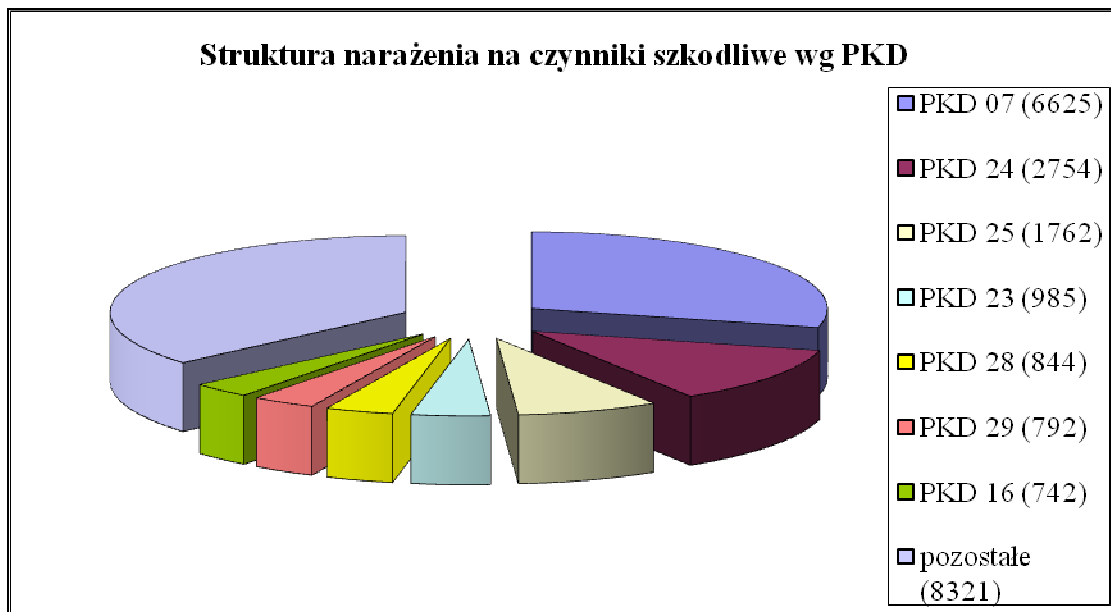
czynniki fizyczne (hałas, drgania, mikroklimat gorący, promieniowanie optyczne) – 20098 osób.

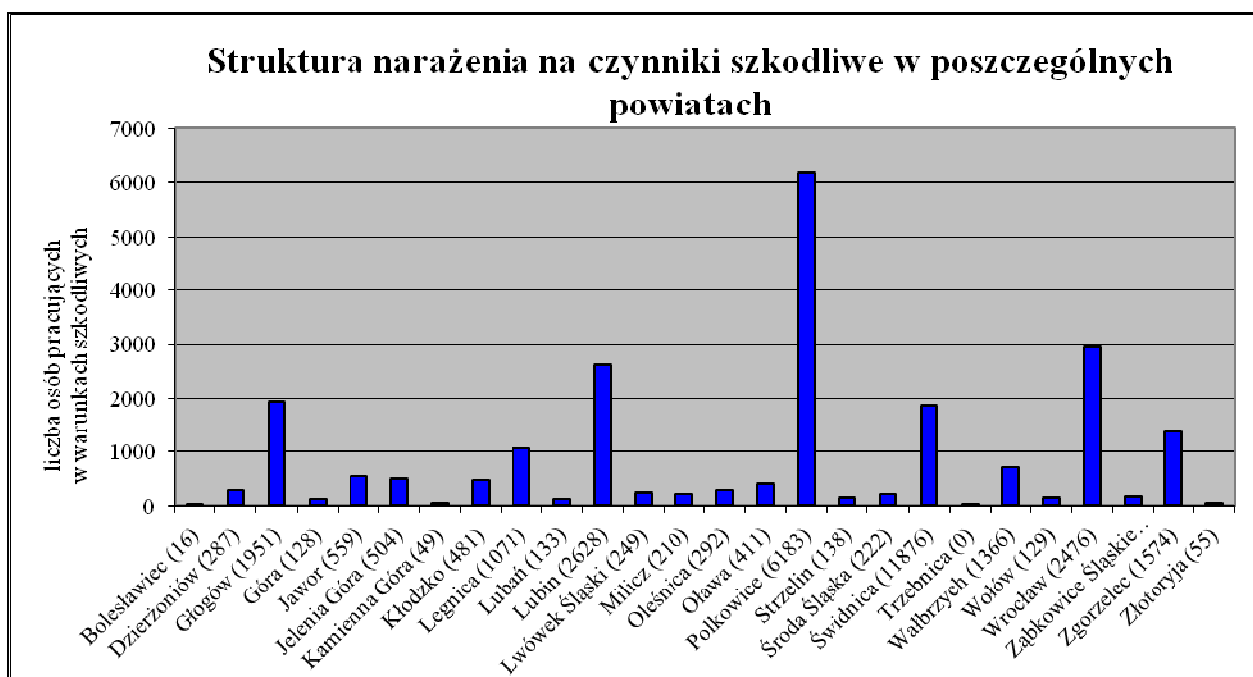
Podobnie jak w latach ubiegłych największe zagrożenia zdrowotne w środowisku pracy występowały w zakładach pracy zajmujących się:

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

- górnictwem rud metali (PKD 07), narażenie na hałas, pyły, drgania, mikroklimat gorący – łącznie 6625 osób,
- produkcją metali (PKD 24), narażenie na hałas, pyły, czynniki chemiczne (ołów, arsen, miedź, nikiel), promieniowanie optyczne, mikroklimat gorący – łącznie 2754 osoby,
- produkcją metalowych wyrobów gotowych (PKD 25), narażenie na hałas, pyły, czynniki chemiczne – łącznie 1762 osoby,
- produkcją wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych (PKD 23) – 985 osób,
- produkcją wyrobów z drewna (PKD 16), narażenie na hałas, pyły drewna – 742 osoby,
- pozostałym górnictwem i wydobywaniem (PKD 08) – 736 osób,
- produkcją maszyn i urządzeń (PKD 28), narażenie na hałas i pyły – 844 osoby.

Największą liczbę pracowników pracujących w warunkach szkodliwych odnotowano w powiecie polkowickim.

Dominującym czynnikiem szkodliwym w środowisku pracy województwa dolnośląskiego pozostawał, podobnie jak w latach ubiegłych, ponadnormatywny hałas.

W związku ze stwierdzonymi przekroczeniami wydano 116 decyzji administracyjnych dotyczących obniżenia stężeń i natężeń czynników szkodliwych. Poprawę warunków pracy w tym zakresie uzyskano dla 9293 osób, w tym dla 5086 osób w zakładach pracy zajmujących się górnictwem rud metali (PKD 07).

Do głównych działań podejmowanych przez pracodawców w celu zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy należały:

- zmiana organizacji pracy, poprzez wprowadzenie dodatkowych przerw w pracy i rotacji pracowników,
- remonty maszyn i urządzeń, wymiana starych, zużytych maszyn i urządzeń na nowe,
- wydzielenie stanowisk pracy związanych z występowaniem przekroczeń,
- konserwacja lub wykonanie nowej instalacji wentylacji odciągowej miejscowej na stanowiskach pracy.

Prowadzone postępowanie w związku z narażeniem na ponadnormatywny hałas dotyczyło:

- opracowania i wdrożenia programów działań organizacyjno – technicznych zmierzających do ograniczenia narażenia na hałas,
- obniżenia przekroczeń natężenia hałasu,
- zapewnienia pracownikom dobranych do wielkości charakteryzujących hałas środków ochrony indywidualnej słuchu,
- oznakowania stref zagrożenia hałasem.

Ponadto, w wyniku postępowania prowadzonego przez Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych ulega poprawie stan higieniczny środowiska pracy pracowników (zwłaszcza w zakresie gospodarki substancjami i preparatami chemicznymi), a także stan sanitarny pomieszczeń produkcyjnych i zaplecza socjalno-sanitarnego.

11.4 CHOROBY ZAWODOWE

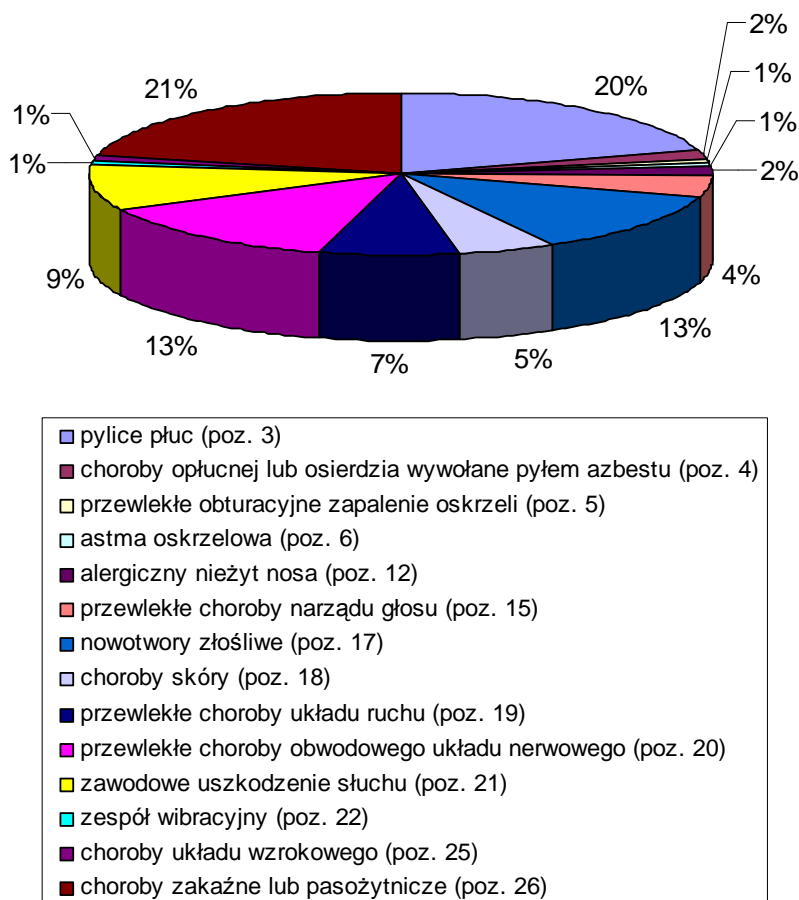
Następstwem pracy w warunkach szkodliwych dla zdrowia są choroby zawodowe. W 2011 roku w województwie dolnośląskim dokonano 438 zgłoszeń podejrzeń chorób zawodowych, z czego stwierdzono 238 chorób zawodowych. W roku poprzednim stwierdzono taką samą liczbę chorób zawodowych – 238.

W strukturze zachorowalności na choroby zawodowe w 2011 roku czołowe miejsce zajmują następujące jednostki chorobowe:

1. choroby zakaźne lub pasożytnicze i ich następstwa (poz. 26) – 51 przypadków (21 % ogółu stwierdzonych chorób zawodowych),
2. pylice płuc (poz. 3) – 48 przypadków (tj. 20%),
3. przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego (poz. 20) – 32 przypadki (13 %),
4. nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi (poz. 17) – 30 przypadków (13 %),
5. uszkodzenie słuchu (poz. 21) – 22 przypadki (9 %).

Choroby te stanowią 76 % wszystkich stwierdzonych chorób zawodowych w województwie dolnośląskim w 2011 roku; w różnych latach zmienia się kolejność dominujących jednostek chorobowych.

Choroby zawodowe stwierdzone w woj. dolnośląskim w 2011 roku

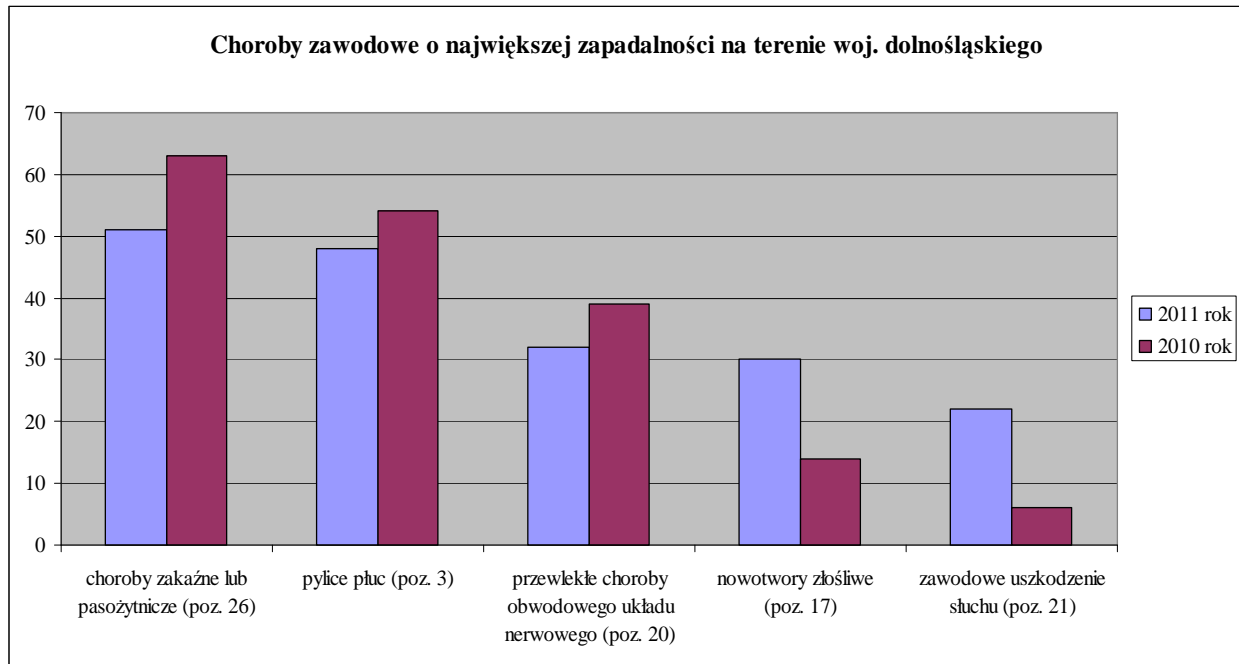

Choroby zawodowe o najwyższej zapadalności na terenie województwa dolnośląskiego w 2011 roku w porównaniu z rokiem 2010.

Lp.	Rok 2010		Rok 2011	
	Nazwa choroby i pozycja w wykazie	Liczba stwierdzonych chorób	Nazwa choroby i pozycja w wykazie	Liczba stwierdzonych chorób
1	Choroby zakaźne lub pasożytnicze (poz. 26)	63	Choroby zakaźne lub pasożytnicze (poz. 26)	51
2	Pylice płuc (poz. 3)	54	Pylice płuc (poz. 3)	48
3	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego (poz. 20)	39	Przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego (poz. 20)	32

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

4	Przewlekłe choroby układu ruchu (poz. 19)	20	Nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi (poz. 17)	30
---	---	----	---	----

W roku 2011 wśród chorób zakaźnych lub pasożytniczych dominowała borelioza – stwierdzono 36 przypadków tej choroby (46 w roku 2010). Drugą najczęściej stwierdzaną chorobą zakaźną była gruźlica – 7 przypadków (5 w roku 2010), a trzecią – WZW typu C – 4 przypadki (7 w roku 2010).

W poszczególnych rodzajach działalności w gospodarce narodowej dominowały następujące choroby zawodowe:

- w ochronie zdrowia i opiece społecznej oraz w leśnictwie, działalności weterynaryjnej i w rolnictwie – choroby zakaźne lub pasożytnicze;
- w górnictwie i kopalnictwie – pylice płuc;
- w edukacji – przewlekłe choroby narządu głosu związane z nadmiernym wysiłkiem głosowym;
- w przemyśle produkcyjnym – przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego oraz przewlekłe choroby układu ruchu.

Reasumując, w województwie dolnośląskim najczęściej stwierdzanymi chorobami zawodowymi w roku 2011 były: choroby zakaźne lub pasożytnicze i ich następstwa, pylice płuc, przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego oraz nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi. Nastąpił spadek liczby stwierdzanych przypadków chorób zakaźnych lub pasożytniczych i ich następstw a także przewlekłych chorób obwodowego układu nerwowego, które zaliczane są od lat do jednych z najczęściej stwierdzanych chorób zawodowych. Nadal obserwuje się tendencję spadkową odnośnie liczby stwierdzanych przypadków pylicy płuc oraz przewlekłych chorób układu ruchu. Wśród chorób zakaźnych i inwazyjnych maleje liczba stwierdzanych przypadków boreliozy. Znacznie wzrosła natomiast liczba stwierdzonych nowotworów złośliwych i zawodowych uszkodzeń słuchu.

12 STAN SANITARNY ZAKŁADÓW NAUCZANIA I WYCHOWANIA

Działalność nadzorowa pionu Higieny Dzieci i Młodzieży ukierunkowana była na poprawę warunków higieniczno-sanitarnych i zdrowotnych dzieci i młodzieży w środowisku nauczania, wychowania i wypoczynku. W trakcie kontroli dokonywano ocen:

- stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń budynków,
- stanu technicznego podstawowych urządzeń sanitarnych,
- warunków do utrzymania higieny osobistej uczniów / wychowanków,
- bezpiecznego użytkowania bloków sportowych i terenowych urządzeń kultury fizycznej,
- warunków stosowania niebezpiecznych substancji chemicznych i ich mieszanin w szkolnych pracowniach chemicznych,
- dostosowania mebli edukacyjnych do zasad ergonomii w placówkach oświatowych,
- higieny pracy umysłowej uczniów-oceny tygodniowych rozkładów zajęć lekcyjnych,
- higieny procesu nauczania i uczenia się w szkołach podstawowych,
- oceny warunków sanitarnych w gabinetach profilaktyki i pomocy przedlekarskiej w szkołach,
- warunków zdrowotnych w szkolnych pracowniach komputerowych,
- warunków do praktycznej nauki zawodu,
- dożywiania uczniów,
- warunków higieniczno-sanitarnych placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- warunków wypoczynku i rekreacji.

W 2011 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego, sprawując nadzór przeprowadzili ogółem 3162 kontrole sanitarne w placówkach stałych oraz 507 kontroli sezonowych placówek wypoczynku.

12.1 SZKOŁY PODSTAWOWE, GIMNAZJA I SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

Skontrolowano 1004 placówki z 1371 zewidencjonowanych placówek szkolnych. Stwierdzono, iż 36 z nich funkcjonuje w budynkach nieprzystosowanych, nie spełniających obowiązujących wymogów budowlanych dla placówek oświatowych. Są to szkoły mieszczące się głównie w budynkach przedwojennych, zaadaptowanych na potrzeby placówek oświatowych. Wymagają one wielu remontów i modernizacji.

Najczęściej występujące nieprawidłowości stwierdzone podczas kontroli sanitarnych dotyczyły przede wszystkim niewłaściwego stanu sanitarno – technicznego pomieszczeń szkolnych oraz terenów wokół szkół.

Nieprawidłowości dotyczyły :

- nierównej nawierzchni przejść, szkolnych terenów rekreacyjnych, boisk,
- terenowych urządzeń sportowych,
- braku tablic informacyjnych określających zasady bezpiecznego użytkowania urządzeń sportowych i sprzętu sportowego,
- uszkodzeń lub braku ogrodzeń szkół,
- niewłaściwego stanu ścian, sufitów, podłóg, stolarki drzwiowej i okiennej w pomieszczeniach dydaktycznych,
- braku obudów na kaloryferach,
- zniszczonych i wyeksploatowanych urządzeń sanitarnych,
- braku właściwej wentylacji pomieszczeń,

- niewłaściwego oświetlenia sztucznego w pomieszczeniach,
- gromadzenia i przechowywania zbędnych przedmiotów w kabinach natryskowych przeznaczonych dla uczniów,
- warunków nauczania w pracowniach chemicznych,
- braku zabezpieczeń przestrzeni między biegami schodów.

Na 1004 skontrolowane szkoły, zły stan techniczny budynków, wymagający remontów kapitalnych, stwierdzono w 47 placówkach. W celu poprawy warunków pobytu dzieci i młodzieży wydawano decyzje administracyjne zobowiązujące dyrektorów placówek do usunięcia uchybień w określonych terminach.

Wszystkie skontrolowane budynki szkolne posiadały instalację wodociągową i kanalizacyjną. Nie wszystkie jednak z nich podłączone są do sieci wodociągowej lub kanalizacyjnej. Na 1004 skontrolowane szkoły, 18 zaopatrywano w wodę z własnych ujęć, 206 szkół odprowadza ścieki do zbiorników bezodpływowych (szamb). Niektóre szkoły posiadają własne ekologiczne oczyszczalnie ścieków. Dostęp do ciepłej wody w pomieszczeniach sanitarnohigienicznych większości placówek był zapewniony. W jednych placówkach tylko w okresie grzewczym, w innych przez cały rok szkolny. Jednak w wielu szkołach, możliwość skorzystania z ciepłej wody była ograniczona tylko do jednej umywalki w pomieszczeniu. Aby zapewnić uczniom dostęp do ciepłej wody we wszystkich umywalkach przez cały rok szkolny, wydawano stosowne decyzje administracyjne. Sanitariaty uczniowskie coraz częściej wyposażane są w podstawowe środki higieniczne. W 57 skontrolowanych szkołach stwierdzono ponadnormatywną liczbę uczniów na jedno urządzenie sanitarne. Na terenie województwa, w powiecie złotoryjskim, funkcjonuje jeszcze 1 szkoła posiadająca ustępy zewnętrzne.

W wielu szkołach obserwuje się zagęszczenie uczniów w oddziałach klasowych bądź nauczanie na drugiej popołudniowej zmianie. W niektórych szkołach, ze względu na brak warunków lokalowych, nie ma możliwości urządzenia świetlicy, szatni, gabinetów profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej. Stan sanitarno-higieniczny skontrolowanych placówek nie budził większych zastrzeżeń, chociaż zdarzały się pojedyncze mandaty za zaniedbania czystości i porządku, np. w jednej z wałbrzyskich podstawówek czy jeleniogórskiej „zielonej szkole”.

Coraz więcej szkół przystępuje do realizacji rządowego programu „Radosna Szkoła” zapewniając dzieciom oddziałów „0”i uczniom klas młodszych, m.in. sale zabaw oraz nowe place zabaw wyposażone w nowe certyfikowane urządzenia. Nie wszystkie szkoły podstawowe, w których funkcjonują oddziały przedszkolne zapewniają 5 i 6-latkom właściwe warunki pobytu.

12.2 OCENA WARUNKÓW POBYTU DZIECI I MŁODZIEŻY W PLACÓWKACH NAUCZANIA I WYCHOWANIA

1. Ocena tygodniowych rozkładów zajęć lekcyjnych.

Na właściwy rozwój psychofizyczny ucznia wpływa m.in. organizacja procesu nauczania i wychowania w szkołach, zwłaszcza planowanie nauki i wypoczynku.

Po przeanalizowaniu rozkładów zajęć lekcyjnych stwierdzono, iż część szkół nie przestrzega zasad higieny pracy umysłowej uczniów. Skontrolowano w tym zakresie 300 samodzielnie funkcjonujących szkół podstawowych, 99 samodzielnie funkcjonujących gimnazjów, 5 liceów, 2 ponadgimnazjalne szkoły zawodowe i 87 zespołów szkół. Nieprawidłowości w tym zakresie stwierdzono w 9.3% skontrolowanych, samodzielnie funkcjonujących szkół podstawowych, w 8% samodzielnie funkcjonujących gimnazjów i 10.3% zespołów szkół. Podczas kontroli wskazywano na konieczność przestrzegania przepisów i zasad higieny pracy umysłowej uczniów przy konstruowaniu kolejnych rozkładów lekcji.

2. Ocena procesu nauczania-uczenia się w szkołach podstawowych.

W ocenie brano pod uwagę warunki zdrowotno-higieniczne zajęć edukacyjnych dla dzieci sześciolletnich, uczniów klas 1-3, uczniów klas 4-6 oraz warunki ogólnoszkolne.

W wyniku oceny zaproponowano dyrektorom placówek opracowanie planów/programów poprawy, uwzględniających następujące zalecenia:

- wydzielić odrębne miejsce spędzania przerw uczniów klas I-III oraz wyznaczyć inny czas korzystania ze stołówki dla uczniów klas I-III,
- przystąpić do programu „szklanka mleka” lub „owoce w szkole”,
- utworzyć stołówkę szkolną,
- zapewnić uczniom dostęp do niegazowanej wody oraz innych napojów niegazowanych,
- wydzielić oddzielne wejście do budynku szkoły dla dzieci 5-6 – letnich,
- zorganizować plac zabaw,
- wydzielić kącik rekreacyjny w sali lekcyjnej dla najmłodszych.

3. Ocena dostosowania mebli edukacyjnych do zasad ergonomii.

Oceniono w tym zakresie 204 samodzielnie funkcjonujące przedszkola, 195 samodzielnie funkcjonujących szkół podstawowych, 18 samodzielnie funkcjonujących gimnazjów, 70 zespołów szkół. Oceniono ogółem 13.994 stanowiska pracy ucznia/przedszkolaka. Nieprawidłowości dotyczące tego zagadnienia stwierdzono w 6,3% skontrolowanych samodzielnie funkcjonujących przedszkoli, w 5,6% samodzielnie funkcjonujących szkół podstawowych i 5,7% zespołów szkół. W placówkach w których stwierdzono nieprawidłowości, wszczynano postępowania administracyjne lub formułowano do dyrektorów placówek wystąpienia, zobowiązując ich do usunięcia nieprawidłowości.

4. Opieka medyczna w szkołach.

Opiekę medyczną w szkołach sprawuje personel pielęgniarski. Na 1004 skontrolowane szkoły, tylko 608 z nich posiada własny gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej, w którym opiekę sprawuje pielęgniarka. Stan sanitarny tych gabinetów nie budził zastrzeżeń. W wielu szkołach opieka sprawowana jest w innych pomieszczeniach nieprzystosowanych, wskazanych przez dyrektora.

5. Ocena infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.

Na 1004 skontrolowane szkoły w 179 stwierdzono niewystarczające warunki do prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego, a w 54 szkołach w dalszym ciągu brak jest warunków do prowadzenia tych zajęć. Uczniowie ćwiczą na korytarzach szkolnych. Część szkół zapewniała swoim uczniom zajęcia w salach gimnastycznych, siłowniach, basenach, boiskach innych placówek. Pomimo występujących trudności, infrastruktura do prowadzenia wychowania fizycznego na terenie województwa ulega stopniowej poprawie, głównie poprzez remonty oraz modernizacje obiektów, budowę nowych hal sportowych, a także wielu nowych boisk.

W powiecie głogowskim z powodu złego stanu nawierzchni boiska, wydano decyzję o jego zamknięciu z rygorem natychmiastowej wykonalności oraz trwałego zabezpieczenia terenu przed dostępem ludzi. Pod koniec 2011r. oddano wyremontowane boisko do użytku.

6. Dożywianie dzieci i młodzieży szkolnej.

Dożywianie dzieci prowadzone jest w formie obiadów dwudaniowych lub jednodaniowych (częściej na wsiach). Znaczna część dzieci korzysta z posiłków dotowanych przez MOPS, TPD, GOPS lub opłacają je prywatne osoby. Często dożywianie prowadzone jest w formie cateringu. W szkołach prowadzi się także wydawanie napoju, dzieci korzystają z dofinansowanego „mleka w kartonikach”, wydawanego w ramach programu: „Dopłaty do spożycia mleka i przetworów mlecznych”. W roku 2011 uczniowie klas I-III uczestniczyli w programie Agencji Rynku Rolnego „Owoce w szkole.”

7. Wypoczynek dzieci i młodzieży.

Organizatorzy jak i właściciele obiektów sezonowych w większości wykazali się znajomością wymagań sanitarnych jakie muszą być spełnione podczas organizowania wypoczynku dla dzieci i młodzieży. Przeprowadzono 507 kontroli turnusów wypoczynkowych zimowych i letnich stwierdzając, iż nie zapewniono właściwych warunków sanitarnohigienicznych na 3 turnusach oraz brak aktualnej dokumentacji medycznej personelu na 4 turnusach.

W związku z zaniedbaniami wydawano decyzje administracyjne, nakładano mandaty karne, sporządzano pisma interwencyjne do organizatorów wypoczynku.

12.3 NADZÓR NAD SUBSTANCJAMI CHEMICZNYMI W SZKOŁACH

Podczas kontroli szkół posiadających na stanie substancje i mieszaniny chemiczne, szczególną uwagę zwracano na właściwe stosowanie, przechowywanie, ewidencjonowanie i oznakowanie opakowań substancji chemicznych i ich mieszanin. W większości tych szkół uczniowie nie przeprowadzają doświadczeń chemicznych. Wykonywane są one przez nauczycieli w formie demonstracyjnej. Przy każdej kontroli, gdzie stwierdzano gromadzenie przeterminowanych substancji chemicznych i ich mieszanin, zwracano uwagę na fakt, iż należy traktować je jako odpad i utylizować. W gimnazjum w powiecie wrocławskim stwierdzono niesprawne dygestorium w pracowni chemicznej. Usunięcie tego uchybienia wyegzekwowano w drodze postępowania administracyjnego. W 4 szkołach ponadgimnazjalnych w Miliczu, Bielawie, Trzebnicy i Wałbrzychu podczas kontroli nie przedłożono do wglądu spisu niebezpiecznych substancji i ich mieszanin. Wydano stosowne zalecenia pokontrolne. W pozostałych skontrolowanych w tym zakresie placówkach nie odnotowano nieprawidłowości.

12.4 ŻŁOBKI I PRZEDSZKOLA I PLACÓWKI WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Żłobki i przedszkola

Bieżący stan higieniczno-porządkowy w większości skontrolowanych placówek nie budził zastrzeżeń. Skontrolowano 49 żłobków i 629 przedszkoli. W budynkach nieprzystosowanych mieszczą się 2 żłobki i 19 samodzielnie funkcjonujących przedszkoli. W 17 przedszkolach nie były zachowane standardy dostępności do urządzeń sanitarnych.

W Trzebnicy przeprowadzono modernizację 1 żłobka oraz uruchomiono kolejny nowy żłobek. Także w Legnicy oddano 1 nowy żłobek a w Lubinie utworzono kolejną grupę żłobkową przy placówce wsparcia dziennego. W 3 wrocławskich żłobkach i 1 trzebnickim stwierdzono niewłaściwe natężenie oświetlenia sztucznego w pomieszczeniach stałego pobytu dzieci.

Mimo, iż na terenie wielu powiatów otwiera się nowe przedszkola, inne formy wychowania przedszkolnego czy oddziały przedszkolne, w wielu placówkach występuje nadal zagęszczenie pomieszczeń, szczególnie w oddziałach przedszkolnych i przedszkolach miejskich. Jeden oddział liczy często od 25-30 maluchów. W placówkach przedszkolnych tworzone są dodatkowe oddziały kosztem sal do zajęć ruchowych. Nieprawidłowości stwierdzane najczęściej w czasie kontroli dotyczyły: niewłaściwego stanu urządzeń na placu zabaw, złego stanu nawierzchni przejść, złego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń, stolarki okiennej, nieprawidłowego przechowywania leżaków, braku leżaków, braku zabezpieczenia piaskownic przed zanieczyszczeniem odchodami zwierzęcymi, braku oznakowania sprzętu meblowego, posiadania wyeksploatowanych mebli, braku certyfikowanych mebli, niewłaściwego stanu wykładzin dywanowych i parkietów, nieprawidłowego natężenia oświetlenia sztucznego, braku zabezpieczeń grzejników c.o. W związku z nieprawidłowościami wydawano odpowiednie zalecenia pokontrolne i decyzje administracyjne. W części placówek przedszkolnych zakończyły się remonty kapitalne.

Placówki wychowania pozaszkolnego

W jednym z domów kultury na terenie działania PPIS w Trzebnicy prowadzi się postępowanie administracyjne odnośnie złego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń. W innym domu kultury działającym w powiecie trzebnickim w lutym 2011 r. został przeprowadzony kapitalny remont pomieszczeń. Nieprawidłowości stwierdzane podczas kontroli w innych tego typu placówkach dotyczyły głównie: złego stanu sanitarno-technicznego ścian, stolarki okiennej, niewłaściwego oświetlenia sztucznego oraz braku dokumentacji medycznej do celów sanitarno-epidemiologicznych personelu.

12.5 DOMY DZIECKA

Skontrolowano 19 domów dziecka z 40 objętych ewidencją. Przeprowadzono 27 kontroli. Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu wydał 6 pozytywnych opinii o warunkach bezpieczeństwa i higieny budynków i jego otoczenia, w tym 5 opinii dla mieszkań filialnych. Stan sanitarno-porządkowy skontrolowanych obiektów był zadowalający. W jednym z wrocławskich domów dziecka stwierdzono zły stan sanitarno-techniczny ścian i sufitu w pralni: wydano decyzję administracyjną. W domu dziecka, zlokalizowanym w powiecie świdnickim, trwa postępowanie administracyjne mające na celu poprawę oświetlenia sztucznego w pomieszczeniach dla wychowanków oraz doprowadzenie terenu działki wokół budynku do stanu zgodnego z obowiązującymi przepisami i wymogami higieniczno-zdrowotnymi.

Likwidacji uległ 1 wrocławski dom dziecka. Natomiast w budynkach zajmowanych przez Wielofunkcyjną Placówkę „Przyjazny Dom” we Wrocławiu utworzono: całodobową placówkę opiekuńczo – wychowawczą i 2 tzw. „Młodzieżowe Grupy Usamodzielnienia”.

Na terenie powiatu bolesławieckiego funkcjonuje dom dziecka prowadzony przez Zgromadzenie Zakonne Sióstr Elżbietanek, który przejął opiekę nad dziećmi najmłodszymi - noworodkami. Zostały wydzielone dla nich, wyremontowane i przystosowane pomieszczenia. Stan sanitarny tych pomieszczeń nie budził zastrzeżeń.

12.6 INTERNATY I BURSY ZAKŁADY Z POBYTEM CAŁODOBOWYM ORAZ Z POBYTEM DZIENNYM I CAŁODOBOWYM

Skontrolowano 24 bursy i internaty z 49 będących w ewidencji. Przeprowadzono 28 kontroli. Stan sanitarny w większości placówek nie budził zastrzeżeń.

W 1 skontrolowanym internacie we Wrocławiu stwierdzono niewykonanie decyzji dotyczącej poprawy stanu sanitarno-technicznego stolarki drzwiowej oraz ścian w pokojach mieszkalnych. Przedłużono termin wykonania obowiązku. Likwidacji uległ Dom Słuchacza we Wrocławiu. Utworzono 2 nowe placówki wychowania pozaszkolnego (szkoły języka angielskiego) oraz oddano jeden dom studencki T-22 Politechniki Wrocławskiej.

W Jeleniej Górze w bursie stwierdzono nieprawidłowości dotyczące złego stanu sanitarno-technicznego sanitariatów. W domu studenckim stwierdzono brudne, zawilgocone ściany i sufity w ciągach komunikacyjnych i pokojach mieszkalnych, wyeksploatowane meble.

W Centrum Kształcenia i Wychowania OHP w Oleśnicy stwierdzono zaniżone wartości natężenia oświetlenia w salach lekcyjnych. Wydano stosowne decyzje.

12.7 SZKOŁY WYŻSZE

Skontrolowano 23 uczelnie z 39 objętych ewidencją. Przeprowadzono 50 kontroli sanitarnych. W nadzorowanych 3 obiektach Akademii Medycznej we Wrocławiu stwierdzono zły stan sanitarno-techniczny pomieszczeń dydaktycznych, ciągów komunikacyjnych, brak skutecznej wentylacji w salach ćwiczeń oraz brak dokumentacji medycznej do celów sanitarno-epidemiologicznej pracowników. W 3 obiektach Politechniki Wrocławskiej we Wrocławiu odnotowano uchybienia dotyczące: brudnych ścian i sufitów w pracowniach studenckich, korytarzach i sanitariatach, niewłaściwej wentylacji i niewłaściwego oświetlenia sztucznego pomieszczeń dydaktycznych oraz brak dokumentacji medycznej do celów sanitarno-epidemiologicznych pracowników. Brak dokumentacji medycznej do celów sanitarno-epidemiologicznych odnotowano również w jednym obiekcie Uniwersytetu Wrocławskiego. Wyżej wymienione nieprawidłowości były przedmiotem postępowania administracyjnego zakończonego wydaniem decyzji. Nowa inwestycja pod nazwą Budynek Dydaktyczny

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

P 5 Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu zapewniła zdecydowaną poprawę warunków nauczania młodzieży akademickiej.

W Wałbrzychu w jednej placówce (Politechnika Wrocławska Zamiejscowy Ośrodek Dydaktyczny w Wałbrzychu) prowadzone jest postępowanie administracyjne – ponownie przedłużono termin wykonania obowiązku dotyczącego złego stanu technicznego parkietu w sali gimnastycznej. Na terenie pozostałych powiatów stan sanitarno-higieniczny skontrolowanych uczeni nie budził zastrzeżeń.

13 WYCHOWANIE ZDROWOTNE I PROMOCJA ZDROWIA

Działania oświatowo-zdrowotne prowadzone na terenie Dolnego Śląska wynikają zarówno ze współczesnych koncepcji promocji zdrowia, jak i z wytycznych Głównego Inspektoratu Sanitarnego-Departamentu Promocji Zdrowia, Biostatystyki i Analiz, celów operacyjnych Narodowego Programu Zdrowia, własnej analizy sytuacji epidemiologicznej naszego regionu oraz oceny zagrożeń zdrowotnych mieszkańców województwa. Zadania profilaktyczne były realizowane we współpracy z jednostkami samorządowymi i organizacjami pozarządowymi. W działaniach prozdrowotnych na każdym etapie aktywnie uczestniczyły lokalne media. Społeczność województwa dolnośląskiego na bieżąco informowana była o działaniach na stronach internetowych Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Celem poprawy stanu zdrowotnego, zwiększenia satysfakcji życiowej oraz kreowania zdrowego stylu życia społeczności naszego regionu realizowano następujące programy:

„Ogólnopolski Program Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczenia AIDS”

W 2011 roku działania z zakresu profilaktyki HIV/AIDS na terenie województwa dolnośląskiego realizowano w oparciu o cele i zadania Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV na lata 2007-2011. Podejmowane przedsięwzięcia skierowane były do społeczności lokalnej ze szczególnym uwzględnieniem pracowników służby zdrowia, pracowników socjalnych, kuratorów sądowych, policjantów, funkcjonariuszy straży miejskiej, osób bezdomnych i młodzieży akademickiej oraz kształcenia ponadpodstawowego. Przeprowadzono liczne zajęcia edukacyjne wśród młodzieży akademickiej oraz szkół średnich i gimnazjalnych, kontynuowano zajęcia warsztatowe. Organizowano szkolenia dla środowiska medycznego, pedagogicznego oraz studentów. Zagadnienia dotyczące profilaktyki HIV/AIDS stanowiły obszerne elementy bloków tematycznych w realizowanych programach lokalnych „Promocja Zdrowia w Sztuce Teatralnej Dziecięcej i Młodzieżowej - Wybieram Zdrowie”, „Razem przeciw zagrożeniom”. Podsumowanie działań nastąpiło podczas uroczystych obchodów „Światowego Dnia Walki z AIDS” 1 grudnia 2011 roku. Ogółem realizacją treści programowych objęto 567 jednostek (placówki nauczania i wychowania, zakłady opieki zdrowotnej, ośrodki szkolno-wychowawcze) ponad 47 tys. osób.

„Trzymaj Formę”

W roku 2011, po raz piąty na terenie województwa dolnośląskiego realizowano ogólnopolski program edukacyjny dla młodzieży najstarszych klas szkół podstawowych oraz szkół gimnazjalnych, którego celem była edukacja w zakresie trwałego kształtowania prozdrowotnych nawyków wśród młodzieży szkolnej, poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety, w oparciu o odpowiedzialność indywidualną i wolny wybór jednostki. Młodzież pod opieką nauczyciela pracując metodą projektu pogłębiała swoją wiedzę w zakresie znaczenia zbilansowanej diety i aktywności fizycznej, uwrażliwiała na kwestie prawidłowego odżywiania i konieczności dbania o własną aktywność fizyczną, nabyła wiedzę i umiejętności z zakresu korzystania z informacji zamieszczonych na etykietach produktów spożywczych.

Piąta edycja „Trzymaj Formę!” przypadająca na rok szkolny 2010/2011 była realizowana w 372 placówkach– 224 Gimnazjach (46,9% gimnazjów Dolnego Śl.), 148 Szkołach Podstawowych (17,9%). Działaniami objęto 59 181 uczniów, ok. 17 320 rodziców. Ponadto 17 845 uczniów sporadycznie uczestniczących w działaniach realizowanych w ramach programu (uczących się w klasach nie realizujących całości programu). Działania programowe przybierały rozmaite formy np.: ćwiczeń w układaniu zbilansowanej diety; degustacji zdrowej żywności – jogurtów, serów, wody, mleka, kefirów, owoców i warzyw, sałatek, razowego pieczywa, konkursów plastycznych, wiedzy na temat zdrowego stylu życia; organizacji dni tematycznych poświęconych różnym produktom spożywczym – np. „Dzień Marchewki”, „Dzień Jabłka”, itp. prezentowano wartości odżywcze i przepisy; pokazów aerobiku, ćwiczeń korekcyjnych, tańca

czy sportów walki; rajdów rowerowych i pieszych; tworzone komiksy, wiersze, fraszki, piosenki i scenki teatralne, także w językach obcych, o zdrowym żywieniu i aktywności fizycznej.

Szkolni koordynatorzy programu zaobserwowali znaczny przyrost wiedzy na temat właściwego odżywiania się oraz wzrost świadomości uczniów dotyczący potrzeby aktywności fizycznej. Zakres tematyczny projektów realizowanych w szkołach wynika z inicjatywy i pomysłu samych uczniów co dodatkowo wzmocniło ich przekaz. Widoczne efekty działania programu to częstsze przynoszenie II śniadania przez uczniów, większe zainteresowanie uczestnictwem w zajęciach sportowych, jak również obserwowane zmiany w zakupach dokonywanych przez uczniów w szkolnych sklepikach – częściej zamiast słodczy uczniowie kupują produkty nabiałowe i owoce, jak również wodę mineralną zamiast słodkich napojów gazowanych.

Szczególnie dużą uwagę w realizacji V edycji programu poświęcono aktywizacji rodziców i opiekunów młodzieży uczestniczącej w programie. Zmiany nawyków żywieniowych, dbałość o zbilansowaną dietę jak również popularyzowanie aktywności fizycznej dotyczy całych rodzin. Pewnym sukcesem w tym przedsięwzięciu było zaangażowanie w podejmowaną przez program tematykę coraz większej liczny rodziców i opiekunów. Dla porównania w roku 2010 w działaniach programowych brało udział jedynie ok. 7760 rodziców i opiekunów.

„ Program Ograniczania Zdrowotnych Następstw Palenia Tytoniu”

Działania podejmowane przez oświatę zdrowotną koncentrowały się na działaniach edukacyjno-informacyjnych, których celem była zmiana klimatu społecznego i zachowań w stosunku do palenia tytoniu. Program na terenie Dolnego Śląska w roku 2011 realizowano poprzez: program przedszkolnej edukacji antynikotynowej „Czyste Powietrze Wokół Nas” adresowany do dzieci 5-6 letnich uczęszczających do przedszkoli, ich rodziców i opiekunów. Celem programu jest wzrost kompetencji rodziców w zakresie ochrony dzieci przed ekspozycją na dym tytoniowy oraz zwiększenie umiejętności dzieci w zakresie radzenia sobie w sytuacjach, gdy przebywają w zadymionych pomieszczeniach lub gdy dorośli palą przy nich tytoń, a także: zwiększenie wrażliwości dzieci na szkodliwość dymu papierosowego; zwiększenie wiedzy na temat skutków palenia papierosów. Program realizowano w 169 placówkach przedszkolnych. Działaniami objęto ponad 7 770 dzieci oraz ich rodziców i opiekunów.

Ogólnopolski program edukacyjny „Nie pal przy mnie, proszę”

W ramach profilaktyki chorób odtytoniowych realizowano na terenie woj. dolnośląskiego w 2011 roku program edukacyjny „ Nie pal przy mnie, proszę” skierowany do uczniów klas I – III szkół podstawowych. W I - edycji programu wzięło udział 214 szkół podstawowych, działaniami edukacyjnymi objęto 17072 uczniów z klas I-III oraz 7110 rodziców. Przyjęte w programie założenia, cele, treści kształcenia i metody ich realizacji sprzyjały wzmocnieniu w uczniach pozytywnych zachowań oraz umiejętności radzenia sobie asertywnie w sytuacjach zagrażających zdrowiu. Program bardzo dobrze został przyjęty przez uczniów, nauczycieli i rodziców jego treści są ważnym elementem w profilaktyce chorób spowodowanych paleniem tytoniu oraz wpływają na kształtowanie prawidłowych postaw zdrowotnych rodziców i opiekunów oraz dzieci od najmłodszych lat.

„Znajdź Właściwe Rozwiązanie”

W 2011 roku na terenie województwa dolnośląskiego program realizowało 30 szkół podstawowych oraz 47 gimnazjalnych. Program ma uczyć uczniów szkół podstawowych oraz gimnazjów umiejętności asertywnego zachowania w towarzystwie osób palących. Przeprowadzono 21 szkoleń dla 225 koordynatorów powiatowych oraz szkolnych. W prowadzeniu zajęć programowych pomagało 70 liderów młodzieżowych. Odbiorcami działań programowych było 10 424 uczniów i 1 526 rodziców. Program został zrealizowany głównie w formie zaproponowanych przez twórców podręcznika dla nauczyciela 5 zajęć warsztatowych.

Projekt „ODŚWIEŻAMY NASZE MIASTA. TOBACCO FREE CITIES (TOB3CIT)”

W listopadzie 2011 r. został wdrożony projekt realizowany przy współpracy z lokalnymi instytucjami, z pomocą finansową Światowej Fundacji Płuc (World Lung Foundation) oraz Fundacji Bloomburga (Bloomberg Philanthropies). Projekt będzie realizowany przez dwa kolejne lata – do 30 września 2013 r. Celem projektu jest Ochrona zdrowia mieszkańców Polski przed szkodliwym działaniem dymu tytoniowego poprzez wzmocnienie realizacji ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 1996 r., Nr 10, poz. 55 z późn. zm.) oraz poprzez kampanię społeczną informującą o obowiązujących regulacjach w zakresie miejsc wolnych od dymu tytoniowego oraz a także o konsekwencjach zdrowotnych używania tytoniu (czynne i bierne palenie). Grupą docelową projektu są osoby dorosłe.

„Wybierz życie – pierwszy krok”

W roku 2011 realizowano program, którego celem było zmniejszenie występowania raka szyjki macicy i umieralności na tę chorobę poprzez kształtowanie świadomości na temat czynników zwiększających ryzyko raka szyjki macicy. Adresatami programu byli uczniowie szkół ponadgimnazjalnych (dziewczeta i chłopcy z klas I), rodzice i opiekunowie uczniów, kadra pedagogiczna szkół. Partnerem programu była Fundacja Edukacji Społecznej, która zapewniła materiały informacyjno-edukacyjne. Zorganizowano 91 szkoleń dla 3695 szkolnych koordynatorów programu, nauczycieli, wychowawców, pielęgniarek, uczniów. W realizacji programu uczestniczyły 142 szkoły ponadgimnazjalne oraz 15 065 uczniów z terenu woj. dolnośląskiego.

„STOP! HCV”

Realizacja Programu profilaktyki zakażeń HCV miała na celu zwiększenie świadomości społeczności lokalnej na temat: wirusowego zapalenia wątroby typu C, w tym-bezpieczeństwa epidemiologicznego, dróg szerzenia i ryzykownych zachowań, oraz możliwości prewencji i następstw przewlekłego zakażenia. W realizacji programu edukacyjnego na terenie woj. dolnośląskiego wzięło udział 28 szkół ponadgimnazjalnych, odbiorcami było 805 uczniów.

„Światowy Dzień Zdrowia”

W ramach obchodów Światowego Dnia Zdrowia na terenie woj. dolnośląskiego prowadzono działania informacyjno-edukacyjne w myśl hasła „Odporność na antybiotyki i jego globalne rozprzestrzenianie” skierowane przede wszystkim do przedstawicieli lokalnych władz, przedstawicieli środowiska medycznego oraz ogółu społeczności lokalnej zorganizowano wiele ciekawych imprez propagujących tematykę prozdrowotną, których celem było zwrócenie uwagi na problematykę wzrostu tempa urbanizacji i ochrony zdrowia ludzkiego.

„Akcja Letnia”

Pracownicy pionu oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego wzorem lat minionych w okresie od kwietnia do sierpnia 2011 roku organizowali różnorodne akcje informacyjno-edukacyjne, których celem było zwrócenie uwagi społeczeństwa na zagrożenia dla zdrowia występujące szczególnie w okresie wakacji, propagowanie bezpiecznych zachowań oraz nauczanie odpowiedniego zachowania się w sytuacjach zagrożenia zdrowia i życia. W ramach tychże akcji podejmowano tematykę profilaktyki chorób: zakaźnych związanych z wyjazdami zagranicznymi i wypoczynkiem letnim (WZW typu A, WZW typu B, malaria, żółta gorączka, dur brzuszny, HIV, wścieklizny); odkleszczowych (boreliozy, kleszczowego zapalenia mózgu, anaplazmozy); choroby meningokokowej; chorób pasożytniczych (bąblowica, wszawica, glistnica, owsica, toksokaroza,

lamblioza), zatruc pokarmowych (ze szczególnym uwzględnieniem zatrucia grzybami); Poruszano zagadnienia związane z profilaktyką uzależnień, zwłaszcza alkoholizmu, narkomanii (w tym również temat zagadnienia dotyczące „dopalaczy”), tytonizmu. Przestrzegano przed nadmierną ekspozycją na promieniowanie UV informując o konsekwencjach zdrowotnych opalania. Udzielano informacji o tym jak należy się zachować w przypadku ukąszenia przez żmije i owady, a także jak bezpiecznie zachowywać się nad wodą i w górach. We współpracy z PCK oraz Strażą Pożarną przeprowadzono kursy pierwszej pomocy przedmedycznej. W tegorocznej akcji „Bezpieczne wakacje”, w związku z możliwością wybuchu epidemii wywołanej bakterią *Escherichia Coli*, szczególną uwagę poświęcono kwestiom higieny przygotowania i spożywania posiłków, przekazując materiały informacyjne m.in. klientom sklepów spożywczych i targowisk miejskich. Działania te były skierowane przede wszystkim do dzieci i młodzieży, którym wyżej wymienione treści przekazywano jeszcze w trakcie zajęć szkolnych, a także w czasie wakacji podczas pobytu w zorganizowanych formach wypoczynku poprzez wykłady, prelekcje, pogadanki oraz różnorodne gry i zabawy, organizowane przy współudziale pedagogów i pielęgniarek środowiska nauczania i wychowania. Zasięgiem tych działań objęto około 12 609 osób. Działania edukacyjne były wzmacniane poprzez konkursy plastyczne i wiedzy, w których wzięły udział 1003 osoby. Pracownicy pionu OZ udzielili instruktaży dotyczących bezpieczeństwa na wakacjach 565 osobom – organizatorom letniego wypoczynku, pracownikom biur podróży, pielęgniarkom i wychowawcom. Przekazali 703 placówkom (placówki letniego wypoczynku, placówki oświatowo-wychowawcze, zakłady ochrony zdrowia, biura podróży) materiały informacyjne dotyczące wyżej wspomnianej tematyki przy okazji imprez i akcji informacyjno-edukacyjnych. Biorąc udział w różnego rodzaju imprezach plenerowych udzielili porad z zakresu bezpiecznych wakacji 2200 osobom. Zasięgiem działań bezpośrednich objęto ok. 30 555 osób.

„Akcja Zimowa”

Jej głównym celem jest eliminacja zagrożeń zdrowotnych w okresie zimowym ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki grypy. Działania informacyjno-edukacyjne skierowane były do dzieci i młodzieży, rodziców dzieci uczęszczających do żłobków, przedszkoli i szkół różnego poziomu kształcenia, opiekunów i wychowawców; pacjentów korzystających z usług Zakładów Opieki Zdrowotnej; klientów biur podróży, petentów Urzędów Miast i Gmin oraz Powiatowych Stacji Sanitarно-Epidemiologicznych, społeczności lokalnej Dolnego Śląska. Do placówek oświatowo-wychowawczych oraz zorganizowanego wypoczynku zimowego rozprowadzono materiały edukacyjne (film, ulotki, scenariusze zajęć dla młodzieży, rodziców dotyczące szkodliwości dopalaczy). Pracownicy pionu oświaty zdrowotnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. dolnośląskiego we współpracy z pionem higieny dzieci i młodzieży podczas przeprowadzonych kontroli stanu sanitarnego obiektów będących bazą półkolonii zimowych udzielali porad metodycznych organizatorom zimowisk w zakresie zorganizowania edukacji zdrowotnej dotyczącej bezpiecznego wypoczynku zimowego. Działaniami informacyjno-edukacyjnymi objęto ponad 23 tyś osób.

„Światowy Dzień bez Tytoniu”

”Ochrona przed narażeniem na dym tytoniowy”.

W ramach realizacji interwencji odbyły się szkolenia i narady dla pracowników PSSE, przedstawicieli lokalnych władz samorządowych, dyrekcji szkół i przedszkoli, wystosowano również wiele pism intencyjnych. Zorganizowano w różnej formie punkty informacyjno – konsultacyjne, rozdano osobom zainteresowanym ulotki, plakaty oraz przeprowadzono badania ankietowe dotyczące wiedzy na temat szkodliwości dymu tytoniowego na zdrowie. Przeprowadzono osobom badania ciśnienia tętniczego krwi, pomiary stężenia tlenu węgla w wydychanym powietrzu. Opublikowano informacje prasowe, udzielono wywiadów radiowych i telewizyjnych oraz umieszczono informacje na stronach internetowych. Do instytucji, zakładów

pracy, placówek nauczania i wychowania (w tym uczelni wyższych), lokalnych mediów, bibliotek, ZOZ -ów przekazano materiały w postaci ulotek i plakatów.

„Światowy Dzień Rzucania Palenia”

Akcja na terenie woj. dolnośląskiego była prowadzona od września do listopada 2011 roku ze szczególnym nasileniem działań 17 listopada. W ramach realizacji przeprowadzono 19 szkoleń i 94 narady dla przedstawicieli lokalnych władz i mediów, przedszkoli i szkół, pracowników PSSE i innych instytucji partnerujących. Na terenie całego województwa dokonuje się pomiarów: ciśnienia tętniczego krwi, wagi masy ciała oraz dwutlenku węgla w wydychanym powietrzu. W 42 punktach organizowanych na terenie całego województwa dokonywano pomiarów: ciśnienia tętniczego krwi, wagi masy ciała oraz dwutlenku węgla w wydychanym powietrzu oraz udzielano porad osobom chcącym rzucić palenie. Rozdawano ulotki i materiały informacyjno-edukacyjne oraz kierowano do punktów pomocy osobom uzależnionym. Uczestników tych przedsięwzięć oszacowano na około 30 000.

„Światowy Dzień Seniora”

W ramach „Światowego Dnia Seniora” pod hasłem „Bez względu na wiek ulepszajmy świat” na terenie województwa odbyły się liczne imprezy kulturalne, których celem było zjednoczenie lokalnej społeczności i zwrócenie szczególnej uwagi na osoby starsze oraz tworzenie atmosfery sprzyjającej zbliżeniu pokoleń, a poprzez połączenie wysiłków różnych instytucji przyczyniły się do poprawy jakości życia seniorów. Uroczyste podsumowanie na poziomie wojewódzkim odbyło się na terenie powiatu oleśnickiego.

Kampania Społeczna pt. „Miłośniku psa i kota zadbaj o swoje i jego zdrowie”

Celem kampanii było uświadomienie społeczeństwa o zagrożeniach dla zdrowia związanych z zanieczyszczeniem odchodami zwierząt naszego najbliższego otoczenia oraz zmiana nawyków właścicieli czworonogów. Prowadzono zintensyfikowaną działalność zmierzającą do nakłonienia właścicieli psów do sprzątnięcia po swoich pupilach.

„Kocham - to wiem o pneumokokach”

Akcja informacyjna prowadzona na terenie woj. dolnośląskiego od października 2010 r. do czerwca 2011 r., skierowana była do rodziców, opiekunów dzieci w wieku żłobkowym i przedszkolnym, pracowników i pacjentów przedsiębiorstw podmiotów leczniczych, władz samorządowych. Akcja rozpowszechniała wiedzę na temat zakażeń pneumokokami oraz profilaktyki. Działania prowadzono w żłobkach, przedszkolach i placówkach żłobkowo-przedszkolnych. Przeprowadzono 30 szkoleń dla 711 przedstawicieli placówek żłobkowych, żłobkowo –przedszkolnych, przedszkolnych, szkolnych, służby zdrowia.

Profilaktyka Narkomanii

Wzorem lat ubiegłych na terenie woj. dolnośląskiego prowadzono działania edukacyjne zmierzające do zwiększenia wiedzy na temat środków zmieniających świadomość ze szczególnym uwzględnieniem środków psychoaktywnych tzw. dopalaczy oraz zmianę postaw w zakresie odpowiedzialności za własne zdrowie i życie. Współorganizowano szkolenia warsztatowo-wykładowe z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom od środków psychoaktywnych adresowane do nauczycieli, wychowawców, pedagogów, młodzieżowych liderów zdrowia. Przeprowadzono zajęcia edukacyjne, pogadanki i prelekcje oraz rozdawnictwo materiałów dla uczniów i rodziców. Organizowano punkty informacyjne w ramach obchodów Dnia Walki z Narkomanią. Inicjowano i organizowano konkursy literackie, plastyczne, sztuk teatralnych promujących wśród młodzieży beзнаłogowy styl życia.

Kampania „STOP dopalaczom”

Adresowana była do całej społeczności lokalnej ze szczególnym ukierunkowaniem na młodzież szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Celem Kampanii było dostarczenie wiedzy o działaniu substancji psychoaktywnych oraz o ich wpływie na zdrowie, motywowanie do promowanie mody na zdrowy styl życia, bez używek i środków psychoaktywnych. W ramach realizacji interwencji nieprogramowej „STOP dopalaczom” odbyło się wiele szkoleń i porad dla pracowników Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych, przedstawicieli lokalnych władz samorządowych, nauczycieli, pedagogów szkolnych woj. dolnośląskiego. W akcji edukacyjno – informacyjnej wykorzystano ulotki „Nasze dzieci i zagrożenia” oraz film zrealizowany przez Główny Inspektorat Sanitarny „STOP dopalaczom”. W marcu 2011 decyzją Głównego Inspektora Sanitarnego wprowadzono do realizacji badania ankietowe „Zachowania zdrowotne młodzieży”, które przeprowadzono w dniach 7-31 marca 2011 roku wśród uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Głównym celem ankietyzacji było zdiagnozowanie ryzykownych zachowań młodzieży w szczególności używania substancji psychoaktywnych. Również decyzją Głównego Inspektora Sanitarnego w listopadzie 2011 roku przeprowadzono badania ankietowe „Zachowania zdrowotne kobiet w ciąży” wśród kobiet przebywających na oddziałach ginekologiczno-położniczych po narodzeniu dziecka. Ankietyzację przeprowadzono w 30 placówkach na terenie 23 powiatów województwa dolnośląskiego - w badaniu uczestniczyło 218 kobiet.

Zwiększenie skuteczności pomocy doraźnej w nagłym zagrożeniu życia i zdrowia.

Prowadzone były działania lokalne- edukacyjne z zakresu zasad udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, których adresatami była młodzież szkół gimnazjalnych i średnich. Działania urozmaicano konkursami dotyczącymi wiedzy i praktycznego postępowania z zakresu udzielania pierwszej pomocy. Na imprezach masowych prezentowano pokazy postępowania w sytuacji zagrożenia zdrowia i życia. Zorganizowano wiele szkoleń, do udziału w których zaproszeni zostali przedstawiciele PCK, mediów oraz specjaliści medycyny ratunkowej celem zwrócenia uwagi społeczeństwa na konieczność zapobiegania wypadkom którym ulegają dzieci.

14 DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNO – REPRESYJNA

W 2011 roku służby sanitarne województwa dolnośląskiego dokonały 62 847 kontroli sanitarnych obiektów użyteczności publicznej i zakładów pracy oraz środków transportu osobowego i żywienia. Wykonano 51 628 badań i pomiarów wybranych elementów środowiska, badań i pomiarów substancji chemicznych w środowisku pracy, a także badań materiału biologicznego od ludzi. W ramach badań dokonano 179 230 oznaczeń, w tym 54 632 oznaczenia chemiczne, 29 681 fizycznych, 94 917 mikrobiologicznych. W postępowaniu administracyjnym wydano 34 967 decyzji, w tym 19 921 merytorycznych w I instancji, 14 621 decyzji płatniczych w I instancji, w II instancji 113 decyzji merytorycznych. W postępowaniu karno - administracyjnym nałożono 1 729 mandatów na łączną kwotę 345 112 zł. Sporządzono 4 wnioski o ukaranie za wykroczenia sanitarne.

15 WNIOSKI

1. Sytuację epidemiologiczną chorób zakaźnych w województwie dolnośląskim w 2011 roku należy uznać za zadowalającą. Nie zarejestrowano zachorowań na:

- odrę,
- błonicę,
- poliomyelitis,
- dur brzuszny,
- włośnicę,
- tularamię,
- leptospirozę.

Zaobserwowano spadek częstości występowania zatruc i zakażeń pokarmowych, wśród których dominują zatrucia wywołane pałeczkami jelitowymi z rodzaju *Salmonella*.

Utrzymuje się, podobnie jak w latach ubiegłych, najwyższa w Polsce zapadalność na nowo wykryte zakażenia wirusem HIV i zachorowania na AIDS.

W porównaniu z rokiem 2010 odnotowano wzrost liczby zachorowań na świnkę. Podobnie jak w Polsce, nastąpił wzrost zapadalności na krztusiec.

Odnotowano niewielki wzrost zapadalności na inwazyjną chorobę meningokokową, dominował typ serologiczny *Neisseria meningitidis* z grupy B.

Odnotowano, podobnie jak w całej Polsce, wzrost liczby zachorowań na boreliozę.

Podobnie jak na terenie całego kraju, nastąpił niewielki wzrost liczby zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu B i spadek zachorowań na wirusowe zapalenie wątroby typu A.

Nastąpiło w porównaniu z rokiem 2010 niewielkie zmniejszenie zapadalności na wirusowe zapalenie wątroby typu C.

Zarejestrowano wzrost liczby przypadków zachorowań na rzeżączkę, przy utrzymującej się na zbliżonej do lat ubiegłych - liczbie zachorowań na kiłę.

W roku sprawozdawczym 2011 zgłoszono 10 ognisk epidemicznych w szpitalach (w roku 2010 zarejestrowano 12 ognisk epidemicznych).

2. Wykonawstwo szczepień ochronnych w roku 2011 utrzymywało się na bardzo wysokim poziomie.

3. Podmioty lecznicze, a w szczególności szpitale, są w trakcie realizacji programów dostosowania w terminach określonych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 2 lutego 2011 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać pod względem fachowym i sanitarnym pomieszczenia i urządzenia zakładu opieki zdrowotnej (Dz. U. Nr 31, poz. 158).

4. W 2011 roku z wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę zaopatrywanych było łącznie 2 774 405 mieszkańców Dolnego Śląska, tj. 96,4% wszystkich mieszkańców regionu.

Okresowo nie spełniała norm sanitarnych woda dostarczana do 258 673, tj. 9,3% mieszkańców objętych zbiorowym zaopatrzeniem.

Podobnie jak latach poprzednich utrzymywała się tendencja do przyłączania wodociągów sieciowych o najmniejszej produkcji wody do dużych wodociągów, które charakteryzowały się lepszą jakością surowca oraz większą wydajnością ujęć wodnych.

5. W związku ze zmianą przepisów prawnych liczba kąpielisk na terenie województwa dolnośląskiego uległa znacznemu zmniejszeniu. Większość dotychczasowych kąpielisk została przekształcona w tzw. miejsca wykorzystywane do kąpieli.

Stan bezpieczeństwa sanitarnego województwa dolnośląskiego w 2011 r.

Systematycznie wzrasta liczba parków wodnych na terenie województwa. W roku 2011 otwarto trzy nowe parki wodne – w Strzelinie, Trzebnicy i Bolesławcu.

6. Stan sanitarny hoteli i innych obiektów noclegowych należy uznać jako zadowalający. Następuje rozszerzanie asortymentu świadczonych usług dla gości hotelowych poprzez udostępnianie pomieszczeń odnowy biologicznej: solarium, sauny i pomieszczeń dla rehabilitacji.

7. W dalszym ciągu niezadowalający jest stan sanitarno - techniczny dworców i stacji kolejowych. Stan sanitarno - techniczny dworców PKS ocenia się jako dobry.

8. Narażenie ludności na naturalne źródła promieniowania na terenie Dolnego Śląska jest na bardzo niskim poziomie, nie przekraczającym poziomu tła promieniotwórczego.

9. Narażenie pracowników zatrudnionych w warunkach narażenia na promieniowanie jonizujące jest poniżej wartości dawek granicznych.

10. Nie stwierdzono rażących naruszeń w zakresie przekroczeń dopuszczalnych poziomów natężeń pól elektromagnetycznych w środowisku oraz w zakładach pracy.

11. Następuje poprawa stanu technicznego zakładów żywnościowych i obrotu żywnością. Został również osiągnięty wysoki stopień wdrażania systemu HACCP w zakładach żywnościowo-żywnościowych.

12. W celu zapewnienia wysokiego stopnia bezpieczeństwa żywności nastąpiło wzmożeniu nadzoru sanitarnego w obiektach związanych z EURO 2012. Doskonalone są działania prowadzone w ramach systemu RASFF i RAPEX.

13. Największe zagrożenia zdrowotne w środowisku pracy województwa dolnośląskiego wystąpiły w zakładach pracy związanych z wydobywaniem rud miedzi, hutnictwem miedzi i innych metali, produkcją maszyn i wyrobów metalowych produkcją drewna i mebli, produkcją tkanin.

14. Dominującym czynnikiem szkodliwym w środowisku pracy województwa dolnośląskiego pozostawał w dalszym ciągu ponadnormatywny hałas. Do istotnych czynników należały również pyły, głównie o działaniu zwłókniającym, stwarzające ryzyko pylicy płuc, a także czynniki chemiczne (głównie ołów, arsen, miedź).

15. Liczba osób pracujących w warunkach szkodliwych wynosiła 22825, co stanowiło 6,2 % osób zatrudnionych w zakładach objętych nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa dolnośląskiego w 2011 roku. Likwidacja przekroczeń stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, zwłaszcza w przypadku przekroczeń hałasu, jest często niemożliwa ze względów technicznych.

16. W 2011 roku stwierdzono taką samą liczbę chorób zawodowych jak w roku poprzednim. Najczęściej stwierdzanymi chorobami zawodowymi w woj. dolnośląskim były:

- choroby zakaźne lub pasożytnicze i ich następstwa,
- pylice płuc, przewlekłe choroby obwodowego układu nerwowego,
- nowotwory złośliwe powstałe w następstwie działania czynników występujących w środowisku pracy, uznanych za rakotwórcze u ludzi.

Spadła liczba rozpoznanych przypadków boreliozy.

Pomimo spadku liczby stwierdzonych przypadków boreliozy, nadal utrzymuje się na pierwszym miejscu wśród chorób zakaźnych i pasożytniczych.

W roku 2011 wzrosła także liczba stwierdzonych zawodowych uszkodzeń słuchu i wyniosła 22 przypadki.

17. Zmniejsza się liczba placówek oświatowo-wychowawczych o złym stanie sanitarno-higienicznym.

Coraz więcej szkół przystępuje do realizacji rządowego programu „Radosna Szkoła”.

Urządzane są nowe sale zabaw dla najmłodszych dzieci w szkołach oraz place zabaw przy szkołach podstawowych.

Placówki oświatowe są sukcesywnie wyposażane w nowe meble szkolne, pomoce dydaktyczne, tablice interaktywne. Na boiskach szkolnych wymienia się urządzenia sportowe i rekreacyjne.

18. Otwierane są nowe placówki dla dzieci młodszych – przedszkola, oddziały przedszkolne i tzw. inne formy wychowania przedszkolnego”, ale liczba tych placówek jest wciąż niewystarczająca.

19. W dalszym ciągu stwierdza się zły stan techniczny pomieszczeń wielu budynków. Przyczyną jest brak wystarczających środków finansowych na potrzebne remonty placówek. Z tego powodu w wielu obiektach nie zapewniono możliwości korzystania z bieżącej wody ciepłej przy każdej umywalce.

20. Infrastruktura do prowadzenia zajęć z wychowania-fizycznego jest niewystarczająca, mimo stopniowej poprawy w tym zakresie. Niedobór bazy sportowej przyczynia się do organizacji części tych zajęć na korytarzach wielu szkół lub poza szkołą.

21. Niewiele dolnośląskich szkół zapewnia uczniom możliwość korzystania z gabinetu profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej na terenie szkoły.

22. Działalność oświatowo – zdrowotna realizowana na terenie Dolnego Śląska przez Państwową Inspekcję Sanitarną zwłaszcza przez pion oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia znajduje uznanie wśród odbiorców, do których działania te są kierowane.

Działania obejmowały obszary tematyczne ujęte w Narodowym Programie Zdrowia, w tym:

- dieta i aktywność fizyczna jako czynniki kształtujące potencjał zdrowotny nastolatków, wśród młodzieży i osób dorosłych;
- styl życia wolny od tytoniu jako przeciwdziałanie chorobom tytoniozależnym,
- profilaktyka chorób zakaźnych (ze szczególnym uwzględnieniem zakażeń HIV, wirusami grypy, meningokokami).

23. Na szkolenia wdrażające oraz podsumowania programów, uroczyste zakończenia konkursów, czy festyny, często zapraszano przedstawicieli lokalnych władz samorządowych i instytucji, aby ułatwić w przyszłości budowanie koalicji dla zdrowia i zyskać sojuszników do działań.